

Színjátéka

Régi magyar iskolai színjátékok

Misztériumjátékok

1.

Misztériumjátékok 1.

Sajtó alá rendezte:
MEDGYESY S. NORBERT

Színjátéka

Régi magyar iskolai színjátékok 2.

Misztériumjátékok

Sorozatszerkesztő:
Pintér Márta Zsuzsanna

A szövegeket és a dallamokat sajtó alá rendezte, összeállította:
Medgyesy S. Norbert

Kottagrafika:
Németh Pál

A CD-lemez hangmérnöke:
Németh István

©Medgyesy S. Norbert
©Protea Kulturális Egyesület

HU ISSN 2415-9182
ISBN 978-615-80503-0-2
Kiadja a Protea Kulturális Egyesület
www.protea.uw.hu, protea.egyesulet@gmail.com
Felelős kiadó: Czibula Katalin
Borítóterv: Baksa Annabella
Tördelés: Szilágyi N. Zsuzsa

Misztériumjátékok 1.

Sajtó alá rendezte:
MEDGYESY S. NORBERT

PROTEA
2016

TARTALOMJEGYZÉK

Bevezető	7	
I. ADVENT		
Adventi misztériumjáték: bűnbeesés, Ádám-siralom, égi pör Jézus megtestesüléséről, angyali üdvözllet (Csíksomlyói, 18. századi drámaszövegek)	10	
II. KARÁCSONYI ÉS VÍZKERESZTI JÁTÉKOK		29
A kanta-kézdivásárhelyi betlehemes játék (1732)	30	
Döri betlehemes játék – „Karátson éjjeli multság” (1763)	52	
Herschmann István: Három szent királyok utazása (Vízkereszti játék, 1767)	60	
III. ELŐADÁSOK FARSANGRA, HÚSVÉTRA, ÚRNAPJÁRA ÉS NAGYBOLDOGASSZONY ÜNNEPÉRE		68
Balázs-járás (népi játék)	68	
Szigetközi Balázs-járás	69	
Bozzai Balázs-járás	76	
Gergely-járás (népi játék)	78	
Ismeretlen szerző: Dúsgazdagolás – A Lázár-játék (Nagyvárad, 1646)	82	
Nagyhét – Aranymiatyánk (dramatikus legendaballada)	103	
Húsvéti misztériumjáték (Csíksomlyó, 18. század)	105	
Úrnapi játék (Csíksomlyó, 18. század)	122	
Misztériumjáték Szűz Mária mennybevételéről (Csíksomlyó, 18. század)	136	
IV. ADATTÁR, BIBLIOGRÁFIA		162
A kötetben szereplő népelemek forrásai	162	
A CD tartalma, énekesei, a dallamok gyűjtői és lelőhelyei	168	
A misztériumjátékokkal kapcsolatos legfontosabb nyomatott és hangzó kiadványok	171	

BEVEZETŐ

Kötetünkben a bibliai üdvösségtörténet és az ezt tükröző esztendő rendjében adunk közre misztériumjátékokat. Ez a középkori eredetű és a barokk korban virágzott műfaj Jézus Krisztus életének eseményeit állítja színpadra költői formában; irodalmi és zenei szempontból értékes, ma is előadható, könnyen érthető és lelki élményt nyújtó szövegekkel. A szemléltető, gyakorlati pedagógia régtől jól bevált módszerét követjük azzal, hogy a Bibliából és a keresztény hagyományból ismert eseményeket hiteles történeti, irodalmi, zenei és néprajzi források alapján megelevenítjük. A verses és zenés formában való interaktív tanítás fejleszti a tanulók memóriáját, élményt nyújt és tartalmaz, igazi ünnepet ad a színjátszó diákoknak és nézőiknek egyaránt.

Kiadványunkban Ádám bűnbeeséséről, az angyali üdvözletről, Jézus Krisztus betlehemi születéséről, a háromkirályok hódolatáról, Krisztus feltámadásáról és Szűz Mária mennybeviteléről adunk közre színjátékokat. Mellettük az úrnapi játék az eucharisziáról tanít, a Dúsgazdag és a szegény Lázár története erkölcsi példázatként szolgál, a Balázs- és a Gergely-járás pedig a klasszikus iskolai műveltség játékos tükröje. A közölt színdarabok tartalmassá, élményszerűvé tehetik a tanárok, a diákok és a szülők ünneplését advent, karácsony, vízkereszt, farsang, húsvét, úrnapi és Nagyboldogasszony jeles napjain, továbbá bármely iskolai és templomi ünnepség alkalmából megszólalhatnak a tanév során. Kiadványunk a színházak és a színjátszó körök mellett az alap-, közép- és felsőfokú irodalom, történelem, ének-zene, hon- és népismeret, valamint a hit- és erkölcsstan oktatásában jelent gyakorlati segédletet.

A 21. századi körülmények közötti könnyű alkalmazhatóság kedvéért minden színjátékot mai helyesírással, kottákkal, magyarázatokkal, rendezői utasításokkal, a jelmezekre vonatkozó tanácsokkal és az egyes jelenetek elején tartalmi összefoglalóval bocsátunk közre.

A görög és a latin szerepneveket mai kiejtésre írtuk át. A korabeli szövegeket – az érthetőség kedvéért – néhol rövidítettük. Az énekek dallamában lévő hajlításokat aláhúzásokkal jelöltük a szövegekben. Az egyes színjátékok szövege előtt megadtuk szövegüknek forrását, kritikai kiadásának elérhetőségét. Az énekek forrásairól és a CD tartalmáról a könyv végén található lista tájékoztat. A további érdeklődést segíti kötetünk zárásaként a legfontosabb nyomtatott és hangzó misztériumjáték-kiadványokat bemutató bibliográfia.

Könyvünk szövegeit főként a csíksomlyói misztériumjátékokból választottuk. A csíksomlyói ferences, barokk, népi színjátszás földrajzi szempontból a legkeletebbre, időben pedig a legtovább, az 1780-as évekig őrizte meg Európában a középkori misztériumdrámák sajátosságait és motívumrendszerét. A csíksomlyói misztériumjáték a magyar művelődés-, színház- és lelkiségtörténetben páratlan, sajátos és szerves egységet képező, rendkívüli értékű dráma-együttesnek tekinthető. Csíksomlyó e kincsek által vált a tömegeket vonzó magyar nyelvű színjátszás egyik bölcsőjévé, ugyanis a híres Mária-búcsújáróhely ferences gimnáziumában tanuló székely diákok az 1721 és 1785 közötti időszakban több mint száz iskoladrámát adtak elő. A darabok szövegét a Csíksomlyón tanító ferences tanárok írták anyanyelven. Az előadások a Sarlós Boldogasszony-kegytemplom előtti téren vagy a Kis-Somlyó-hegy oldalában zajlottak. A drámák többsége misztériumjáték, amelyek paraliturgikus hagyományként majdnem minden esztendő nagypéntekén Jézus Krisztus szenvedéstörténetét vagy más ünnepeken más témájú cselekménysort mutattak be. Az előadások szövegét gyakran 70–100–120 diákszereplő elevenítette meg, akik a helyi Mária Társulat tagjai voltak.

Misztériumjáték előadása elképzelhetetlen a népénekek nélkül. Könyvünk lapjain a népénekek hiteles és egyben egyszerűen énekelhető típusdallamait közöljük. A tanítás megkönnyítése és élményszerűbbé tétele céljából kiadványunkhoz CD-lemezt mellékelünk, amelyen a könyvben szereplő népénekek eredeti népzenei felvétele hallható. A népéneklés belső szépségét és stílusát az eredeti népi gyűjtések hangja adja vissza a leginkább. A gyűjtéseket az egész magyar nyelvterületről válogattuk a legkiválóbb, több esetben már klasszikussá vált népi énekesek előadásában. Mivel az egyházi népének, úgy, mint a világi témájú népdal, sokféle változatban

él, előfordul, hogy a kottában szereplő dallamtól eltér a felvételen hallható melódia. A CD-lemezezőről a dallam mellett a magyar nyelv szabályaihoz igazodó, beszédszerű (parlando), hiteles éneklési stílus is elsajátítható. A hallás után való tanulás elősegítéséért néhány ének kottáját nem tesszük közzé kiadványunkban, dallamuk a lemezezőről megtanulható. A *SzínjáTéka – Misztériumjátékok 2.* kötetben 18. századi csíksomlyói passiójáték-szövegeket szeretnénk a későbbiekben kiadni. A CD-n hallható szenvedéstörténeti énekek (Track 22–25.) már ehhez a tervezett kiadványhoz is segítséget nyújtanak.

Piliscsaba, 2016. július 2.

Medgyesy S. Norbert,
a kötet szerkesztője

I. ADVENTI MISZTÉRIUMJÁTÉK

BŰNBEESÉS, ÁDÁM-SIRALOM,
ÉGI PÖR JÉZUS MEGTESTESÜLÉSÉRŐL,
ANGYALI ÜDVÖZLET

Javasolt előadás
ádvontben és március 25-én, Gyümölcsoltó Boldogasszony
(az angyali üdvözlet) ünnepén

SZEREPLŐK, zárójelben a javasolt jelmezek olvashatók:

ATYAISTEN – Deus Pater (láthatatlan, a háttérből hangosan beszél,
recitál)

FIÚISTEN (JÉZUS KRISZTUS) – Deus Filius (kezében kereszttel, hófe-
hér ruhában)

SZERÁF ANGYAL – Angelus Seraphim (fehér vagy arany színű ruhá-
ban, palástban)

KERUB ANGYAL – Angelus Cherubim (fehér vagy arany színű ruhá-
ban, palástban)

GÁBRIEL ARKANGYAL (fehér vagy arany színű ruhában)

IRGALMASSÁG – Misericordia (fehér palástban)

IGAZSÁGOSSÁG – Justitia (fekete palástban)

ÁRTATLANSÁG – Innocentia (világos ruhában)

BÖLCSESSÉG – Sapientia (világos ruhában)

BIZONYSÁGTÉTEL – Testimonium (világos ruhában)

SZŰZ MÁRIA (fehér ruhában kék kendővel)

ELŐHANG – Prologus (korabeli diákruhában)

ÁDÁM (szórruhában)

NOÉ

ÁBRAHÁM

DÁVID (hárfával)

NARRÁTOR (korabeli diákruhában)

Az alábbi jelenetek Jézus Krisztus megtestesülését állítják színpadra.

Az Előhang elmondja a világ teremtését, majd a bűnbe esett Ádám siralma hangzik el az első jelenetben. Ezt meghallják az égiek: az ószövetségi pátriárák és próféták, továbbá a megszemélyesített (allegorikus) figurák, akik a mennyben, az Atyaisten udvarában összegyűlnek, és egy valóságos per keretében eldöntik: az Atyaisten fia, Jézus Krisztus legyen emberré, és váltsa meg a bűnbe esett világot (2. jelenet). A döntés következménye az angyali üdvözlés (3. jelenet), majd Szűz Mária angyali dicsérete zárja a felvonást.

Az alábbi felvonásban szereplő szövegek forrásai: az Előhang–Prologus szövege az 1753. április 20-án, nagypénteken, Csíksomlyón bemutatott passiójátékból való. Népszerűsítő kiadása Pintér Márta Zsuzsanna gondozásában megjelent: *„Nap, Hold és csillagok, velem zokogjatok!” Csíksomlyói passiójátékok a 18. századból*, szerk. DEMETER Júlia, utószó: PINTÉR Márta Zsuzsanna, latin ford. KILIÁN István, Bp., Argumentum, 2003, 307–310. Az Ádám-siralom (1. jelenet) itt rövidített szövege a Csíksomlyón, 1727. április 11-én, nagypénteken előadott misztériumjáték 2. jelenetéből származik. Kilián István munkájaként kiadta: *Ferences iskoladrámák I. 1721–1739*, szerk. DEMETER Júlia, KILIÁN István, PINTÉR Márta Zsuzsanna, Bp., Argumentum, Akadémiai, 2009 (Régi Magyar Drámai Emlékek XVIII. század, 6/1), 364–367. A középkori eredetű, végleges formájában a 15. századra kikristályosodott égi pör (2. jelenet) szövegforrása a Csíksomlyón, 1769. március 24-én, nagypénteken előadott passiójáték első jelenete. Nyomatásban kiadta: MEDGYESY S. Norbert, *A csíksomlyói ferences misztériumdrámák forrásai, művelődés- és lelkiségtörténeti háttere*, Piliscsaba–Bp., 2009, 426–430. Az angyali üdvözlés és az angyalok ajkáról elhangzó Mária-köszöntő (3–4. jelenet) szövegforrása az 1753. évi csíksomlyói passiójáték első jelenete. Pintér Márta Zsuzsanna gondozásában olvasható: *„Nap, Hold és csillagok, velem zokogjatok!” i. m.*, 2003, 310–312.

ELŐHANG – PROLOGUS

KÖZÖS vagy SZÓLÓÉNEK — CD 1.

Pa - ra - di-csom kö - ze - pi - bē

a - rany-sző-nye - gē lē - tē - rit - vē.

2. Rengő bölcső reá téve, – benne fekszik az Úr Jézus.
3. Az Úr Jézus Isten Fia, – jobb kezébe aranyalma.
4. Bal kezibe aranyvessző, – fel-felhajtja, megzúdítja.
5. Zúg az erdő, cseng a mező, – a madarak füttyeregnek.
6. Az angyalok énekelnek, – a magyarok ünnepelnek.
7. Nem láttam én szebb gyümölcsfát, – mint a Jézus keresztfáját:
8. Piros vérrel virágozik, – Szentlélekkel gyümölcsözik.

Az ELŐHANG – PROLOGUS fehér ruhában a középső színpadról, a földről szól az összegyűltekhöz. Közben elmondja Ádám és Éva paradicsomi történetét és bűnbeesését (lásd: Teremtés [Mózes 1.] könyve 1–2. fejezet).

(Az Előhang szavai alatt a háttérben 3 színjátészó – Ádám, Éva, Kígyó – az adott versszaknak megfelelően némajátékkal vagy élőképpel illusztrálhatja a bűnbeesés történetét egy fa körül.)

ELŐHANG: Tekintetes nemes, nemzeti szép község,
Néktek ez mai nap egyenlő egyezség
Legyen. Én kívánom, mindenkor békesség,
Vigasztaljon végre az örök üdvösség.

Figyelmezzetek most az én beszédemre,
Aki elsőbben is jöttem előtökbe,
A tanuló ifjaknak személyébe,
Hogy ez mai dolgot vehessétek észre.

Midőn a Szentháromságnak bölcsessége,
Világ kezdetekor embert teremtene,
Vala ottan egy szép gyönyörűség-helye,
Melyet paradicsom kertjének nevezze.

Ádámot és Évát abba helyezte,
Hogy mindegyik fának gyümölcsét ehetné,
A felséges Isten nekik megengedte,
Hogy kívánságukat nekik betöltené.

De a jó és gonosz tudásnak fájáról
Megtiltotta, hogy annak semmi ágairól
Le ne szakasztana egy almát is arról:
Mert meghalna, ha ő enne abból.

Az ördög e fának gyümölcsét szakasztotta,
Elsőként mindjárt az Évának adta,
„Csak vévén ezt, kóstold!” – néki azt mondá:
„Minden tudatlanság lesz most tudományá.”

Látván Éva, hogy a tiltott fa ételre
Jó volna, és igen szép a tekintetre,
A pokolbéli ördög csalárdsága által
Megcsalaték, s az almából véve.

Melyet midőn szájával megkóstolt volna,
Ádámnak, a férjének mindjára ada,
Melyet ő is azonnal megkóstola,
Mindnyájukra ottan a véték árada.

A fának gyümölcsét hogy elvette Éva,
Ő lett az egész világ siránkozó anyja,
Melyet midőn Ádám is hogy megkóstolta,
Mindeneknek ő lett a jajgató atyja.

Mert a paradicsom dicsőség-kertjéből
Kiűzték őket az uraság helyéből,
Megfosztották minden gyönyörűségétől,
S szenvedtek főképpen szemérmességéből.

ELSŐ JELENET

*Ádám a paradicsomkertből való kiűzetése után megbánja bűnét
és a Megváltóért könyörög.*

ÁDÁM: Oh, szívek titkait vizsgáló nagy Fölség,
Mit tudok szólani? Látod, a kevélység
Mire hozott engem, ördögi irigység?
Kérlek, mutatódjék mégis a kegyesség!

Ég, föld s tenger előtt nyilván van esetem,
Nem tagadom, hanem megvallom, Istenem,
Nékem, nyavalyásnak fölségedhez térnem,
Szükség megelőző kegyelmedet kérnem.

Nemes alkotmánya, úgymond, Fölségednek,
Az Angyal az égben a tüzes köveknek,
Jár a mennyben közöttte a mennyei fényeknek,
Egekben tündöklő angyali seregnek.

Íly nagy dicsőségben helyzetetett Angyal
Szívében azt mondta: Mennyei Királlyal,
Akar hasonlatos lenni ő Urával,
Erős és hatalmas öméltóságával.

Nem érdemelte ez az Angyal kegyelmedet,
A nagy kevélységért a te irgalmadat,
Én sem érdemlem ezt, hanem haragodat,
Reám kiöntendő bosszúállásodat.

A gyarlóság alá én pedig vettetve
Voltam, álnok Kígyó incselkedésére,
Jóllehet, hajlottam az ő késztetésére...
Mégis, kérlek, hajolj hozzám kegyelemre!

A Kígyó, ki lehúzatott az egeből,
Az csalt meg engemet nagy irigységéből,
Hogy az ő helyébe a te kegyelmedből,
Felveveltettem én te kegyességéből.

Azért, én Istenem, tekints esetemre,
Kész bosszúállásod ne szálljon fejemre,
Hanem irgalmadat felemelésemre,
Küldd el Szent Fiadat az elégtételre!

Küldd el, akit várnak régen a szent atyák,
Küldd el, kit óhajtnak együtt a próféták,
Küldd el, hiszen javallják a Hierarkák,¹
Küldd el, maradékim mindnyájan javallják!

A természetnek ezt törvénye javallja,
Amint Szent Máténál le vagyon rajzolva,
Izajás könyvében is mint meg van írva,²
A Második Személyt küldd el áldozatra!

1 Hierarkák: angyali rendek

2 A hivatkozás alapja valószínűleg: Izajás 7,14–25; Izajás 40,3–5.

KÖZÖS ÉNEK:

Parlando

Nagy szív - vel vár - ták a pát - ri - ár - kák
min - den pró - fé - ták - kal,
hogy fel - vir - rad - jon a szent vált - ság - haj - nal.

2. Mert tudták vala – a nagy Istennek – az ő ígérését,
Ádám atyánknak – mondott esküvését.
3. És felemelvén az ő szemüket égbe néznek vala,
így kiáltanak – nagy könyörgést mondva:
4. „Felséges Isten, – ki teremteted – mennyet és a földet,
és mindezekben – lévő szépségeket.
5. Tekints mireánk, – bocsásd el immár – a mi Megváltónkat,
melyet ígértél, – a te Szent Fiadat!
6. Szakadozzatok, ti magas felhők – és temérdek egek,
bocsássátok le, – mert vagyunk szegények!”

Az ének népi változata: *Epedve várták a pátriárkák...* kezdősorral: **CD 2.**

1. Epedve várták a pátriárkák minden prófétákkal,
hogy felvirradjon a szent váltság-hajnal.
2. Feltűnt a hajnal teljes malaszttal a Szűz Máriában,
Üdvözítőnknek választott Anyjában.

MÁSODIK JELENET – ÉGI PÖR

*A jelenet az Ádám-siralom után az égben, a legfelső színpadon,
az Atyaisten (Deus Pater) udvarában játszódik, ahol az allegorikus figurák
(Irgalmasság, Igazságosság, Bizonyágtétel, Bölcsesség, Ártatlanság)
és az ószövetségi személyek (Ádám, Noé, Ábrahám, Dávid) eldöntik:
Krisztus leszáll az égből, emberré lesz
és kereszthalállal váltja majd meg a világot.³*

ATYAISTEN:

Én, ura világnak s alkotója annak, szívemben megsértettem,
Emberi nemzettől, ki az törvényemtől távozott, megvettem.
Mert a tiltott fának, izét az almának kóstolta, észrevettem.

Azért haragomat, s bosszúállásomat ma ellene kiöntöm,
Amit egy szavammal, csak akaratommal teremtettem: eltörlöm,
Mert a világ nélkül szent, s véghetetlenül maradhat dicsőségem.

FIÚISTEN:

Mennyei Szent Atyám, amint mostan hallottam, megsértődött
Szent Szíved.
Tekints le fiadra, kit öröktől fogva szült véghetlenséged,
Eresszed elődbe, halljad, kérésében szavait meg ne vessd!

ATYAISTEN:

Távol legyen tőlem, szerelmes szülöttem, megvetni kérésedet!
Kérjed Szent Atyádat, jelentsd szándékosodat, egyet értek teveled!

FIÚISTEN:

Emberi nemzetnek, kit gyönyörűségnek helyére béplántáltál,
A paradicsomra s annak határaitra szabadságot adtál;
Hogy ő lenne a feje s mindennek vezére, így parancsoltál.

3 Az égi pör jelenetének lényegét jól fejezi ki az 1733. évi csíksomlyói passiójáték szöveggönyve, amikor ezt a címet adja neki: „Consilium Coeleste super Unigenitum – Égi tanácskozás az Egyszülött fölött.” Középkori elnevezése: Ordo Prophetarum – Proce de Paradis, azaz Profétájáték – paradicsomi eljárás, pör.

Sőt, ezeken kívül, nagyobb fizetésül amaz nagy dicsőséget,
Amelyet Lucifernek, kevélység lelkének serege már elvesztett,
Ádámnak és fiainak (ha szent szavaidnak engednének) megígéred.

Ezt megirigyelte, s tovább nem tűrhette a pokolbéli Kígyó,
Azért incselkedni s emberrel társalkodni csalárdságot forraló,
Nem szűnt meg, míg véle törvényedet megszegetné, tudván,
          hogyan az ember hajlandó.

Méltó azért az ember arra, (mivel szabadságra bocsátottad akaratát),
Hogy nyomorúságban és sok viszontagságokban, éljen keserves kínban,
De más mód adódhat, hogy lelke ne tartassék rabságban.

Íme, véghetetlen és megmérhetetlen gonoszsága őnéki,
Azért szükség nékem, mert nagy kegyességem ezt ígéri őnéki,
Hogy megváltsam őt, s elűzzem az ördögöt, érte szenvedni.

ATYAISTEN:

Szerelmes szülöttem, engeszteljed szívem, hajlom kérésedre,
Az embereket, akiket képemre és dicsőségemre a semmiből teremtettem,
Hogy el ne vesszenek, sőt inkább éljenek, én is már úgy akarom!

De hogy, fiam, a halálra és keserves kínokra magadat adjad,
Az első emberpárnak, sőt, az egész világnak terhét magadra vállald,
Szükség ez nagy dolgot, ily számos szándékot Angyalok tudtára add.

Azért tanácsosaim, mennyei szolgálaim, jertek elé, akarom;
Ezen nagy dologról, világ váltásáról légyen tanácskozásom,
Melyre szülöttem, ki természetében egy velem, ezt vállaljón:

IRGALMASSÁG első,
másik az IGAZSÁG,
harmadik BIZONYSÁG,
negyedik OKOSSÁG,
Mind négy a tanácsát, s mondja maga voksát:

Illendő lészen-e, hogy Fiam halálra
S bűnös váltságára, magát adja kínokra?

ÁRTATLANSÁG légyen, ki is elé jöjjön, őnéki védő prókátora legyen.⁴

IRGALMASSÁG: Hogy irgalmasságod terjedjen világra,
Szükség Szent Fiadnak menni a halálra!

IGAZSÁGOSSÁG: Igazságod szerint ne büntesd az embert,
Jobb lesz, hogy Szent Fiad szenvedjen a világért!

BIZONYSÁGTÉTEL: Bizonyságot teszek, hogy az ember hajlandóságból
Vétett te ellened és tudatlanságból,
Azért szabadítsd meg az ördög hatalmából,
Szent Fiad váltsa meg őt irgalmasságából!

BÖLCSESSÉG: Bölcsességed szerint ezeknek tanácsát
Bevévén, ítélem világnak váltságát.
Mert mi hasznod benne, ha világ romlását,
Akarod lelkeknek örök kárhozatát?

ATYAISTEN: Most, te, Ártatlanság, szükség, ha mellette
Felállasz, és mondasz ellenkezőt erre,
Lévén Szent Fiamnak védelmezésére.

ÁRTATLANSÁG: Másként nem épülhet a mennyei udvar,
Ha Fiad meg nem hal, nem telik bé a kar.

ATYAISTEN:
Látom, hogy mindnyájan, kik ezen a tanácson mostan megjelentetek,
Keserves kínokra, s végre a halálra Fiamat ítéletek.
Talán a pokol tornácán, kik vannak fogságban, megmentik a haláltól...
Azért jertek elé, szóljatok mellette, s legyetek mentségére!

Emberi nemzetnek első atyja, Ádám,
Világ váltságára menjen-e Szent Fiam?

⁴ Prókátor: ügyvéd, törvényes pártvéd.

ÁDÁM: Ezt már óhajtottam sok esztendőök előtt,
Lévén a limbusban nagy sötétség között,
Hogy felséged küldjön nekünk Üdvözítőt,
Ki oldja el rólam bűnömnek kötelét.

Azért, ó, világnak teremtő Szent Ura,
Szent Fiadot küldjed nekem váltságomra!
Fán fizessen értem, mivel az almára
Kinyújtottam kezem, menjen az halálra!

ATYAISTEN: Ennek a tanácsa egyezik többekkel.
Noé, kedves szolgám, légy védelmezéssel!

NOÉ: Szent hatalmas Isten, nem védelmezhetem
A te Szent Fiadot, sőt nagy buzgón kérem,
Mezítelen függjön értem a kereszten,
Mert bornak ereje hagyott mezítelen.

ATYAISTEN: Sokszámú népeknek s ékes nemzetségnek, Ábrahám, öreg atyja,
Te is én szívemnek és minden kedvemnek kedvező pátriárka,
Dávid, most szóljatok, Fiamat szánjátok, íme, mégyen halálra.

ÁBRAHÁM: Ezt, ó, Szent Isten, általam hirdetted,
Midőn egy fiammal, Izsákkal vitetted
Fáit áldozatra, hogy őt akkor tenéked
Hegyen feláldozzam, nekem jelentetted.

Azért teljesedni ezen prófeciát⁵
Kívánom, s Szent Fiad a súlyos keresztfát
Vegye vállaira, s szenvedésnek útját
Járja, vigye végbe világnak váltságát!

5 Prófécia: jövődölés, itt előkép értelemben szerepel.

DÁVID: Megíratta velem a Szentlélek Isten
Zsoltári könyvekben, egynéhány versekben,
Hogy nagy vasszegeket lábában s kezében
Által vernek, s hagyják őt véres vereségben.

ATYAISTEN:

Ó, szerelmes Fiam s egyszülött magzatom,
Ím, hallottad mindezeknek buzgó kérésüket, s nagy könyörgésüket,
Hogy szenvedésed által s végre haláloddal vedd végét ínségeknak.

Azért azt akarom, és menj el hozzájuk, kívánom,
s váltsd meg a bűntől a világot!

FIÚISTEN:

Elmegyek, Szent Atyám, s a kereszt oltárán drága lelket vásárlók,
Vérem kiönteni, s érettük meghalni szívesen már kész vagyok!

KÖZÖS ÉNEK:

Hangzó: CD 3.

E vi-lá-got Á-dám hogy el-vesz-té,
A Sá-tán - nak bir-to-ká-ba ej-té,
I-lyen mó-don az Is-ten meg-men-té.

2. Leküldötte mennyből szent angyalát,
Hogy köszöntse a szép Szűz Máriát,
Ki méhébe foganá Szent Fiát.

HARMADIK JELENET

*Az angyali üdvözlét: Jézus Krisztus fogantatása Szűz Mária méhében.
(Lásd: Lukács-evangélium 1,26–38).*

(A jelenet az alábbi dallamon él a néphagyományban:)

NARRÁTOR:

Hangzó: CD 4.

Parlando

Mi-kor Má-ri-á-hoz az Is-ten an-gya-la
Ná-zá-ret vá-ros-ba az ég-ből le-szál-la,
Kit szent i-mád-ság-ban Gáb-ri-el ta-lá-la,
é-kes kö-szön-tés-sel a Szűz-höz így szó-la:

VAGY népi dallamváltozata Klézse moldvai csángó község hagyománya szerint:

Tempo rubato (♩ = 92)

ë Mikor Má-ri - já - ház az Isten an - gya la ð

Ná-zá-rét vá - ro-sa-ba sa-zég - ből le - szállatt,

Kit szent i - más-ság-ban a Gábri-e - lə ta - lá-la, n

É-kés kö - szöntéssel ð a Szűzhöz így szólla:

The musical score is written on four staves in G major (one sharp) and 3/4 time. It features a variety of rhythmic patterns, including triplets and sixteenth-note runs. The lyrics are written below the notes, with some syllables split across lines. The piece concludes with a double bar line.

NARRÁTOR: Mikor Máriához az Isten angyala
Názáret városba az égből leszálla,
Kit szent imádságba' Gábrriel találá,
Ékes köszöntéssel a Szűzhöz így szóla:

GÁBRIEL: Üdvözlégy, malaszttal teljes Szűz Mária,
Úr vagyon teveled, Isten szép leánya,
Az Éva asszonynak legtisztább rajzatja,
Áron vesszejének megújult virága!

Az Atyaúristen néked azt üzente,
Hogy méhed gyümölcse az ő Fia lenne.
Készíts azért szállást az Isten Fiának,
Mivel vallott Téged Szent Fia Anyjának,

MÁRIA: Ó, jaj, mit jelentesz, Istennek angyala?
Íme, nagy félelem a szívemre szálla,
Midőn azt említéd, hogy Istennek anyja,
Lennék felségének kisebbik leánya.

Honnan érdemlettem eztet én magamnak,
Így szólok tenéked, Isten angyalának,
Hogy a nagy Úristen ő szolgálójának
Válasszon engemet szent Fia anyjának.

GÁBRIEL *(az égi pörre [2. jelenet] utaló versszak:)*

A mennyei szentek tereád mutattak,
Isteni személyek midőn tanácskoztak,
Hogy mennyben királyné lennél, mind szólottak,
Angyali karok is abban állapotak.

Ne félj azért semmit, gyenge Szűz Mária,
Mert a Szentléleknek ereje megszállja
A te szent méhedet, s oly szűzen megtartja,
Hogy szüzességében nem lészen makula.

Ó, azért a Szent is, mely tőled születik,
Mint Istennek Fia, méltán imádtatik,
Embersége szerint méltán tiszteltetik,
Az ő neve pedig Jézusnak hívatik.

Ezt ülteti az Úr Dávidnak székében,
A magasságbéli dicsőség helyében,
Országol örökké mind földön s mind mennyben,
S boldog, aki hisz majd az ő szent nevében.

Ez a Szentháromság második személye,
Hogy emberi testet magára felvenne,
És a természetben csudát jelentene,
Szűz méhébe leszáll Istennek Igéje.

Teáltalad jó ez, drága Szűz, világra,
S emberi nemzetnek ő lesz megváltója,
Ezáltal nyílik fel mennyország kapuja,
Ezáltal pusztul el pokol birodalma.

MÁRIA: Íme, én Istennek szolgáló leánya,
Legyen nékem, amint énvelem akarja,
Gábrriel arkangyal, népek áldozatja,
Jöjjön el énhozzám az Istennek Fia.

Mint Isten akarja, én is úgy akarom,
Örömmel Igéjét az Úrnak elvárom,
Az én hajlékomba, ha tetszik, fogadom,
Mert szüzességemben, tudom, nem lesz károm.

GÁBRIEL: Dicsőség tenéked, szüzeknek Szent Szüze,
Mennyeknek Királya mert reád tekintte,
Maga Szentlelkével egészen betölte,
A Szentháromságnak lettél drága kincse.

Üdvözlégy, Atyaistennek alkotmánya,
Üdvözlégy, Fiúnak áldott szűz szent anyja,
Üdvözlégy, Szentlélek gyenge szűz mátkája,
Üdvözlégy, angyalok királyné asszonya!

NEGYEDIK JELENET

A Szeráf angyal és a Kerub angyal a 148. zsoltár átíratával dicséri Szűz Máriát.

(A szövegben az aláhúzások a dallam hajlításait jelölik. A nótajelzésben megadott melódia alkalmazása a dráma szövegére:)

Hangzó: CD 5.

Parlando

Dicsőült helyeken, menynyei paradicsomban,
Akik zengedeztek örvendetes boldogságban,
Vi - ga - doz - tok ki - lenc ka - rok - ban,
e Szűz - nek ne - vét é - nek - szó - ban
Jer, di - csir - jé - tek vi - gas - ság - ban!

- SZERÁF:⁶ Dicsőült helyeken, mennyei paradicsomban,
Akik zengedeztek örvendetes boldogságban,
Vigadoztok kilenc karokban, e Szűznek nevét énekszóban,
Jer, dicséjétek vigasságban!
- KERUB: Áldjátok Máriát, kik az Istennek szolgáltok,
Ártatlan ruhában tündöklő fényes angyalok,
Te is Nap, Hold és csillagok, valakik égi tüzzel birtok,
Fennszóval őt most kiáltjátok!
- SZERÁF: Egek sok részei, világnak nagy szélessége,
Dicséjred e Szüzet, tengernek titkos mélysége,
Akiket Isten őfelsége bizonyos céllal berekeszte,
S fel nem bonthat már senki keze.
- KERUB: Barlangok mélységén nyugovó mérges sárkányok,
Sötét havasokon lakozó vad oroszlánok,
Ti is, iszonyú nagy cethalak, tenger ösvényét, kik járjátok,
Áldassék a Szűz, azt mondjátok!
- SZERÁF: Föld, menny, tűz és víz, fehér hó, kőzapor, eső,
Dél és északi szél, levegő, ég, könnyű szellő,
Tél, tavasz és nyár, őszi idő, mely négy részből áll egy esztendő,
Tőletek a Szűz dicsérendő.
- KERUB: Szőlőtermő hegyek, felnyúló, szép, ékes halmok,
Vad s szelíd gyümölcsfák, zúgó, csergő patakocskák,
Ligetes erdőn lakó vadak, csúszó és mászó sok állatok,
Mária nevét mind áldjátok!
- SZERÁF: Megújult tavasszal hangos, éneklő madarak,
Szép, új énekekkel zengjétek most Máriának,
Kis fülemüle, ki torkának a rekedések nem árthatnak,
Nyújts dicséretet Asszonyodnak!

6 Kerub és szeráf: az angyali rendek, a 9 angyali kar legfelsőbb rétege. (A 9 angyali kar: angyalok, arkangyalok, erősségek, hatalmasságok, fejedelemségek, uralmak, trónusok, kerubok, szeráfok.)

KERUB: Császárok s királyok és földi sok hatalmasok,
Nemzetes nagy urak, gazdagok és szabadságok,
Bírák, tanácsok és polgárok, kik a köznépnek törvényt szabtok,
Szüzek Szüzét magasztaljátok!

SZERÁF: Ti is szép tavaszi virághoz hasonló ifjak,
Szüléknek örömi, gyermeki kedves seregek,
Tiszta életű kegyes szüzek, eszes és okos, jámbor vének,
A Szűznek nevét hirdessétek!

KERUB: Egy szóval, angyalok, arkangyalok, szeráfimok,
Kerubim, pátriárkák, próféták és apostolok,
Mártírok, szüzek és hitvallók, szent özvegyek és boldogok,
Szép dicséretet mind mondjatok!

SZERÁF és KERUB *együtt énekl:*

Dicséret, dicsőség az angyalok Királyának,
Tisztesség, méltóság a gyenge Szűz Mariának,
Az Atyaisten leányának, a Fiúisten szent anyjának,
És a Szentlélek mátkájának.
Ámen.

II. KARÁCSONYI ÉS VÍZKERESZTI JÁTÉKOK

A magyarországi, 17–18. századi iskolai színjátszásnak egyik gyöngyszemei a *történeti betlehemes játékok*. Az 1800 előtt keletkezett karácsonyi játékokat hívjuk történeti betlehemesnek, a népi gyűjtések során megörökített, egy vagy többjelenetes játékokat pedig *recens*nek, vagy más néven *népi betlehemeseknek*. A történeti betlehemes játék leggyakoribb részei: paradicsom (Ádám-)jelenet, Mária és József szálláskeresése Betlehemben, a pásztorok vitája a pusztán, az angyal megjelenése a pásztoroknak, hódolat az újszülött Jézus előtt, valamint a vízkereszti Háromkirály-jelenet. Kiadványunk első részében a paradicsom-játékot találják az olvasók, a betlehemesek után pedig külön tételként a vízkereszti játékot.

E színdarabok forrása a Biblia: Máté-evangélium 1,18–2,23; Lukács-evangélium 2. fejezet.

A legkorábbi betlehemes játéunk Nagyváradról, a református kollégiumból származik 1629-ből, amelyet Kilián István színház- és drámatörténész fedezett fel és adott ki nyomtatásban. Kutatásaiból jelenleg 29 történeti betlehemes játékról van tudomásunk. A korabeli középiskolákban a tanároknak és a diákoknak Publius Vergilius Maro (Kr. e. 70–19) nyomán bukolikus verseket és dramatikus játékokat kellett írniuk görög pásztornevekkel. Ezek a görög alapú (lásd Theokritos eklogái), ókori római költemények természetes alapul szolgáltak a karácsonyi játékhöz, amelynek az evangéliumi történet folytán a Szent Család mellett fő szereplői éppen a pásztorok.

A karácsonyi játék másik gyökere liturgikus: a középkori karácsonyi *Officium Pastorum* és a vízkereszti *Tractus Stellae* (Csillagjáték, hazai példája a 11. század végéről) liturgikus drámákra vezethetők vissza. E darabok a középkorban a karácsonyi és a vízkereszti virrasztó zsolozsma keretében hangzottak el, gregorián dallamon énekelve.

A KANTA-KÉZDIVÁSÁRHELYI BETLEHEMES JÁTÉK (1732)

A darab szövegét latinból fordította: Kilián István

Az alábbi karácsonyi játék egy olyan kéziratot iskoladráma-gyűjteményben maradt fenn, amit 1732-ben jegyeztek be a székelyföldi, Háromszék vármegyei Kanta (ma Kézdivásárhely külvárosa) minorita gimnáziumának könyvtári katalógusába. Írója ismeretlen. Annyi bizonyos, hogy tájékozott volt a klasszikus görög-római drámaelmélet és a magyar néphagyomány területén egyaránt. A klasszikus műveltségre és a bukolikus költészet hatására utalnak a görög pásztornevek. A színdarab versformája – ugyancsak vergiliusi mintát követve – hexameter. A gyermek Jézus elé vitt savanyú káposzta, túró és hagyma a székely népi étkezés jellegzetességei. A darab eredetileg latin nyelven keletkezett, amelyet felfedezője, Kilián István színház- és drámatörténész fordított magyarra az eredeti versmértékben.

A kantai betlehemes játék szövegét kiadta:

KILIÁN István, *A kézdivásárhelyi betlehemesről*, Napjaink, 1986. december, 20–23.

A kantai betlehemes DVD-lemezen látható:

Két történeti és egy népi betlehemes játék: kantai minorita (1732 előtt), podolini piarista (1738) betlehemes játék és a perenyei népi betlehemes, előadja a Boldog Özséb Színtársulat, sorozatszerk. MEDGYESY S. Norbert, rendező: GODENA Albert, Piliscsaba, Pázmány Péter Katolikus Egyetem, 2010 (Régi Magyar Színpad, 5.)

SZEREPLŐK:

SZŰZ MÁRIA

SZENT JÓZSEF

ANGYAL

ÉNEKMONDÓ

BACSA

KORIDON [Coridon]

DAFNISZ [Daphnis]

MELIBEUSZ [Melibeus]

MENALKASZ [Menalcas]

MOPSZUSZ [Mopsus]

PALÉMON

SZILENUSZ [Silenus]

SZORGUSZ [Sorgus]

TITIRUSZ [Titirus]

ÚR

PARASZT

FOGADÓS

ELSŐ JELENET

Mária és József szállást keres Betlehemben.

KÖZÖS ÉNEK:

Hangzó: CD 6.

Parlando

Í-me, mi-dőn min-de-nek bír-ság-gal hí-vat-nak,
az Au-gus-tus köny-vé-be szá-m-sze-rint í-rat-nak.

2. Ciréneus küldeték – Betlehem városba,
hogy az egész tartományt venné egy summába.
3. Elindula József is – a Szűz Máriával,
Istennek erejéből – terhes mátkájával.
4. Betlehembe érkezvén – nincs senki barátja,
ki távolról meglátja, – ajtaját bezárja:

JÓZSEF (*középpütt*):

Nagy fáradtan távoli tájról most ideértünk,
A városhoz, mely híreről messzire ismert,
Melyet a földön százezer ember szívesen említ.

(*Jobbra mutat:*)

Már az Olümposz csillaga gyújtja az alkonyi fényét,
És a hegyeknek az árnyát most már nyújtja az este.

(*Balra mutat:*)

Vagy ha a város gazdag uránál sírva könyörgök,
Szállást biz' nem ad ő, hisz gyűlöli mind, aki koldus.
Zsúpfedeles kunyhóban jobb lesz kérni a szállást.

- ÚR: Merről érkezél? Mondd meg gyorsan! Várom a választ!
- JÓZSEF: Méltóságos Uram, Názáret városa volt az,
Honnan fáradtan megjőve aludni szeretnénk.
Esdeklek, ha az isteni jóság szíves erénye,
Adj szállást, ahol én s feleségem nyugton aludnánk,
És egy rossz istállót kérünk vén szamarunknak.
- ÚR: Hogy mersz szállást kérni, te, rongyos a házam előtt még?!
Formás kastélyomban akarnátok ti pihenni?
Menj a pokolba! A házam zárva, te ostoba koldus!
Ajtómat nyitom én csak hercegi, s úri családnak,
Házam zárva szegénynek, istállóba' kereskedj!
- JÓZSEF: Aggódón sejtette a lelkem előre, ez így lesz.
Istennek legyen áldás érte, be boldog a lelkem!
- FOGADÓS *(Balról érkezik.)*
Kedves apókám, mondd, ugye elmész messzire innen?!
Bármit akarnál, rögtön nyújtom. Nyisd ki a tárcád!
- JÓZSEF: Nincs tárcámban semmi. Fizetni nem tudok én most.
- FOGADÓS: Koldusnak nem szoktam én sem nyújtani szállást.
- JÓZSEF: Gazda, könyörgök az égnek, a földnek drága Urára,
Adj szállást, egy éjnél többre mi úgyse maradnánk!
- FOGADÓS: Még éjjel sem kaphatsz, vándor, ingyenes ágyat.
Hogyha fizettél egy napi szállást, nyitva a házam!
- JÓZSEF: Gazda, könyörgök, hallgass rám, és egy helyet adj csak!
- FOGADÓS: Mondd, fecsegéssel mit akarhatsz itt te elérni?
A fogadómba belépni te nem fogsz ily nyomorultan!

JÓZSEF: Jaj, be kegyetlenek ők! Az aranyba temetve a lelkük!
És a szegényt csak messzire űzik, bárhol a földön.
Semmije sincs, a büszke kapuk meg mind becsukódnak,
Hogyha a szálásért sír. Fényes aranyra kinyílik.
Gőgös a gazdagság. A szegénységet be' dicsérik,
Ám igazából senki s' akarja a pénztelen éltet.
A pénz istennője a földön mennyire ismert,
S temploma gyakran sűrű tömjénfüstbe beúszik.
Semmi se fáj úgy, mint a szegénység itt e világon.
Bármit elérhet a gazdag, a koldus meg csavaroghat.

PARASZT *(Balról érkezik.)*
Adjon az Isten az útra, te vándor, drága szerencsét!
Mért nehezítet a földet a szép, szomorú szavaiddal?

JÓZSEF: Már a tüzes nap mélybe merült és este van újra,
S még nincs ember a városban, ki nyugalmat ígérne.
Engem a koldust megvet az úr és gyűlöl a gazdag,
Szállást egyik sem ad itt ily vén nyomorultnak.
Volna a színben szalma? A számkivetettnek ajándék,
Engedd itt feleségemmel kipihenni magunkat!

PARASZT: Értem gyötrelmed, de a szalma a színbe hibázik,
Mert a rokonságottól tömve a házam, a színem.
S ott szalmán lefeküdvén alszanak ők ezen éjjel.

JÓZSEF: Ó, keserűség, ó, szívemnek ez új sebe! Mondd meg
Itt e szegény és vándor apának, mit cselekedjem?!
Fáradt tagjaimat hol nyugtatnám ezen éjjel?

PARASZT: Van elegendő istálló szalmával a földjén,
Ott, hol a kecskék töltik az éjjelt, kint a mezőkön
Pásztoraikkal, s ott nyugalommal nyújthat a szárnyék!

JÓZSEF: Áldja az Isten házad, s népét száz jutalommal!

PARASZT: Jöjj, öregember, majd a keresztútig lekísérlek,
Indulj hát, én lassan lépek majd teutánad!

MÁSODIK JELENET

A pásztorok vidám beszélgetése és vitája a betlehemi pusztán.

KÖZÖS ÉNEK:

Alföldi eredetű, országosan ismert változat, vö.: CD 8.

Parlando

Csor-da-pász-to - rok mi-dőn Bet-le-hem-be
Csor-dát ó-riz-nek éj-jel a me - ző - ben.

Erdélyi és moldvai változat, vö.: CD 9–10.

Csor-da-pász-to-rok mi-dőn Bet-le-hem-be,
Csor-dát ő-ri-zé-nek éj-jel a me-ző - ben,
Éj - lej a me - ző - ben.

- MELIBEUSZ: Ó, mi szerencsés, kit pásztornak szült anya a földre!
Még föld nem hordott hátán ily boldogtalan embert.
Marhahúsból éhen nagy darabot falatozhat,
És a tarisznyájában túró barna kenyérrrel.
- MOPSZUSZ: És ki merésznélne azt rólam mondani, én rossz
Csillagzatba' születtem? Nem volt tejbé' hiányom.
- TITIRUSZ: Tejből nékem sem volt ebbe' az évbe' hiányom,
És mi maradt még, azt túróvá érlelem én meg.
- KORIDON: Mondd, te Damétász, volt-e szerencsésb itt e világon
Nálam, mert ólamban a sertés húsa kövérszik.
Van még kecskegidám és egy bak, jaj, az a tréfás,
Ugrál mindég, s ennivalóját lopja kezemből.
- BACSA: Hús árnyát, mint ontja platánunk, mért magyarázzam?
Barlang hűsében, moha ágy, s birkánknek a gyapját
Nyírják, és a magas tölgy árnyas törzse tövében
Jó Faunuszt, s fák istennőit az égre emelve
Verseket írok, majd víg tánccal töltöm időmet!
- MOPSZUSZ: Én, hogy a pásztortársak edényét tejbé merítem,
Nem várt drága örömmel lesz tele lelkem egészen.
Úgy hiszem, éri valóban boldogság csapatunkat.
- MELIBEUSZ: Mert tehenünk szép borjút ellik majd ezen éjjel.
- MOPSZUSZ: Pásztortárs, be' örülök borjúcskánk születésén!
- KORIDON: Arcomat akkor friss vajjal kenegetni szeretném,
És a szakállam aztán mindig rendbe rakom már.
- TITIRUSZ: Jól esnék egy nótát dallani, hallani eztán!
- MELIBEUSZ: Pásztortársak, tetszik az ötlet?

- BACSA: Úgy, bizonyára!
Töltsük az éjjelt vígkedvű mulatással, örömmel!
- TITIRUSZ: Drága barátaim, akkor a juhtejjel vigadozzunk!
Önts, ha szomjúság kiapasztja a torkod a daltól!
- KORIDON: Jól megtölti a túró gyomromat és a pogácsa.
- BACSA: Ó, de csodás lesz! Édes túró, jó ez a tejjel.
- MELIBEUSZ: Mopszusz, kezd el a nótát!
- MOPSZUSZ: Alkalmatlan a hangom,
Mert berekedtem. Mint kecskék a mezőn, te mekegnél
Bácsa, te! Inkább Titirusz álljon néki a dalnak!

A fenti, *Csordapásztorok* kezdetű ének folytatása:

2. Isten angyali – jövének melléjük,
– és nagy félelemmel – telék meg ő szívük:

HARMADIK JELENET

Az angyal megviszi a pásztoroknak Jézus születésének hírét.

- KORIDON: Jaj, de csodás látvány!
- BACSA: Alszol tán, drága barátom?
- ANGYAL: Istennek kedves pásztornép, mért ijedeznél?
Ritka örömről én hírt hozván, jöttem az égből,
Mert a világnak Megváltója a földre leszállott.
Betlehem istállóban szállt a világra, ígérte!
Égből jött ide, Mária s József várva kívánták,
Itt van már, s oldja az ember bűnei zsoldját,
S őt, ki rongyokban pólyálva a Szűzanya szoptat,

Jászol az ágya. A pásztori népség mostan örüljön!
 Nézzetek hát őt, a királyok drága Királyát!
 Emberi bajjal megkoronázva a végtelen Isten!
 Rajta, te, pásztornép, igyekezz hát látni a Jézust,
 Őt, aki nem fénylő aranyakba takarva ragyoghat,
 Nem fedi bíbor, s jászol az ágya szegény kicsikének.
 Nos, hát testvérek, menjünk el arra dalolva,
 S hálánkat a dalunkkal visszhangozza a föld is!

Menny - ből az an - gyal le - jött hoz - zá - tok,
 pász - to - rok, pász - to - rok,
 hogy Bet - le - hem - be si - et - ve men - vén,
 lás - szá - tok, lás - szá - tok.

2. Istennek Fia, – aki született jászolban, jászolban, –
 Ő leszen néktek Üdvözítőtök – valóban, valóban.
3. Mellette vagyon – az édesanyja, Mária, Mária,
 Barmok közt fekszik, jászolban nyugszik – szent Fia, szent Fia.

MELIBEUSZ: Úgy látom, mindnyájan félünk, hogy ki ez a Szellem.
 Nem tudjuk, ki lehet. Mert Ifjú szállt le az égből.
 Szép szava lágy, puha, mint kecsként teje íze a számban.

- MOPSZUSZ: Oly jó érzés volt velem lenni a tiszta örömben!
- TITIRUSZ: Mint Koridóné, hangja csodás volt. Hallom-e többé?
- KORIDON: Mézes a hangja, az éneke oly szép. Nem tudom én így.
Ó, bár ily szép hangoz kéne hallani mindig!
Mennyire isteni pásztor lenne belőlem is akkor.
- BACSA: Lássuk hát, testvérek a Jézust, gyenge Fiúcskát!
Nézzük meg hát, jertek utánam!
- TITIRUSZ: Mily igazad van!
Ámde előbb még édesapámnak futva viszek hírt.
Ránca ezer bár, látni a Jézust ő is akarja!
- MOPSZUSZ: Tetszik a terved, fussunk hát szaporán a falunkba!

ANGYALOK *énekelnek:*

Hangzó: CD 11.

Parlando

Gyer - mek szü - le - ték Bet - le - hem - ben,
szü - le - ték Bet - le - hem - ben,
kin ö - rü - le Je - ru - zsá - lem,
kin ö - rü - le Je - ru - zsá - lem.

2. Gábrieltől üzentetik, – angyaltól üzentetik,
Isten szűztől születetik, – Isten szűztől születetik.
3. Ím, jászolba helyeztetik, – jászolba helyeztetik,
Ki örökké uralkodik, – ki örökké uralkodik.
4. Ökör s számár megismerik, – jászolban megismerik:
Teremtőjük, ki itt fekszik, – Teremtőjük, ki itt fekszik.

NEGYEDIK JELENET

Szűz Mária öröme Gyermek születésén.

MÁRIA: Ó, égi fénylő otthonodból leszállt gyermekem,
Kinek hatalma van ég és föld felett,
Te mégis választottál földi édesanyát,
Ó, én szerelmem, vigaszom vagy énnekem!
Mondd, égi hazád mért hagytad el,
Hogy szegény rongyokba rejtve itt remegj?

JÓZSEF: Áldott gyermekünk, Jézuskánk,
Ki hívott a mennyből földre le?
Ki tette Istent szájalmas emberré?
Ki képes ily malasztról szólani?

ÉNEK (József énekli vagy közösen zengik a szereplők:)

Másik népi változata: *A kis Jézus aranyalma...*, lásd: CD 12.

The musical score consists of four staves of music in a single system, all in a treble clef with a key signature of one flat (B-flat). The melody is simple and consists of quarter and eighth notes. The lyrics are written below the notes, with hyphens indicating syllables that span across notes. The lyrics are: Kir - je, kir - je, kis - de - decs - ke, bet - le - he - mi her - ce - gecs - ke, ki mi - ér - tünk sok jót tet - tél, a po - kol - tól meg - men - tet - tél.

2. A kis Jézus aranyalma, – Boldogságos Szűz az anyja,
– lábaival ringatgatja, – két kezével ápolgatja.
3. Karácsonynak éjszakáján, – Jézus születése napján,
– örüljete, örvendjete, – az Úr Jézus megszületett!
4. Ó, te dudás, mit szundikálsz? – Fényes az ég, nem kell lámpás,
– verjed, verjed a citerát, – zengj Jézusnak egy szép nótát!

ÖTÖDIK JELENET

*A pásztorok egymást keltegetik, hogy Jézus elé járuljanak.
Folyamatosan összeverődnek.*

- SZILÉNUSZ: Mondd, testvérem, hogy töltötted az éji nyugalmat?
- PALÉMON: Légyen hála az Úristennek, szépen az álmom,
Eltöltötte szívem, kipihenten kelhetek újra.
- DAFNISZ: Hé, te, Menalkasz, hallod-e, hallod-e, mért aluszol még?
Mit horkolsz, és hosszan mért most húzod a lóbőrt?
- MENALKASZ: Hé, Dafnisz, ne zavarj, mert édes az éjszaka álma!
Menj a pokolba, mért zavarod meg a nyugtomat éjjel?
- SZORGUSZ: Ó, te szerencsés csillagzat örömébe születnél,
Tél sem tudná még ily hosszan nyújtani álmát!
Én nyomorult meg alvás nélkül töltöm az éjjelt.
- DAFNISZ: Jaj, mi baj, tán tolvaj farkas lopja a nyájam?
- SZILÉNUSZ: Mondd, kecskéidet mért hagytad ott?
- PALÉMON: S gyapjúhúzó birkái a réten jól legelésznek.

HATODIK JELENET

A pásztorok összeszedik ajándékaikat és elindulnak Betlehembe.

- MELIBEUSZ: Rossz történt tán, mert valamennyien összeverődtünk?
- SZILÉNUSZ: Hallani én is akarnám. Mit láttál? Igazán mondd!
- MELIBEUSZ: Úgy vélem, hogy nincs oly nagy szám, ekkora hírhez,
Mint micsodát hallottunk éjjel a nyájra vigyázván!

- MOPSZUSZ: Égi sereg vigasztalt ottan minket először,
Mondván: im, az Egekből jó hír jött le a földre!
- MENALKASZ: Kérve könyörgök, mondd, mit láttál, tárd fel a titkot!
KORIDON: Mert az akolhoz egy éneklő, új csoda jött el,
Új győzelmet tartani jött le, mondta a földre.
- DAFNISZ: Mondd, ez az égből küldött Szellem, szólta-e a száján?
- TITIRUSZ: Hogy a sötét éj már közepén jár, s készül osonni,
Mennyei fényel jött le a földre, s szól ez a Szellem:
Pásztoraim, most oly nagy örömről szólni jöttem,
Égnek s a földnek az Istene égből szállt le dicsően,
Ó, ki az emberek békéjét hozza az égből,
Betlehem egy istállójában jött a világra,
Az, ki haláltól megszabadítani jött le a földre.
Törvényt írt a szegényért, s jóval tölti a földet.
Szűzanya adja tejét és karjaiban melegíti,
Jászolban szalmán ez a Gyermekek fekszik az éjben.
- SZORGUSZ: Ó, az örömtől túlcsondult a szívemben az élet,
Hogy ma a kis Gyermeckét Szűzanya engedi látni,
És az Olümpusz csúcsán élő Isten is immár!
- SZILÉNUSZ: Ó, mi szerencsések, ó, százszor boldog a pásztor!
- MENALKASZ: Fényes aranynál drágább nekünk, ő, pici Gyermekek.
- BACSA: Jézust, testvérek, meglátni siessünk!
- DAFNISZ: Rajta, siessünk Betlehemig, hogy lássuk a Jézust!
- PALÉMON: Mondd csak, ajándék nélkül menjünk az égi Királyhoz?
- DAFNISZ: Nem, mert káposztát viszek én hurkával e helyre.

SZORGUSZ: Szólj, Koridon, a tarisznyád mit rejt, mit viszel itten?

KORIDON: Friss a pogácsám, drága ajándék, tiszta gyümölcsöt
Visz a tarisznyám.

MOPSZUSZ: Egy tyúk fűben tojta tojását.
Azt viszem én, s nem sejtem, Jézus él-e tojással?
Jó ez az étel ajándék? Kell-e a Kiscsecsemőnek?

BACSA: Hát a dióból semmit? Míg nő, játszik a gyermek,
Csörgeti szépen.

TITIRUSZ: Lám, juhtejecskét senkise visz még.
Édes az íze, a gyermeki szájnak kedves ez étel.

BACSA: Rejt a tarisznyád, mondd valamicskét?

SZORGUSZ: Készít az asszony!

MELIBEUSZ: Fokhagymát hagymával raktam a zsákba, viszem már.

SZILÉNUSZ: Drága barátim, fussunk hát haza gyorsan előbb még,
És ami jó lesz, néki odadjuk nagy szeretettel!

(Elmennek mind az öten.)

BACSA: Míg odaérünk, nótánk járja be jól a vidéket!

KÖZÖS PÁSZTORÉNEK, lásd: CD 13.

Parlando

Bet-le-he - mi pusz-tán ör-ven-de - tes hír van,
Pász-to-rok, kel - je - tek és gyor-san men-je - tek,
az angya-lok sza - va ez i - dő-ben így szó - la,
Kö-ze-lít a helyhez, pász-tortárs mi - nő hang ez,
ez i - dő - ben így szó - la:
pász - tor - társ mi - nő hang ez?
Bet-le-hem-nek ma-jor-já-ba' Jé-zus szü-le-tett!
Pász-tortárs nagy öröm ez, Pász-tortárs nagy öröm ez!

2. A jel, melyet leltek, jászolban egy gyermek,
Ott fekszik a szénán, hódoljuk meg őt méltán, hódoljuk meg őt méltán.
Szűzanya mellette, örvendez felette,
Pólyába takarja. Pász-tortársak el hozzá, pász-tortársak, el hozzá!
Legyen dicsőség Istennek, béke embernek,
Ki-ki örüljön ennek, ki-ki örüljön ennek!

HETEDIK JELENET

A pásztorok a jászol elé érnek.

- DAFNISZ: Jézuskának ajándékunk idehoztuk örömmel,
Van savanyú káposztánk disznóhúsba keverve,
Hurkával a szalonnánk jó lesz édesapának!
- KORIDON: Nem kell kiscsecsemőnek a káposztával a hús sem,
Érzem, hogy savanyú káposztám jó lesz az anyának.
Hisz kicsi Jézuskánk, és még neki nincs foga egy sem.
(*Nevetnek.*)
- DAFNISZ: Nem savanyú káposztát hoztam ez ócska szatyorban,
Nézd, de vöröslő, íze, de édes! Telve a bugyrom.
- PALÉMON: Ó, mit akarna az édes méznél jobban a gyermek?
Ím, a köleskásából pép is kell a gyerekek!
Tűzön az anyja a tejbe keverve főzze fiának!
- SZILÉNUSZ: Ötkagylónyi a vaj, idehoztam. Jó ez a péphez.
Kis Csecsemőnek ajándék már bizonyára elég lesz.
- MOPSZUSZ: Menjünk hát gyorsan, már itt van mind, aki pásztor!
- BACSA: És mily jel fog minket titkon arra vezetni?
Nem láttuk soha még, s rangját most rejti a szalma.
- SZORGUSZ: Nemde az ég szolgálja adott jelt már az előbb is:
Jászolba fekszik, rongyokba takarja Édesanyja.
- BACSA: Biz igazat szól szád, Szorgusz, most jó az igazság.
Bár az előbb már hallottuk valahányan e szókat.
- MELIBEUSZ: Menj csak előre, te Dafnisz, az úton, arrafelé tarts!
- DAFNISZ: Jó, de, barátom, gyors léptemre, ugyan ki követhet?

MÁRIA *altatódalát hallják a pásztorok, amikor a betlehemi istállóhoz közelednek:*

A-ludj, ó mag-za-tom, é-des kis Jé-zu-som,
a - ludj, a-ludj, á-gyad a já-szol-ban,
a ke-mény szé-ná-ban, a - ludj, a-ludj!

2. Énekel szent anyád, – örül, vigad és áld, – aludj, aludj!
Tejet, mézet neked – nyújtok, kedves kincset, – aludj, aludj!
3. Csillag neked fénylik, – az ég mézzel nyílik, – aludj, aludj!
Világnak világa, – virágok virága, – aludj, aludj!

SZILÉNUSZ: Mily csodadallam, hallod-e testvér, ért a fülemben?

SZORGUSZ: Itt van a Gyermekek, a hang innen jó, édesen ömlik.

DAFNISZ: Állj kicsinyég még, hadd lássam meg ezt közelebből!
Elmondom, mit láttam.

PALÉMON: Testvér, mondd, mi az újság?
Láttál-e valamicskét? Láttad-e Őt, a Fiúcskát?

DAFNISZ: Nemcsak az Ég Fia jászolban, kit dal bugyolál be,
Láttam az anyját, ott ül a sámlin a gyermeke mellett.
Térdre borulva az apja imádja az isteni Jézust.

CORIDON: Biztosan ő az. Az „égi madár” is mondta minékünk:
Tőle a földre a békét kérjük, s erre siessünk!

A *Csordapásztorok* ének folytatása:

4. Elindulának – és el is jutának
– Szűz Máriának – jó napot mondának.
5. Hol fekszik Jézus? – Mondd meg a jászolban,
– kit betakartál – mostan a pólyában.

NYOLCADIK JELENET

A pásztorok hódolnak a gyermek Jézus előtt és átadják ajándékaikat.

JÓZSEF: Pásztorok, úgy hallom a beszédjükről, igyekeznek.
Tán tereli kecskéit a bojtár most a hodályba.
Oly zajt tesznek, s Gyermequem alszik, drága az álma.
Hé, ti gulyások, utatok innen merre vezet még?

DAFNISZ: Betlehembe, ahol most égből jött le a Gyermeke,
Mert minékünk mondotta az Angyal, látni siessünk!

JÓZSEF: Testvéreim, testvéreim, tudtok az égi titokról?
Jöjjetek, íme, az isteni Kiseddem alszik a szalmán,
Égi Urunk Ő, s Gyermeke mellett Anyja pihenget.

DAFNISZ: Üdvözlégy, ó szent szeretetnek a Gyermeke! Szép vagy,
Mint violák, és fénye a földnek vagy Te Fiúcska!

MENALKASZ: Már az enyém vagy, már az enyém, szép csillag a fényed!

TITIRUSS: Édes vágyam ezen túl benned lelhetem én meg.

MINDNYÁJAN: Nőlj naggyá, kicsi Gyermeke, kívánjuk, növekedjél!

- MOPSZUSZ: Most e parasztadományt hadd nyújtsuk itt e szatyorból!
Kedves apócskánk, tán a Fiacskád nem veti ezt meg.
- JÓZSEF: Pásztor, ajándékok a szegénynek lesz csoda kedves.
- DAFNISZ: Kolbászt, káposztát, savanyún én adni szeretnék,
Disznóhússal a Mária főzze puhára, ha elmégysz.
- KORIDON: Jó a pogácsám és a szatyorban friss a gyümölcsöm.
- MOPSZUSZ: Itt a tojás a tiéd, s holnapra a párna is itt lesz.
- BACSA: Míg a Gyerek felnőtt, játsszék, ím, itt e diókkal!
- TITIRUSZ: Én, megkérlek, ajándékokul tejemet Te fogadd el!
- SZORGUSZ: Itt van a kásád!
- SZILÉNUSZ: Hozzá ötkagylónyi a vajból.
- PALÉMON: Ez meg a méz, mert gyermeki száznak kell ez az étel.
- MENALKASZ: Én meg e csirkét néked ajánlom, sólyom vitte a többit,
És kicsi csirkéim mind szaggatván darabokra.
- MELIBEUSZ: Hagymám és fokhagymám nyújtom, más biz a' nincsen,
Vedd hát, drága Fiú, mit pásztorod ad neked itten!
- DAFNISZ: És ne neved ki ajándékunkért, pásztoroké volt!
- BACSA: Mondjunk édes nótát halkán most a Királynak!
- SZORGUSZ: Mit gondolsz, ez az egyszerű dallam kell a Fiúnak?
Hisz ki az égből jött le közénk, őt angyali dallam
Simogatón altatja az éjben, nem ez a nóta.

SZILÉNUSZ: Menjünk már, a Fiúcskát hagyjuk nyugton aludni.
Hisz tán mindhármuknak terhes lesz a mi nótánk.

TITIRUSZ: Nézzük meg juhainkat, térjünk vissza a nyájhoz!

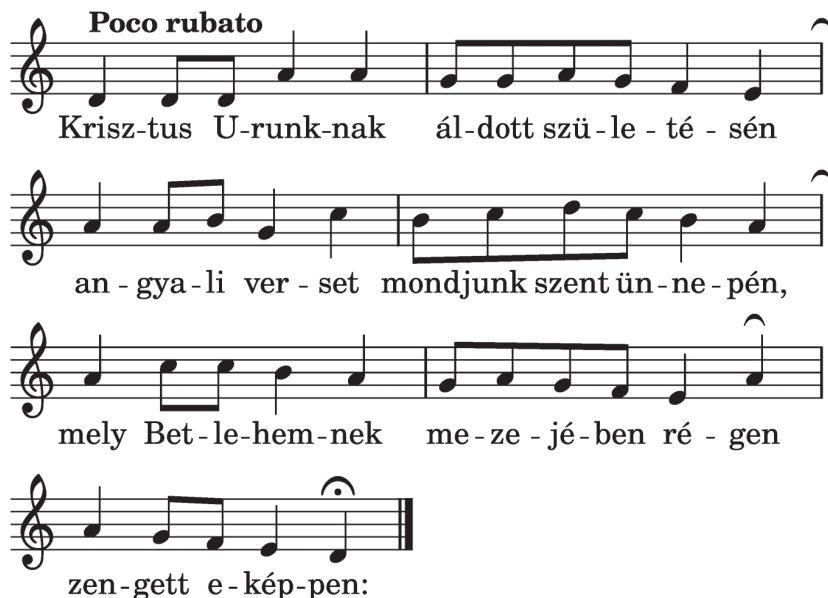
DAFNISZ: Áldjon az Isten a földi Anyának a sarja, te drága!
Meg ne utáld az ajándékunkat, mert a mezőről
Hoztuk néked azt, mit pásztor termel a földön.
És ha terem még, újból adjuk, vígan, örömmel.

MINDNYÁJAN: Nőlj nagygyá, kicsi Gyermek, kívánjuk, növekedjél!

KÖZÖS ZÁRÓÉNEK:

Hangzó: CD 14.

Poco rubato

Krisz-tus U-runk-nak ál-dott szü-le-té-sén
an-gya-li ver-set mondjunk szent ün-ne-pén,
mely Bet-le-hem-nek me-ze-jé-ben ré-gen
zen-gett e-kép-pen:

2. Glória légyen mennyben az Istennek,
Békesség légyen földön az embernek,
Jóakarásban élő minden népnek – és nemzetségnek.
3. Betlehem ősi nemes városában
Eljött a Krisztus Szűztől e világra,
Áldást árasztott Ádám családjára, – minden fiára.
4. Eljött már az, kit a szent atyák vártak,
A szent királyok, akit óhajtottak,
Róla jövendölt próféták mondtak, – zsoltárok szóltak.
5. Ó, örök Isten, dicső Szentháromság!
Szálljon szívünkbe mennyei vidámság,
Távozzék tőlünk minden szomorúság, – eljött a váltság!

DÖRI BETLEHEMES JÁTÉK
„Karátson éjjeli multság”
1763

SZEREPLŐK:

ANGYAL

MÁRIA

GYURKÓ, ELSŐ PÁSZTOR

JANKÓ, MÁSODIK PÁSZTOR

BENCE, ELSŐ BOJTÁR

FERKÓ, MÁSODIK BOJTÁR

Dör község a Rábaközben, az egykori Sopron vármegye területén található. Az alábbi betlehemes játék az angyalok köszöntését és a pásztorok betlehemi hódolatát állítja színpadra.

Szövegét – dallamutalás nélkül – Kováts István másolta be 1763-ban a 425 oldalból álló énekeskönyvébe (*Dőri énekeskönyv*, 1763–1774, 70–74. oldal). Címe: *Karátson éjjeli multság*. Játékunk átmenetet képez az iskolai, történeti betlehemesek és a recens, népi karácsonyi játékok között. Kováts István a rábaközi Szil mezővárosban született 1734-ben, és 1762 óta oktatta Dör gyermekeit. Az általa megörökített betlehemes játék szövege szinte teljesen egyezik az 1759-ben Pannonhalmán papírra vetett játékkal. A különbség az, hogy Kováts István magyarra fordította a pásztorneveket.

A játék szövegét és dallamjavaslatait kiadta: SCHRAM Ferenc, *Egy régi magyar betlehemes játék*, Ethnographia LXVII (1956), 294–298.

A játék tartalma:

Az Angyal megjelenik a pásztoroknak, s hírül adja az Üdvözítő megszületését. A pásztorok ajándékokkal elindulnak a Megváltó születési helyére. Fényjelenség vezeti őket, s megtalálják a helyet, ahol Jézus született. Ajándékaikat átadják, a gyermek Jézust imádják és énekkel köszöntik.

ELSŐ JELENET

(Az Angyal megjelenik a pásztoroknak a Betlehem melletti pusztán:)

ANGYAL: Dicsőség mennyben légyen az Istennek,
Békesség pedig földi embereknek!
Mennyből most jövök, új hírt jövendölök.
Ne féljeteK hát tőlem, oh, pásztorok,
Sőt szavaimra megvidámodjatok!

Mert ma küldetett, régen ígértetett,
Megváltó Jézus Betlehemben született!

MenjeteK gyorsan! És ez lesz a jele:
Megtaláljátok a jászolba fekve,
Egy öreg embert és egy szüzet, véle
Ökröt, szamarat reája lehelve.

GYURKÓ, ELSŐ PÁSZTOR:

Hej! Hej! Jó társak, hol vagytok, kik a nyájnál vigyáztok?
Halljátok beszédim, kedves, jó barátim!
Egy Angyalt most láték, kitől új hírt hallék.
Azt mondta, született nékteK Üdvösségetek!

JANKÓ, MÁSODIK PÁSZTOR:

Hej, Pajtás, mit mondasz? Talán csak bólogatsz?
Jobb, rakd meg a tüzet, süs meg egy juh cémpet!⁷

ANGYAL: Dicsőség mennyben légyen az Istennek,
Békesség pedig földi embereknek!

GYURKÓ: Hallgasd bár, te, Jankó, angyali énekszó!

⁷ Juhcémpe: kolbász formájú tekerces, amelyen a gyapjút pödrik, sodorják. Itt vagy sült hús vagy gyapjűféle ajándékre gondolhatunk.

JANKÓ: Hallom, kedves pajtás, hogy szód igaz mondás.
Menjünk hát, siessünk, új Királyt hirdessünk!
Imádjuk szívünkkel, tiszteljük lelkünkkel!
Fűjjünk szép nótákat síppal, furulyával!

BENCZE, ELSŐ BOJTÁR:
Vigyél, Ferkó egy sajtot, te Gyurkó egy juhot!
Én viszek galambot.

PÁSZTOROK (*mindnyájan éneklük:*)
Hangzó: CD 15.

Pász-to-rok, men-jünk el, ha-mar si-es-sünk
el! Ím, an-gya-lok je-len-tik, hogy Mes-si-ás
szü-le-tik, Ne kés-sünk! Si-es-sünk!
Fá-rad-sá-gunk é-ret-te ne saj-nál-juk!
Tán még e-zen éj-jel meg is ta-lál-juk!

2. Íme, már nincs messzi! Fényesség jelenti:
Betlehem határában, rongyos istállócskában,
Jászolban, posztóban
Bé vagyon takarva a rongyocskában,
Bé vagyon takarva a rongyocskában.
3. Ím, szegény, de fázik, könnyeitől ázik,
Mert nincs meleg dunyhája, sem cifra nyoszolyája,
A hímes, jó párna,
Barmok szája melegítő kályhája,
Ökör, szamár lehelete ruhája.
4. Mit adjunk már néki, ajándékuul vinni?
Hogy kedvet találhassunk, szívesen imádhassuk,
Egy bárány, mint arany.
Ilyen szegény pásztoroktól elég lesz,
Talán még az aranyból is többet tesz.

FERKÓ, MÁSODIK BUJTÁR:

Nézd, Bence, városnál nagy fényesség leszáll!

GYURKÓ:

Ez lesz ám az a hely, kit Angyal jelentet.
Menjünk bé, nézzük meg, ha ő az, köszöntsük meg!

MÁSODIK JELENET

(A Pásztorok hosszasan vonulnak, közben éneklük:)

Hangzó: CD 07.

Csor-da-pász-to - rok mi-dőn Bet-le-hem-be',
Csor - dát ő - riz - nek éj-jel a me - ző - be'.

(A következő szövegrész a Csordapásztorok ének részlete, szerepekre osztva énekelendő:)

PÁSZTOROK:

(Hangzó: CD 07. 2. versszak)

Hol fek-szik Jé-zus? Mondd meg, a já-szol-ba'?

Kit be-ta-kar-tál mos-tan a pó-lyá-ba'!

MÁRIA (A Hol fekszik Jézus? dallamra folytatódik a darab:)

Isten titeket hozott Uratokhoz!
De nem szólhatok mostan Szent Fiamhoz,

Mert ő aluszik, pólyában nyugoszik,
Hideg jászolban szénán bágyadozik.

Nem fekszik ágyban, sem friss palotában,
Hanem jászolban, romlott istállóban.

PÁSZTOROK: Serkentsd fel Jézust, szent Fiadat nekünk,
Mert angyaloktól hozzája küldettünk!

MÁRIA: Serkenj fel, fiam, pásztorok eljöttek,
Szent angyalidtól, kik hozzád küldettek!

PÁSZTOROK: Üdvözlégy, Jézus, pásztorok Pásztora,
Mennynek és földnek teremtő szent Ura!

Ha nem utálsz meg, te szolgálid vagyunk,
És azért jöttünk, hogy téged imádjunk.

Kérünk tégedet, mint Üdvözítőnket,
Bűnünkért el ne űzz előled minket!
Mária, te is könnyörögj érettünk,
Hogy ez világból boldogul kimenjünk!

Dicséret néked, örök Atyaisten,
Kicsinyded Jézus és Szentlélek Isten!

(Szóban folytatják a Pásztorok:)

Örömmel visszatérjünk, siessünk,
Nyájunkhoz közelítsünk!
Akit régen óhajtottunk, kívántunk,
Szemeinkkel megláttunk.

Hála, minden mondja
Örömmel kiáltja,
Mert született minékünk kisdedünk,
Kit jászolban tiszteltünk.

MÁRIA: Aludj, aludj, oh, magzatom,
Aludj, édes Jézusom!
Aludj, ágyad a jászolban van,
Kemény szénába.
Aludj, néked így szól anyád,
Örülj, vigad az atyád.

Aludj, jó ágyat vetettem,
Aludj, édes kisdedem,
Csak magadnak készítettem,
Aludj kincsem, gyermekem!

Aludj, számnak édessége,
Szívem teljes öröme!

PASTORELLA:

Hej, hej, bez-zeg jó hír ez nekünk!

No - sza, pász - to - rok, ör - vend - jünk!

Bet-le - hem-ben tün-dök - lik, mi do-log ez?

Ta-lán a Mes - si - ást je - len - ti ez?

Hej, nagy ö - röm ez!

2. Hej, hej, kedves Pajtás, mit szundikálsz?
Villog az ég, nem köll lámpás.
Csakhamar fogjad meg egy-két bárányt,
Vigyük Jézusunknak annak gyapját!
Hej, egy jó bundát.
3. Hej, hej! Nocsak, no, már!
Siess hamar, mert az új Király minket vár!
Hogy félbe ne hagyja kedves álmát,
Kezdjük el kedvére a muzsikát!
Hej, nocsak, no, már!

-
-
-
-
4. Hej, hej, üdvözlégy, te új Király!
Bundás sereg előtted áll,
Pásztori énekkel egészen áld.
Hej, üdvözlégy, hát!

  5. Hej, hej, kedves Jankó, nézz az égre!
Siess hamar Bötlehembe!
Fogjad azt a trombitát, Pesta a dudát,
Hej, Gyurka a furulyát!
-
-

Herschmann István:

HÁROM SZENT KIRÁLYOK UTAZÁSA

(Vízkereszti játék, 1767)

Eredeti előadás: Jezsuita kollégium, Székesfehérvár, 1767; Győr, 1768.

Az alábbi játék előadását vízkereszt ünnepén, január 6-án javasoljuk. Más esetben, záró jelenetként hozzá lehet illeszteni az előbb kiadott betlehemes játékokhoz is.

E misztériumjáték az újszövetségi történetet (Máté 2,1–12) dolgozza fel: a napkeleti bölcsek, a hagyomány szerinti Háromkirályok: Gáspár, Menyhért és Boldizsár az új és igen fényes csillagot követve elindulnak, hogy hódoljanak az újszülött Király előtt. Vonulásuk először Jeruzsálembé, Heródes király palotájába vezet, akinek írástudói útba igazítják a bölcseket. Betlehembe érven átadják a gyermek Jézusnak ajándékaikat, az aranyat, a tömjént és a mirhát.

E vízkereszti játék szerzője Herschmann István (1742–1798) ciszterci szerzetes, akinek darabját két jezsuita gimnáziumban látta a közönség: 1767-ben Székesfehérvárott, egy esztendővel később pedig Győrött. A darabban elhangzó két népének a 17. századból való. A *Háromkirályok napját...* kezdőének – az évszázadok során az iskola falai közül kikerülve – népszokássá (csillagjárás) vált, elsőként a Szegedi Lénárd szerkesztette *Cantus Catholici* lapjain látott napvilágot Kassán, 1674-ben. Melódiája a Közép-Európában általánosan ismert, 17. századi, német eredetű dallam, a *Dum virgo vagientem* (első kiadása: *Cantus Catholici*, Lőcse, 1651) családjába tartozik. Éneklését nyugat-dunántúli népi gyűjtés szerint ajánljuk. Az *Ó, mely fényes ez a csillag, mely ma támadá...* kezdetű ének a Kájoni János szerkesztette *Cantionale Catholicum* (Csíksomlyó, 1676, 1719) révén terjedt el. Dallama az 1500-as évekből származik, éneklését Kodály Zoltán bukovinai székely népi gyűjtése szerint ajánljuk (lásd: *Éneklő Egyház* 58).

Herschmann István misztériumjátékát Kilián István gondozásában kiadta: *Iskoladrámák*, szerk. DEMETER Júlia, Bp., Unikornis, 1995 (A magyar dráma gyöngyszemei, 4), 175–186.

SZEREPLŐK:
ANGYAL
KIRÁLYOK
GÁSPÁR

MENYHÉRT
BOLDIZSÁR
HERÓDES
KATONA

KÖZÖS NYITÓÉNEK:
Hangzó: CD 16.

Tempo giusto

Há-rom-ki - rá - lyok nap-ját, or-szá-gunk egy
is-táp-ját, Di-csér-jük é - ne-kek-kel,
vi - ga - do - zó ver - sek - kel, Szép je - len,
szép csil - lag, szép na - punk tá - madt!

2. Heródes őt üldöze, a bölcsek meg tisztelik
Arany, tömjén, mirhával, a szív imádásával,
Szép jelen, szép csillag, szép napunk támadt!
3. Hol van zsidók királya? Mert megjelent csillaga,
Betlehembe' találják, kis Jézust körülállják,
Szép jelen, szép csillag, szép napunk támadt!

4. Királyok ajándékát: aranyat, tömjént, mirhát,
Vigyünk mi is Urunknak, ártatlan Jézusunknak!
Szép jelen, szép csillag, szép napunk támadt!
5. Kérjük a szép Szűzanyát, kérje értünk Szent Fiát,
Hogy bennünket megtartsa, ellenségünk ne ártson!
Szép jelen, szép csillag, szép napunk támadt!

(A KATONA bemegy a terembe és meghallgatást kérően székeket készít a Háromkirályoknak. Azután az Angyal is magányosan bemenvén imígyen kezdi verseit:)

ANGYAL: Sába, Arábia, Perzsia királyok,
Kiknek vagyok én most az égből követjük,
Majd hozzátok jönnek, íme, meglátjátok,
Született Messiást velük imádjátok!

Azért házatokat kitisztogassátok,
Szakács, kulcsár, kukta, jól forgolódjatok,
Az elfáradtaknak híven szolgáljatok,
Úgy léssen a kised Jézus jutalmatok!

(Azután a Katona ajtót nyit, és mindnyájan renddel bemennek a trónterembe. Heródes a két katona között helyet foglal a trónján. Gáspár így szól Heródeshez:)

GÁSPÁR: Szerencses napokat mi te fölségednek
Kívánunk Istentől a te személyednek,
Ki vagy nagy királya zsidó nemzetségnek,
Halljad meg kérését mi jövényeknek!

Új Király született mostan miérettünk,
Kinek csillagától ide vezettettünk,
Azért fáradsággal te hozzád betértünk,
Hogy hol született? Mutatnád meg nekünk!

Mert mi buzgó szívvel kívánjuk azt látni,
Mint mennyei Királyt becsülni s imádni,
Arannyal, tömjénnel, mirhával tisztelni,
És úgy ismét viszont hazánkba megtérni.

*(Ezeket hallván Heródes tetteti magát, mintha jó szívvel látná a kisedet
Jézusról kérdezősködő bölcseket. Így szól hozzájuk:)*

HERÓDES: Kedves királyim, szép köszöntéseketek,
Tőletek jó szívvel veszem mindezeket.
Szolgálni kívánok, hallván kéréseteket,
Tessék nyugosztalni fáradt testeteket!

Énnékem még eddig semmi olyas hírül,
Nem adatott ugyan az új Király felől,
Hogy született volna mostan véletlenül,
Ki engem kidúlna királyi székemből.

De mindazonáltal, kérek, jó királyok,
Oly jó akaratot hozzám mutassatok,
Keressétek ti föl, s ha föltaláljátok,
Azonnal énnékem híremmé adjátok!

Hogy én is elmenvén veletek meglássam,
Leborulván őt most szívből imádhassam.
Kincses tárházamból ajándékozhattam,
Hív szolgálatomat néki mutathassam.

MENYHÉRT: Igenis, elmegyünk, és majd fölkeressük,
Föltalálván, néked mindjárt hírül tesszük.
Mostan bocsánatot felségedtől kérünk,
Szép, jó akaratod mindnyájan köszönjük!

HERÓDES: Békességgel, jó szerencsével járjatok, jó királyok!

(A Háromkirályok elbúcsúzása után Heródes szörnyű haragra gyullad. Az újszülött Király elvesztését magában elrendeli. Ennek véghez vitelére katonáit hívhatja és így szól hozzájuk:)

HERÓDES: Én vagyok kegyetlen Heródes királytok,
Mégis hogy új Király született, mondjátok!
Talán alattomban megkoronáztátok?
De fölkerestetem, valóban tudjátok!

Föllobbant a vérem, ím, már tagjaimban,
Reszketnek inaim szörnyű haragomban,
Vérontást kívánok bosszúállásomban,
De megvívom véle, higgye meg valóban!

Hogy ha nem tudhatom születése helyét,
Mind összejáratom Betlehemnek földjét,
Ahol található kisdedek seregét,
Mind koncra vágatom ártatlanok testét.

Azért sietséggel, szolgák gyorsassággal,
Betlem⁸ tartományát irgalmatlansággal,
Fussátok helyeit nagy bosszankodással,
Fessétek a földet szörnyű vérontással!

Ahol kisdedeket midőn találjátok,
Sírását anyjuknak meg ne hallgassátok,
Bölcsőjükből őket mind kirángassátok,
És ott koncról koncra földaraboljátok!

KATONÁK *(Ezeket hallván Heródestől, hű szolgálatukat mindenkiben ajánlják, mondván:)*

Tudjad azt, jó király,
Hogy hívségünkben áll
Vérünk ki ontásáig

8 Betlem: Betlehem (szótagszám miatt rövidítve).

Melletted fölkelni,
És bosszúdat állani
Életünknek fogytáig.

Más királyt helyetted,
Bizonyal elhiggyed,
Nem kívánunk éltedig!

Nagyobb elhitlere,
Akar bagoly hitre⁹
Majd előtted esküszünk.

(A katonák beszéde után a Háromkirályok a házban lévő oltárhoz vagy betlehemi képhez vagy Szentcsalád-szoborhoz fordulnak, és Gáspár mindnyájuk nevében így kezdi köszöntését:)

GÁSPÁR: Üdvözlégy, oh, régtől fölkelte napunk,
Üdvözlégy, újonnan született Királyunk!
Íme, teéretted hazánkból fáradtunk,
Azért most mindnyájon elejbéd borulunk.

Én, Gáspár, mind hatalmasnak
Aranyat adok Uramnak,
Ajándékul királyomnak,
Engedj meg, kérlek, szolgáltnak!

MENYHÉRT: Én, Menyhért tömjénnel áldom,
Kis Jézust uramnak mondom,
Noha szegénységét látom,
Még is Istenségét vallom.

BOLDIZSÁR: Én, Boldizsár, mirhát hoztam,
Melyben hittem és vallottam,
Hogy Isten emberré lett, tudtam,
És kenettel bizonyítottam.

9 Bagoly hitre: nem érvényesen.

GÁSPÁR: Alázatossággal, oh, kiseded Jézusunk,
Már elkövetkezünk, mert hosszú az utunk.
Kérünk, buzgó szívvel, emlékezzél rólunk,
Légyen e világból boldog kimúlásunk!

(Midőn a Háromkirályok elbúcsúznak a kiseded Jézustól, vissza akarnak térni hazájukba. De az Angyal így szól hozzájuk:)

ANGYAL: Sába, Arábia, Perzsia királyok,
Egy kevésbé, kérlek, megállapodjatok,
Hogy szerencsés légyen visszautazástok,
Általam az Isten mit kíván, halljátok!

Gonosz Heródeshez vissza ne térjeteK,
Hanem hazátokban más úton menjeteK,
Mert ölni kívánja, ki lett Üdvösségetek,
Ezért erre gyorsan énvélem jöjjetek!

ZÁRÓÉNEK

Hangzó változat: CD 17.

Rubato

Ó, mily fényes ez a csillag, mely ma tá mada,
hí-vó fénye a vi-lá - got ál-tal-ra-gyogja,
a po-gá nyok sötét-sé - gét el-tá-vo-zatja!

2. A három bölcs látván a fényt, útnak eredett,
S az igaz Fényt megtalálja: a kis Gyermeket,
Ki majd egykor összegyűjti mind a népeket.
3. Az arany e Gyermekben a királyt tiszteli,
A tömjén a halhatatlan Istent hirdeti,
És a kenet a halandó embert hirdeti.

III. ELŐADÁSOK FARSANGRA, HÚSVÉTRA, ÚRNAPJÁRA ÉS NAGYBOLDOGASSZONY ÜNNEPÉRE

BALÁZS-JÁRÁS

Előadás alkalmá:

február 3-a vagy a farsang bármelyik napja;
emellett ajánlott: tanévnyitó, tanévzáró, iskolaalapítás évfordulója,
pedagógusnap

Szent Balázs, örmény vértanú püspök (élt 307 és 323 között) a tanuló ifjúság, a torokbajban szenvedők, az orvosok és a fúvós zenészek védőszentje. Szent Balázs egy halszálkát nyelt diák életét mentette meg. Ünnepe, február 3-án a diákok a saját kollégiumuk környékén lévő településeken Balázs-járást tartottak: az iskolai élet szépségét és latinus műveltségét (lásd a Kapitány szavait!) hirdetve toborozták a leendő diákokat, és közben adományt gyűjtöttek tanítójuknak és maguknak. Február 3-a minden esztendőben a farsang napjaira esik, ezért ennek a házasságkötő-lakodalmi időszaknak a mókázása járja át a Balázs-járást.

E hagyományt az 1600-as években már régi szokásként emlegették, eredete tehát a középkori vándordiákok rekordálására (ünnep hirdetésére) utal. Az a-b-c mondás, azaz a *sillabizálás* a gyermekeknek az olvasásban való előmenetelét, mint a tanító buzgalmának bizonyosságát szeretné bemutatni. Ezt a barokk kori, iskolai színjátékot a nyugat-dunántúli, a kisalföldi és a Zobor-vidéki közösségi népi emlékezet őrizte meg a 20. századig. A szigetközi Balázs-járás – kiegészítve a Marcaliban gyűjtött *A, a, a, ma vagyon Balázs napja...* kezdetű verses sillabizálással – jobban őrzi az iskolába való toborzás emlékét, a Bozsaiban gyűjtött változat a farsangi mókázásra koncentrál.

Az alábbiakban a Balázs-járás két változata olvasható:

1. Szigetközi Balázs-járás Halászi és Kisbodak községek (Moson vm.) hagyományából. Előadta: Bendes János (szül.: 1922), Halászi, 1971. Timaffy László és Barsi Ernő gyűjtését kiadta: BARSÍ ERNŐ, *Daloló Szigetköz*, Győrzámoly, Győrzámolyi Általános Iskola, 1995, 67–69, nr. 39. A Marcali (Somogy vm.) népi gyűjtésből származó *A, a, a, ma vagyon Balázs napja...* kezdetű népdal forrása: *Magyar Népzene Tára II. Jeles Napok*, szerk. KERÉNYI György, Bp., Akadémiai, 1953, 104–105, nr. 90.
2. Bozzai (Vas megye) Balázs-járás farsangi vidámsággal. Előadók: Mándi Tibor, Sági Antal, Gombkötő Imre. Gyűjtötték: Békefi Antal, Martin György, Noszek János, Sztanó Pál, Bozzai, 1968. február 10. Elsőként kiadta: *Magyar Népzene – Hungarian Folk Music, 3/4.*, szerk. RAJECZKY Benjamin, Bp., Hungaroton, 1982. LPX 18053. Könyvünk hangzó melléklete: CD 18.

SZIGETKÖZI BALÁZS-JÁRÁS

SZEREPLŐK:

KAPITÁNY – zsinóros huszáruhában, oldalán kihúzható karddal

PÜSPÖK – fehér lepedővel a vállán, püspöksüveggel

NYÁRSAS

KOSARAS, TARISZNYÁS

HUSZÁROK – fejükön csákó, oldalukon fakard

DIÁKOK

(A Balázs-járás szereplői megállnak a ház előtt és beköszönnek:)

BALÁZSJÁRÓK: Szabad-e balázsolni?

HÁZIAK: Szabad!

Közösen éneklük:

Emlékezzünk Szent Balázusra, hogy ma van a napja,
 Meste-rünk is mi ál-talunk hív-ságát mu-tat-ja,
 Ö-rö-met e ház-nak, asszony-nak, u - rá-nak,
 Ö-rö-met és vi-dám ked-vet jó-ra for-dí - tá-nak

KAPITÁNY: Omnek szirom, ektom faktom,¹⁰
 Az igaz, hogy kettőnél több a három,
 Ide figyelj, jó barátom,
 Ha rám nézel, azt se bánom,
 Fogaimat csikorgatom, azt jól tudom.
 Félre bú, hátra bánat!
 Igazság keljen bennetek, mert Balázs napja van ma!
 Senki tőlem ne irtózzon, szavaimra jól hallgasson!

Közösen éneklék az Emlékezzünk Szent Balázusra... fenti dallamára:

Emlékezzél, házigazda, ma van Balázs napja,
 Dobd el búdat az ágy alá, mondjad heje-huja!
 Lám, minékünk van jó kedvünk, semmivel most nem törődünk,
 Tanítónk regulájától éppen most nem félünk.

KAPITÁNY: Jer ide, te kis diák, és mondd el az ÁBC-t!

¹⁰ Magyar anyanyelvi környezetben alkalmazott játékos latin kifejezés.

A Diák(ok) énekl(i)k):

Giusto

A, a - a, ma va-gyon Ba-lázs nap-ja,
Melyben minden diáknak lába-i far sangolnak,
A, a - a, ma va-gyon Ba-lázs nap-ja!

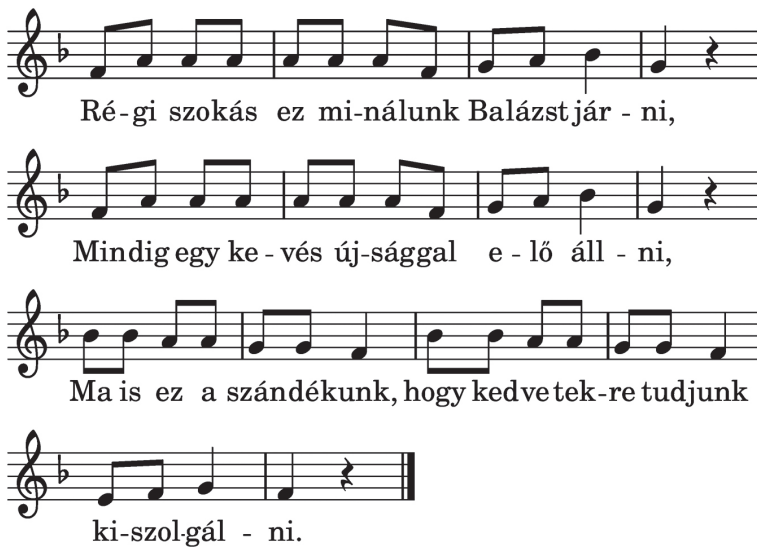
2. Bé, bé, bé, – iskolába menjünk bé,
Szüleink örömére, – tantónknak kedvére,
Bé, bé, bé, – iskolába menjünk bé!
3. Cé, cé, cé, – előbb mondjuk á-bé-cé,
Azután lesz nagy lecke, – ha érünk nehezére,
Cé, cé, cé, előbb mondjuk: á-bé-cé.
4. Dé, dé, dé, – húzd rá öreg, vén dádé!
De jó volna bőgősnek, – akárhogy zörögne,
Dé, dé, dé, – húzd rá öreg, vén dádé!
5. E, f, rőf, – disznó mondja: rőf-rőf-rőf,
Szeretném a sonkáját, – áldanám az adóját,
E, f, rőf, – disznó mondja: rőf-rőf-rőf.
6. Gé, gé, gé, – a vénasszony gégéje,
Bort, pálinkát bevenné, – hogyha szerét tehetné,
Gé, gé, gé, – a vénasszony gégéje.

7. Ha, ha, ha, – itt a farsang dereka,
Leánynak kell szép ruha, – férjhez menne, ihaha,
Ha, ha, ha, – itt a farsang dereka.
8. I, i, i, – itt a világ közepi,
Bort mérnek ott literbe, – de nem adják hitelbe,
I, i, i, – itt a világ közepi!
9. Ku, ku ku, – a kakas kukorékol,
Szeretném a taréját, – jó metélttel a nyakát,
Ku, ku ku, – a kakas kukorékol.
10. Ó, ó, ó, – jó volna egy nagy hordó,
Legalább egy tíz akós, – sokan volnánk mind ahhoz,
Ó, ó, ó, – jó volna egy nagy hordó.
11. Es, es, es, – legény házasodni siess!
Ne keresd a gazdag lányt, – csak az erkölcs tudományt,
Es, es, es, – legény házasodni siess!

KAPITÁNY: Püspök urunkra jól figyeljünk, mert ő is szól hozzánk!

PÜSPÖK: Állj félre, te jó vitéz, hadd szóljak már én is!
Íme, figyelemmel és konkolyozó szemekkel néznek
rám a férjhez menő lányok, de mivel róluk verset nem
mondhatok, hát, ti tudtok, fiaim, mondjátok, és őket
dicsőséggel megkoszorúzzátok!

Mindnyájan éneklük:

Ré-gi szokás ez mi-nálunk Balázst jár - ni,
Mindig egy ke - vés új-sággal e - lő áll - ni,
Ma is ez a szándékunk, hogy kedve tek-re tudjunk
ki-szol-gál - ni.

2. Pacsirtát is addig tanítsd énekelni,
Míg fészkébe szokott ülni,
Mert ha egyszer kirepül, de nótára nem füttyül, – lehet hívni.

KAPITÁNY: A lányokat, legényeket összepárosítjuk!

NYÁRSAS: Sarkon járó Mária kíván lenni anyáca,
És nem bánna, ha elvinné őtet a Gyurika.

KAPITÁNY: Az öregeket énekkel köszöntjük!

Közösen éneklük az Emlékezzünk Szent Balázusra... fenti dallamára:

Hát szegények, tik özvegyek, mindek szomorkodtok?
Talán bizony bajos dolog magányos sorsotok.
De ha férjet hoznál, galibát okoznál,
Vedd kezedbe olvasódat,¹¹ arról imádkozzál!

11 Olvasó: rózsafüzér, legtöbbször Szűz Mária tiszteletére mondott imádságforma.

KAPITÁNY: Hoppon maradt lányok, ne szomorkodjatok!

Közösen éneklük az Emlékezzünk Szent Balázusra... fenti dallamára:

Elmúlik a hosszi farsang, mink azt ne sirassuk,
Sírhatják azt a leányok, nekik csak azt mondjuk:
„Sirassátok, lányok, otthon maradtatok,
Csúnyultok, mert a méregtől ráncos az orcátok!”

HUSZÁROK: Itt a farsang, pördüljünk hát egy jó magyar táncra!

Közösen éneklük, a Huszárok táncoknak:

Hej, ha len-ne du-dá-sunk, mos-tan el-jár-hat-nánk,
An-nak a nó - tá-já-ra bo-kát csat-tog-tat-nánk.

2. Heje-huja, babszerda, a hamvazószerda,
Kössünk, lányok, törzsököt a Halászi útra!¹²
3. De elkukorékolta a molnár kakasa,
Az ő szerencséjökre e rövid farsangra.

PÜSPÖK: Hát, a nyársas mit kíván?

NYÁRSAS: A háziasszonytól egy darab kolbászt!

¹² Hamvazószerda: a nagyböjt első napja, azt megelőzően, húshagyókedden zárul a farsang. A „Kössünk, lányok, törzsököt...” sor a törzsökölés, más néven a tuskóhúzás szokására utal: azoknak a lányoknak a háza elé törzsököt, azaz tuskót húztak hamvazószerdán, akik a farsangi időszakban nem mentek férjhez. Halászi: szigetközi község, e Balázs-járás gyűjtésének helye.

PÜSPÖK: Hátha egy nyaklevest?

NYÁRSAS: Akkor inkább a Juliskát!

Közösen éneklük az Emlékezzünk Szent Balázusra... fenti dallamára:

Gazdaasszony, kelj fel mostan, hozzád nekünk jó bort,
Ne kíméld a szalonnádat, hozzád egy darabot!
Vigadjunk nótára, ez ártatlan táncra,
Ugrásunkat változtassuk á, b, c mondásra!

KOSARAS, TARISZNYÁS:

A tarisznyám ne maradjon üres,
Beleferne egy kis tojás meg néhány filléres!

(Megkapják az ajándékot a kosárba és a szalonnát a nyársra.)

MINDNYÁJAN: Köszönjük az ajándékot, Isten fizesse meg!

*Búcsúének, közösen az Emlékezzünk Szent Balázusra... fenti dallamára,
a záró két sort ismételve:*

Háziasszony, házigazda, bocsánatot kérünk,
Elvégeztük éneklésünk, most már tovább megyünk,
Ó, Szent Balázs, légy mellettünk, óvj meg minden bajtól,
Torokfájás, más nyavalya tőlünk elmaradjon!

BOZZAI BALÁZS-JÁRÁS

CD 18.

A Balázs-járás rövidebb, kevésbé az iskolához, inkább a farsangi mókázáshoz kötődő változata olvasható az alábbiakban a vasi Bozzai község hagyományából.

Az ének – a fenti énektől kissé eltérő dallamát – a CD 18. tételéről tanuljuk meg! A *ë* hang zárt formáját jelöltük a szövegben.

BALÁZSJÁRÓK:	Szabad-e Balázst köszönteni?
HÁZIAK:	Szabad!
BALÁZSJÁRÓK:	Jó estét kívánok!
HÁZIAK:	Jó estét!
KAPITÁNY:	Én vagyok az első kiküldött vitéz. Kegyelmük szobája csak hamar légyön kész! Orsót, rokkát sarokba el <i>në</i> dobják! Bizonyára mondom: károkat tapasztalják!

(Belép a huszár:)

HUSZÁR:	Jó estét kívánok! Mi szántunk, vetünk, nagy melegbe' aratunk, Ehült katonáknak izzadva takarunk. Ha mink nem takarnánk, ők éhen halnának, Lovaik soványak volnának s <i>nëm</i> fickándoznának!
---------	---

Közösen énekelnek:

1. Emlékezzünk Szent Balázsról, eljött már a napja,
Mesterünknek akarata általunk mutatja.
Örömet a háznak, asszonyunk urának,
Hogy hirdessük énekszóval, ugyanezt tanítja.
2. Gazda, gyorsan kelj fél mostan, hozni nekünk jó bort,
Amid vagyon a házadnál, mindenedet csak hozd!
Nézd, a nyársunk üres, a hasunk is éhes,
Në sajnáld a szalonnádat, nekünk jól megtűzted!

3. Csald mēg asszony az uradat, költsd el keresményét,
Nē sajnáljad mēgoldani a pénzēs erszényét.
Tudjuk, hogy ki milyen, aztat nem remélēm,
Ma vagy holnap másra marad mindēn keresményēd.
4. A szūzlányok kívánsága, tudjuk, mire célóz,
Ha mēgmondjuk, mindēn ēgyik darab szalonnát hoz,
De nem férjez mēnni, galibát szērēzni,
Falon van az olvasótok, arról imádkozni!
5. Házasodni, mēggondolni, mi lesz jövendőbe,
Bajos dolog feleséget szērēzni előre.
Ahhoz mitsem tenni, galibát szērēzni,
Falon van az olvasótok, arról gondoskodni!
6. Hozzatok, hát, tojást, kolbászt, rakjatok kosárba,
A 3. sor dallamára éneklendő:
Hogy tovább mēhessünk, mást is köszönthessünk,
Ily örömmel, vidám kedvvel mindenütt hirdessük!

Mindnyájan kiáltják:

Adja Isten, hogy több Balázs napját is megérhessük,
erővel-egészséggel eltölthessük!

Dicsértessék a Jézus Krisztus!

Ha nēm adnak szalonnát, lēbökjük a gērëndát!

GERGELY-JÁRÁS

a Mátra-vidék és Zala hagyományából

Előadás alkalma: március 12-e,
továbbá tanévnnyitó, tanérvzáró, az iskola saját ünnepe, pedagógusnap

CD 19.

Gregorius (I.), azaz Nagy Szent Gergely pápa (uralkodott 590 és 604 között) – Balázshoz hasonlóan – a tanuló ifjak patrónusa. A középkori iskolákban fő tantárgyként szereplő gregorián éneket róla nevezték el. Ünnepe, március 12-e különböző színjátékokkal, zenéléssel és versenyekkel ékített, tipikusan iskolai ünnep volt évszázadokon keresztül. Ezen a napon a protestáns és katolikus iskolás gyermekek járták a kollégiumuk környékén lévő falvakat és az alábbi játékot adták elő, amellyel a tanulás fontosságát és az iskolás élet szépségét hirdették, toborozva leendő diáktársaikat. Az ünnep hirdető (rekordáló) énekért kapott adományok – a Balázs-járáshoz (február 3.) és az advent-karácsonyi ostyahordáshoz hasonlóan – a tanító fizetésének számítottak.

A néphagyományban fennmaradt, *Szent Gergely doktornak, híres tanítónknak az ő napján...* kezdetű ének elsőként az Ács Mihály szerkesztette evangélikus *Zöngedöző Mennyei Kar* című, Lőcsén 1696-ban kiadott énekeskönyvben olvasható. Népzenei gyűjtésekben előkerült, latin szöveggel teli változatát Kodály Zoltán feldolgozta a *Gergelyjárás* című gyermek- és női kari művében.

A játék szöveges részét Istvánffy Gyula gyűjtötte a Mátra-vidék falvaiban. Kiadta: VOLLY István, *Népi játékok I*, Bp., Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, 1938, 40–42. A zalai, mai szlovéniai Göntérháza néphagyománya őrizte meg a *Szent Gergely doktornak...* ének alábbi változatát, hallható: CD 19.

Gergely pápa zászlóval érkezik, mellette kétoldalt két püspök áll, utánuk jönnek párosával a diákok. A fiúk vállukhoz emelik kardjukat, ezzel tisztelgnek. A Legidősebb Diák beköszön a házba:

LEGIDŐSEBB DIÁK: Jó napot, uraim, meg ne ijedjeteK,
Itt a kompánia, semmit se féljeteK,
Vagy gyermeket, vagy pénzt nekik készítteteK,
Hogy ekképpen tőlük megmenekedjeteK!

GERGELY PÁPA: Pápai trónusból, ím, szólok hozzátok:
Ez az én seregem, melyet most itt láttok.
Sereggemmel ide jöttem nem egyébért,
Hanem annak száma szaporításáért.
Szaporítsátok, hát, kedves fiatokkal,
Adjátok közinkbe szép ajándékokkal,
Hogy az iskolába előre mehessen,
Sok szép ifjakkal Isten dicsérhessen,
Apjának, anyjának öröme lehessen
Mindenkor őbenne!

ELSŐ PÜSPÖK: Hallod-e, Pista, hallgass a szavamra,
Fogd fel a könyvedet, tedd a tarisznyádba,
Itt lesz csak jó helyed, tanulsz becsületet,
Majd meglásd, jó apád és jó anyád szeret!

MÁSODIK PÜSPÖK: Csúnya az a szolga, mely nincs kimeszelve,¹³
Csúnya az a fiú, ki nincs kiművelve!
Csapj fel hozzánk, pajtás, kis diáknak,
Benned öröme lesz apádnak, anyádnak.

LEGIDŐSEBB DIÁK: Ha pedig szereted a molnár-pogácsát,
Köztünk effélének nem látod szűk voltát,
Ámbátor könnyes szemmel kóstolod a savát,
Mert nem vajjal gyúrták ennek a tésztáját.

LEGIFJABB DIÁK: Az á-b-c-d-e-f a mi ellenségünk,
Sületlen pogácsa a mi eleségünk,
Kis diákok vagyunk, nincsen feleségünk,
Könyv, papiros, tinta a mi mesterségünk!

13 Kimeszelve: kimosdatva, megtisztítva.

Közösen éneklük:
Hangzó: CD 19.

Moderato

Szent Ger-gely dok-tor-nak, hí-res ta-ní - tó-nak
az ő nap - ján, Ré-gi szo-kás sze - rint
men-jünk Is-ten sze - rint is-ko-lá - ba.

2. Lám, a madarak is – hadd szaporodjanak, – majd eljönnek.
A szép kikeletkor – sok szép énekszóval – zengedeznek.
3. Mind ily erdőhelyben, – mind gyümölcsöskertben – fiatal pár,
Nevelkednek ifjak, – gyermekek, úrfiak – Isten által.
4. Ily helyben királyok, – úrfiak, császárok – taníttatnak,
A szegény árvák is, – elhagyott fiak is – taníttatnak.
5. Ti is ezenképpen, – jertek el hát szépen – iskolába,
Ahol szép tudományt, – vegyetek adományt – magatoknak.
6. Nem jó tudatlanul – felnőni parasztul – e világra,
Mert így emberségre – nem mehet semmire – ez országban.
7. Szülőknek öröme, – mint drága szép gyöngye, – kisgyermek,
Krisztus int titeket, – mint szüleiteket, – eljöjjetek!
8. Krisztus Urunk régen – itt a földön lévő – gyermekkorban,
Szeretet rendelvén, – ülven doktorok közt – a templomban.

9. Hogyha nem adhattok – minékünk diákat – házatokból,
Papírosra valót – adjatok adományt – javatokból!
10. Szerelmes öcséim, – kik lesztok tárasaim, – jertek el hát,
Jó tanítónk vagyok, – áldja meg az Isten, – ki minket vár.
11. Jöjjetek mivelünk, – azért idejöttünk, – kisgyermekok,
Mert szép a tanulás, – mind Istentől áldás – reá nézve.
12. Az Isten áldása – és szent adománya – házatokon,
Maradjon mindvégig, – a világ végezetig – jószágtokon!

ELSŐ PÜSPÖK: Ezek után, gazdánk, szépen megkövetünk,
Ha valami vétek származtatik tőlünk,
Megengedj minékünk, igen szépen kérünk,
Ezzel tovább lépünk.

GERGELY PÁPA: Megköszönöm, gazdánk, e szép ajándékot,
De még jobban azt, ha diákat is adtok,
Készülj föl, seregem, tekints e zászlóra,
Figyelmesen hallgass a kimondott szóra:

Egrecir!¹⁴

A vezényszóra a gergely-járók kardjaikat egymáshoz verik és katonás rendben távoznak.

14 Egrecir: latin eredetű katonai és iskolai vezényszó, jelentése: gyülekezz, vonulj!

Ismeretlen szerző:

DÚSGAZDAGOLÁS – A LÁZÁR-JÁTÉK

Nagyvárad, 1646

SZEREPLŐK:

LÁZÁR, szegény ember (Lazarus)
GAZDAG (A Dúsgazdag, Dives)
A GAZDAG FELESÉGE (Uxor Divitis)
A GAZDAG FIA (Filius Divitis)
A GAZDAG LÁNYA (Filia Divitis)
GYÖNYÖRŰSÉG (Voluptas)
A GAZDAG SZOLGÁJA (Servus Divitis)
ANGYAL (Angelus)
RÉSZEGSÉG (Ebrietas)
HALÁL (Mors)
ÖRDÖGÖK (Daemones)
DRUMÓ (Egyik ördög)
ABADON (Másik ördög)

A 17–18. századi iskolai színjátékok közül a Dúsgazdag históriája, más néven a Lázár-játék az egyetlen, amely teljes egészében az eredeti szöveget követve lett része a néphagyománynak.

A Lázár-játékok a bibliai példabeszéd (Lukács-evangélium 16,19–31) alapján a dúsgazdag és a szegény Lázár történetét vitték színre: a dúsgazdag a földön nem törődött a szegényekkel, csak dőzsölt. Az éhező Lázárnak egy falatot sem adott, és a szomját sem enyhítette egy csepp vízzel sem, emiatt halála után a Gazdag elkárhozott. A jóságos és anyagiakban szegény Lázár pedig üdvözült. A misztériumjáték a Gazdag családjának tagjaival, allegorikus figurákkal (pl. Gyönyörűség, Rézségység) és ördögökkel bővíti a bibliai példabeszédet. A Dúsgazdag-játék első két jelenete a földön, a 3–4. jelenete pedig a túlvilágon, a pokolban játszódik.

A dúsgazdag története és pokolbeli siralma a *Comico-Tragoedia* című, református környezetben, Nagyváradon 1646-ban nyomtatás-

ban kiadott iskoladráma 2. jelenete. Az alábbiakban Kájoni János (1629–1687) csíksomlyói ferences teljes szövegével bemásolta ezt a színdarabot a *Latin-magyar versgyűjteményébe* (*Hymnarium*, 1659–1677). Elsősorban a számos kiadást megért aprónyomatványok népszerűsítették ezt az oktató és nevelő jellegű misztériumjátékot. A Lázár-játék a Székelyföldön, Gyergyóban, továbbá Moldvában többszereplős népszokásként is tovább élt „Dúsgazdagolás” elnevezéssel; Szentegyházán (Udvarhely) „Ördög-betlehemes” néven él napjainkban is. A színdarabot az *Ó, búlátott, sok kínvallott gyarló testem...* kezdetű siralom zárja, amely a Dúsgazdag szájából hangzik el. A 17. századi szöveget és dallamot – változataiban – az egész magyar nyelvterületen fellelte a népzene kutató, lemezünkön a bukovinai székely Gáspár Simon Antal előadásában hallható.

Jantso Ferenc (1744–1800) minorita tanár *A Dúsgazdag és a szegény Lázár* című drámáját a kézdivásárhely-kantai gimnáziumban láthatta a közönség 1778. június 14-én.¹⁵ Szövege és cselekménye eltér az alábbiakban kiadott, 17. századi Lázár-játéktól.

A dúsgazdagolást protestáns és katolikus iskolák egyaránt farsangban járták. A középkorban ugyanis január 6-án tartották – vízkereszt mellett – Szent Lázár napját is. A Dúsgazdag darabzáró siralmát (*Ó, búlátott, sok kínvallott gyarló testem...*) a néphagyomány ugyancsak farsang végén, általában húshagyókedden énekelte. Minden bizonnyal azért, mert így akarták figyelmeztetni az embereket a farsangi mulatságok esetleges kicsapongásaira, túlzásaira vagy a szegény éhezők és szomjazók elhanyagolására.

A darab szövegének kritikai kiadása: *Régi Magyar Drámai Emlékek II.*, szerk. KARDOS Tibor, DÖMÖTÖR Tekla, Bp., Akadémiai, 1960, 43–103. (Actus I. Scena 2.: a Lázár-játék: 59–67.) Az alábbi, modern kiadás alapja: KÁJONI János, *Hymnarium (Latin-magyar versgyűjtemény)*, 1659–1677, 75–100, benne a 2. jelenet: 82–88. (Lelőhelye: Csíksomlyói Ferences Kolostor Könyvtára, Csíksomlyó, A V 3/5250.)

¹⁵ A dráma szövege megjelent: *Minorita iskoladrámák*, Sajtó alá rendezte, KILIÁN István, Bp., Akadémiai, 1989, 857–901.

ELSŐ JELENET

(A szegény Lázár az asztal alatt fekszik rongyos ruhában. A Dúsgazdag és a felesége az étellel és itallal teli, megterített asztalnál ül. A Gyönyörűség a Részegséggel az asztal felé sétál és mondja:)

GYÖNYÖRŰSÉG: Mi is, Részegség, menjünk udvarhoz,
Egy nagy Gazdag ember hív minket házához,
Ugyan kedvem van most egy nagy jóllakáshoz,
Szép parketten való, víg táncoláshoz!

(A Gyönyörűség a Feleség mellé ül, a Részegség pedig a Dúsgazdag mellé.)

GAZDAG: Elkészült az ebéd, tálalók, hol vagytok?
Már hosszú ideje, hogy étket nem fogtok,
Én azt tartom, ti csak másutt kalózkodtok,
Pipa, kártya, palack minden mulatságtok!

Mosdjál, Részegség, mosdjál a Gyönyörrel,
Ezentúl ebédeljünk szép, dús étkekkel,
Üljetek le, majd vigadjunk táncolással,
Aztán enyhüljünk kártya és kockázással!

Inas! Most mindennek minden elég legyen,
Fullajtár és kukta, mind megelégedjen,
Még a vénasszony is borral részegedjen,
Embernek, állatnak legjobb kedve legyen!

Egyél, igyál, lelkem, semmit ne bánkódjál,
Összes csűröd rakva, már csak vígan lakjál,
Nem bánt a szegénység, már ne sopánkodjál,
Mind bővítsed csűröd, azon gondolkodjál!

(Bőséggel esznek és isznak, amikor belép a szobába az Angyal:)

ANGYAL: Várj, te bolond, bezzeg csodálom elmédet,
Nem tudod-e? Az éjjel megkérik lelkedet!
Micsoda negédség izgat hát tégedet?
Más takarítja el sok gyűjteményidet.

(A Gazdag dühösen az asztalra csap és kiáltja:)

GAZDAG: Nem tréfa ez! Hívják katonáim felét!

GYÖNYÖRŰSÉG: De semmi! Dugja be ki-ki arra fülét,
Tudom én, máskor is hallottunk effélét!

RÉSZEGSÉG: Eredj, te! Tapogasd meg jól az alfelét!

(Lázár kidugja a fejét és siránkozva szól az asztal alól:)

LÁZÁR: Ím, hogy nem lehet énnekem felállnom,
Egy is morzsalékot kinél kell találnom?
Jaj, majd e világtól meg kelletik válnom,
Ne hagyjatok! Kérlek! Éhen kell meghalnom!

GAZDAG SZOLGÁJA: Mit búsítasz? Takarodj! Menj dolgozdra innét!
Ládd-e, hogy miattad elejtem a dinnyét?
Még ma megrugdoslak, várj csak egy kicsikét,
Elhidd, hogy pofádon hagyom kezem szennyét!

(A Gazdag Szolgája Lázár felé rúg néhányszor.)

GAZDAG: Mit zúgolódsz, te? Hallod-e? Kit feddesz?

GAZDAG SZOLGÁJA: Egy koldust, uram, a láb alól nem kel fel,
Nem győzöm mondani neki: kelj fel! Kelj fel!
Tisztességgel mondván, rakva van rút fekélyel.

GAZDAG FELESÉGE: Jaj! Isten győzné el a sok szegényt pénzzel,
Pfüha! Mint megütött a szaga rút búzzel!

GAZDAG: Te, az összes vizslát őmellőle űzd el,
Az udvart is fűstöljétek meg tűzzel!

GAZDAG SZOLGÁJA: Meghalt, uram, vigyük innen ki!

GAZDAG: Ne nyúljon őhózzá közületek senki!
Ímhol, amint látom, szintén most viszik ki.

GAZDAG SZOLGÁJA: Majd megtudom, hogy hozzányűlt-e valaki.

(Ábrahám megjelenik a színpadon, és subája alá rejtve csendesen elviszi Lázárt. A Gazdag őnelégűlten dorbézol tovább.)

GAZDAG: Hagyj nekem békét, tölts poharakat,
Inas, most ne bocsáss hozzám polgárokat,
Készítsék nyulászni mind az agarakat,
Mert ugyan eluntam a sok madarakat.

Igyatok! Ti vígan miért nem mulattok?
Azt hiszem, hogy rűt Lázáron szomorkodtok,
Mely nagy hallgatásban ti mindnyájjan vagytok.
Talán keresztűl van téve a lábatok?

Még most is kócsagos nyilván az Ebrietas,¹⁶
Mert látom, igen rád ért az ásítás,
Talán Epicurus¹⁷ őneki is sírt ás,
Mit mondasz te ehhez? Barátom, Voluptás!¹⁸

GYÖNYÖRŰSÉG: Haha, nem akarna még most meghalni,
Őrömet a jó bort nem akarná hagyni,
A jó borocska (Vincó)¹⁹ mellett őrökké maradni.

16 Ebrietas: Részegség, a rímelés miatt meghagytuk a latin szóalakot.

17 Epicurus: ókori görög filozófus, élt Kr. e. 341–270 között.

18 Voluptas: Gyönyörűség, a rímelés miatt meghagytuk a latin névalakot.

19 Vincó: bor, borosűveg, a vinum –i, n. = bor szóalakból ered. Ha lehet, akkor az előadás során a szereplő tartsa meg a latin szóalakot!

RÉSZEGSÉG: De hagyjuk máskorra az oly jövendölést,
Fogjunk az italhoz, eluntam az ülést,
Torkunkon s talpunkon ne tegyünk kímélést,
Kár csak elmulatnunk a szép hegedülést.

GAZDAG: Nosza, bátor, vígan szép táncot ejtsenek,
Jó kedve érkezett most a Részegségnek,
Leányom! Fogd kezét most a Gyönyörűségnek,
Azután hajts térdet a Részegségnek!

(Isznak, felállnak és a Feleség táncra perdül a Részegséggel.)

MÁSODIK JELENET

GAZDAG: De, jaj, várj kevésbé, lám, ugyan meghülék,
Minden ég testemben ugyan megpezsdülék,
Úgy tetszik énnekem, fejemben megszedülék,
Csak alig óhajtom, hogy hátra nem dülék.

Hallgass! Citeráknak szűnjék meg zengése!
Félő..., rám ne teljék Angyalnak zengése,
Rút, sárga állatnak tetszik jelenése,
Olyan, mint halálnak, ennek a lépése.

Ó, váratlan vendég, udvaromnak gyásza,
Minden nemzetemnek te voltál gyilkosa.
Mit keresel? Menj tovább! Mit akar e kasza?
Fejemnek lesz-e ezzel mészárososa?

Ülj le, várj kevésbé, látom szándékosdat,
Ezentúl megállhasd rajtam is bosszúdat.
Rakd le tova, félre, kapádat s ásódat,
Nyújtsad, kérlek, hozzám bárcsak egy jó szódat!

(A Dúsgazdag intésével elhallgattatja a zenét. A fekete lepelben, kezében kaszával érkező Halál egyre közelebb lép hozzá, miközben éneklük: Kaszás e földön a halál.)

Hangzó: CD 20.

Ka - szás e föl - dön a Ha - lál,
Ki min - de - nütt ren - det ka - szál,
E - re - it mu - tat - ja, ka - szá - ját for - gat - ja,
Vi - rá - go - kat nem szán, kó - rók - kal egy - be - hány.
Jaj, óvd ma - gad, szép vi - rág - szál.

2. Fáradhatatlan arató, – mert sarlója mindenható,
Kinél nincs élesebb – semmi vagy sebesebb,
Mert mindenre ezentúl – előtte földre dűl,
Jaj, óvd magad, szép virágszál!
3. Halál órája folyton foly, – éretlen fűvel sem gondol,
Szüntelenül kaszál, – kikeletben sem áll,
Sőt, télben is talál, – mit vágjon a halál,
Jaj, óvd magad, szép virágszál!
4. Festett színek ábrázolja, – kaszáját meg nem állhatja,
Valahová kerül, – kaszája megmerül,
Bár, friss, erős legyen, – mind fogytig elmegyen,
Jaj, óvd magad, szép virágszál!

- HALÁL: No, már! Siess hamar, ne késlelted utamat,
Mert nem mulatom el én szabott órámat,
Nem látod-e? Felhúztam erős karomat,
S nyakadra is vetem ezen túl kardomat.
- GAZDAG FELESÉGE: Jaj, hatalmas Isten! Micsoda szerzet ez?
Jaj, mely utálatos, rút, undok állat ez?
Jaj! Szolgák, üssétek! Nyilván nem ember ez,
Halottak honából jött csúnya csontváz ez!
- GAZDAG: Hadd el, ne szólj többet, ez a sárga Halál.
Nem kedvez. Megöli, valakit hol talál,
Kivonszolja házából, akihez beszáll,
Jaj nekem, mert mostan én rendemen kaszál.
- Megölő mérge testem már átfutotta,
Minden csontomat nekem által járta,
Még veséimet is immár megrontotta.
Meghalok, mert szívemet elszorította.
- GAZDAG FELESÉGE: Ó, gonosz szerencse, hogy értem e napot?
Jaj, hatalmas Isten! Nem ér ez holnapot!
Borbélyt! Doktort! Gyorsan, hamar sok papot!
Papot? Nem jön? Ígérj neki egy kalapot!
- GYÖNYÖRŰSÉG: Ah, gonosz szerencse, íme, majd itt veszünk,
Szaladj, Részezség, majd kezébe esünk,
Talán ugyan nekünk nem volt mostan eszünk,
Hol Hold leskedik, hogy itt iszunk, eszünk.
- GAZDAG FELESÉGE: Szólj, szerelmes uram, ne hagyd el magadat,
Hadd lássam, mint sokszor, hozzám hű voltodat,
Sokszor szakasztottad el értem álmodat,
Miért kíméled hát most egy, avagy két szódat?

GAZDAG: Ó, hogy szólhatsz? Hidd el, elköltünk már arról,
Szintén az árt nekem jövődő dolgomról,
Hogy nem gondolkodtam én állapotomról,
Meg sem emlékeztem soha a Halálról.

Hogy még erre jussak, jaj, soha nem tudtam,
Avagy ha tudtam is, vele nem gondoltam,
Hogy pokol is legyen, csak meg sem álmodtam,
Mást magamhoz semminek tartottam.

Most veszem eszemben, hogy volt még nagyobb Úr,
Kit meg nem ijeszthet soha semmi durr-durr,
Nem kerestem kedvét, jaj, e szörnyű kín fúr,
Mire megyek majdan? – Ez a tüzes dárda szúr.

Tudom jól, mert ugyan érzem kínjaimat,
Pokolban ördöggel egyenlő sorsomat,
Holott majd elveszem én is jutalmamat,
Mint lesz majd ott dolgom? Értsétek meg szómat!

Hol könnyhullatással öntözöm kínomat,
Hol kesergem régi, friss állapotomat,
Hol sírok, hol rívok, szánom kínjaimat,
Hol csak tapogatom sebes tagjaimat.

(A Dúsgazdag körbe mutat birtokán:)

Néha friss palotám, néha szép jószágom,
Néha jut eszembe édes majorságom,
Két kezemmel gyűjtött saját takarmányom,
Értetek elmémet gyakran vetem s hányom.

Mennyis szántóföldem, mennyi örökségem...!
Mennyi gyűjteményem, mennyi sok szépségem,
Aranyom, ezüstöm, drága ékességem,
Zafír, gyöngy gyémánttal, csuda ékességem...

Mennyi töménytelen sok gazdagságim voltak,
Méneseim, nyájaim miként szaporodtak,
Számptalan barmaim sok mezőt elfogtak,
Hogy ne emlegessem: tőlem elmaradtak.

(A Gazdag a körülállókra mutatva keserves hangon folytatja:)

Keservesen jutnak eszembe barátaim,
Kedves hites társam, sok jóakaróim!
Jaj! Hogy felejtselek, szerelmes magzatim,
Jaj! Elhagylak immár édes rokonaim.

Jaj, soha nem térhetek vissza hozzátok,
Szabadulásomat elő se hozzátok,
Nem lesz az meg soha, már ne is várjatok,
Nem szólhatok többet már. Isten hozzátok!

(A Gazdag Felesége sírva mondja:)

GAZDAG FELESÉGE: Jaj, hová futsz tőlem, életem reménye?!
Édes árváidat hogy hagyod veszélyre?
Ó, udvarbeli szép ifjúság nagy fénye,
Jut-e eszetekbe sok jótéteménye?

Jaj, mely nagy szomorú messze távozásom,
Ily hirtelen nékem tőled megválásom,
Hogy ne fájna özvegységre maradásom,
Hogy nem lehet veled világban lakásom.

Ó, csendes nyugalma szomorú lelkemnek,
Ragyogó világa csillagom fényének,
Te voltál szép, fényes napja életemnek,
Gyönyörű istápjá édes két szememnek.

Átkozott szerencse! Szerelmes uramtól,
Én gyönyörűsége, titkos tárházamtól,
Szívem szerint való kedves hajlékomtól,
Jaj! Hogy választál el fényes csillagomtól?

(Az Ördögök Pluto vezetésével a színpadra rohannak:)

ÖRDÖGÖK: Állj félre, te asszony, mit sziszegsz ily hamar?
Nem használsz te azzal, ne ríkassad azt bár
Előbb nem viseltél gondot rá, csak az a kár,
Szemed elől férjed odébb állítjuk immár.

(Az Angyal a Gazdag és az Ördög közé áll és kiáltja:)

ANGYAL: Hallgass, gonosz Sátán! Ne siess elkapni,
Testéből a lelkét menten elragadni,
Isten mennyből senkit sem akar kihagyni,
Krisztus életet jött mindeneknek adni.

Jól tudod, hogy Krisztus mindenkiért meghalt,
Kit önnön képére, mint ezt, teremtett volt,
Isten felől éltében gyakran ez is szólt,
Nem érdemel talán azért örök pokolt.

(Az Ördögök alábbi versszakai feloszthatók a szereplők között.)

ÖRDÖGÖK: Úgy vagyon mindennek ő üdvösségére,
Isten igyekszik, de nem veszedelmére,
De ki jutni akar a boldog örmre,
Nem úgy visel – mint ez – gondot lelkére!

Igaz az is: Krisztus meghalt mindenkért,
Keresztfán fizetett minden bűnösökért,
De eredményesen csak a megtérőkért,
Szent bűnbánatot, kik tartanak, azokért.

Ez pedig életét hasonló latrokkal,
Töltötte idejét gyilkos paráznákkal,
Csak heje-hujával, tánccal, tombolással,
Nagy sok nyulászással és madarászással.

Melyben mi is nagy híven ott csüggöttünk,
Vele éjjel-nappal csak részegeskedtünk,
Azért most érte mindnyájan eljöttünk,
Hogy kövér prédát magunknak szerezhessünk.

Ily rút, undok ember nem kedves Istennél,
Mert ő szent felsége igazakat szemlél,
Isteni képet Gazdagon senki nem lél,
Mert nem lehetett istentelenebb ennél.

Szokásból – pohár közt – Isten nyelvén forgott,
De sok káromlásban a gégeje korgott,
Ha hallottad volna, ő miképpen morgott,
Szitok, átok a száján szüntelen csorgott.

Gonosz indulatit bocsátá kedvére,
Azért boldogságnak nem juthat fényére,
Őnéki az Isten nem néz személyére,
Elvisszük már őt a pokolnak mélyére.

Tudod, az ilyen gazdag örök poklot nyer,
Mert másnak a nyavalyáján soha nem sír,
Kitől szegény koldus, ha alamizsnát kér,
Megtagadja, nem ad: őhózzá az nem fér.

Szintén ilyen volt ez a csalárd gazdag is,
Nem imádta Istent miatta egy szegény is,
Nem adott a Lázárnak, csak moslékot is,
Lakoljon a lator érte önmaga is.

Nem mondd azt, hát kérlek, hogy nem érdemel kint,
Mert talán az Úr is haraggal rád tekint,
Amint ide jöttél, úgy elmehetsz megint,
Lám, ti hívetekért nem küldünk mi legényt.

ANGYAL: Vidd el bűdös dögöd, nekünk bizony nem kell,
Mint fertőzött testet, föld színéről vedd fel,
Nagy iszonyú jajra és bajra őt vidd el,
Nem vigad ő mennyben soha nagy örömmel.

HARMADIK JELENET

Pokolban

ÖRDÖGÖK: Drumo, fussál, tégy hírt most Pluto urunknak,
Nyitassa fel hamar kapuját a pokolnak,
Kínzó szerszámokat készítsen gazdagnak,
Tüzes vasfogókat azonnal hozzanak!

(Az Ördögök lehozzák a pokolba a Gazdagot és Pluto elé vezetik:)

DROMO: Uram, Pluto, ímhol hozzuk a Gazdagot,
Csűreiben látunk egynéhány asztagot,
De nagy fősvényiségben annyira megaggott,
Hogy minden határt már régen kívül hágott.

PLUTO: Egészséggel, Gazdag, hozzánk mért jöttél?
Istentől nagy sok jót életedben vettél,
De őneki te soha nem könyörögtél,
Jól van ez, s akarom, hogy társunkká legyél!

Jutalmad meglészen, amit érdemeltél,
Neked úgy fizetnek, ahogy fősvénykedtél,
A szegény Lázárral jót miért nem tettél?
Várj, majd torkodra forr, amit ittál s ettél.

Jobb lett volna neked meg sem születned,
Vagy nagy malomkövet a nyakadra kötnöd,
A tenger örvényébe azzal beszöknöd,
Hogysen mint e szegényt éhhez így megölnöd!

Nem hoztál te semmit erre a világra,
Isten havainak voltál csak sáfára,
Nem volt gondod szegények táplálására,
Hanem csak a hasadnak hízolására.

Pénzzel, sok jószággal igen dicsekedtél,
Az Úristentől nagy szarvat emeltél,
Templomra, iskolára gondot nem viseltél,
Isten igéjére igen ritkán mentél.

Drumó, fiam, szólítsd csak elő Abadont,
Asmodeust, Beliált és Apolliont,
Meririmet, Sátánt, Ciklopszot és Pitont,
Askarátot, Belzebubot és a Mammont.

ABADON: Ímhol, jelen vagyunk, mit akar felséged?
Akarod-e látni te kegyetlenséged?
E gazdagon megmutatjuk keménységed,
Ebben majd lehet neked gyönyörűséged.

PLUTO: Noha hamar, nosza, mérges skorpiókat,
Mammon, hozz őneki tüzes vasfogókat,
Éles borotvákat, nyársat, vashorgókat,
Mindenféle hegyes kínzó szerszámokat.

Drumó, gyorsan töviságyat vess őneki,
Rút férgekkel velejét mind szívasd ki,
Fogát is mind egyig siess, hamar vond ki,
Ne tegyen kímélést rajta soha senki.

Hevítsétek hamar a Tantalus kardját,
Vasfúrókkal fúrjátok át az ő agyát,
Nosza, gyújtsátok fel alatta az ágyát,
Kóstolja, hogy jó-e, örök tűznek lángját!

GAZDAG: Uram, Pluto, legyen szabad hozzád szólnom!
Megbocsáss, hogy így kell felséged unszolnom,
Enyhítsd meg kevésbé ilyen szörnyű kínom,
Mert a szomjúságtól is majd meg kell halnom!

(Megnyílik a felső színpadon a menny, ahol Lázár látszik Ábrahám kebelében.)

Lázárt egy nagy szentnek kebelében látom,
Ábrahám lehet az, én mind azt áhítom,
Ne bánd, hogy ha most őt innen megszólítom,
Talán ért valamit, ha szómat indítom.

PLUTO: Lássad, de sokkal jobb arra, ha nem tész szót,
Mert mintha csak a falra hányád a borsót,
Higgyed, poklon kívül nem lesz majd koporsód,
Mivelünk kell enned egy kenyeret és sót.

GAZDAG: Mégis megpróbálok: ó, Uram, könyörülj,
Szegény nyomorultat, engem el ne kerülj,
Szörnyű kínjaimnak, kérlek, hogy ne örülj,
Ó, atyám, Ábrahám! Rajtam most könyörülj!

Az Istenre kérlek, bocsásd el a Lázárt,
Mert iszonyú lángban gyötrődöm, és az árt,
Mártsa meg kisujját vízben, ha ide várt,
Talán a nyelvemnek hűvösséget az ád.

ÁBRAHÁM: Fiam, emlékezzél! Világon létedben
Minden javaidat elvetted éltedben.
Lázár a gonoszat – itt ő van örömben,
Te pedig most kínlódsz nehéz gyötrelemben.

De ennek felette közöttünk s köztetek
Oly nagy közben vetések erősítettetek,
Hogy innét, mitőlünk oda nem mehetnek,
Sem pedig tőletek ide nem jöhetnek.

GAZDAG: Téged azért, atyám, már csak arra kérlek,
Hogy Lázárt bocsásd házához szüleimnek,
S atyámfiainak tőle hadd üzenjek,
Hogy e kínozóhelyre ők majd ne jöjjenek!

ÁBRAHÁM: Vagyon Mózesük és vagyon prófétájuk,
Azokat hallgassák, igazat szól szájuk,
Ha fogadják, nem lesz nekik semmi bajuk,
Sem pedig pokolban végzetetlen jajjuk.

GAZDAG: Nem úgy, atyám, Ábrahám, de ha ez léend,
Hozzájuk pokolból, ha valaki menend,
Közülük mindegyik azonnal megtérend,
Sírván az Istentől bocsánatot kérend.

ÁBRAHÁM: Ha a prófétákat és Mózeset nem hallják,
Igazmondájukért, ha meg nem utálják,
Akkik holtak közül őket feltámasztják,
Azt sem hiszik majd el, de sőt, megtréfálják!

PLUTO: Mondtam neked, Gazdag, hogy semmit sem használsz,
Mert kegyelmet már soha többé nem találsz,
Mégis szemeiddel imitt-amott hálász,
Megtanítlak, hogy másnak többé nem orálsz!²⁰

Hamar, sok ördögök őt fojtogassátok,
Ezerképpen szálljon őreá sok átok,
Tüzes csigán testét jól megforgassátok,
Sebeit áspissal²¹ szörnyen marassátok.

Először Gazdagnak tolják ki a szemét,
No, rontsátok össze már mind tetemét,
Lukassátok át ti mindnyájan mind a tíz körmét,
Had emlegesse meg világi örömét!

20 Orál: beszél, szól.

21 Áspis: áspiskígyó.

Bőrét órála egészében levonjátok,
Gyengén tartott testét egyszerre besózzátok,
Álnok, csalárd szívét által nyársaljátok,
Talpig parázsban őt majd takarjátok!

Hamar metéljétek el mind orrát s fülét,
Így jár az, aki jó Istene ellen vét,
Egyenként szedjétek ki a szeme szőrét,
Olajban rántsátok meg a feje bőrét.

Egyfelől egyiktek a karját megtörje,
Másfelől a mástok őt ott pofon verje,
A többitek neki szárát fűrészelve,
Ő testét metélni senki ne restellje!

NEGYEDIK JELENET

A Gazdag siralmas éneke a pokolban.

(A nagyobb betűkkel szedett versszakok éneklését ajánljuk.)

GAZDAG:

Hangzó: CD 21.

2. Ó, hervasztó sok fonnyasztó nyavalyáim,
Engem vesztő s megemészto nagy kínjaim,
Sokasodnak, szaporodnak szívmaresó skorpióim.
3. Ó, hol vagytok, hogy nem láttok, jó barátim?
Velem bánó s engem szánó jó rokonim,
Ó, szerelmes, édes, kedves, régi sok jóakaróim?
4. Ha látnátok, megszánnátok kínjaimat,
Varas békák, míg mardossák száraitam,
Ocsmány férgek húzzák, vonják, úgy szaggatják inaimat.
5. Áspis kígyók s rút skorpiók ujjaimat
Szopogatják, s úgy faldossák tagjaimat,
Nagy viperák, mint a kutyák, mind elragják ajkaimat.
6. Megsiratom, nem óvhatom kezeimet,
Frissen lakott, kedven tartott tetemimet,
Jaj, mint zárják, hogy harapják disznó módra veséimet.
7. Felbárdolták, mészárolták derekamat,
Elliggatták, elfurdalták oldalimot,
Ketten kettészakasztották, felosztották lábaimot.
8. Négygé vonták, nyársa vonták én szívemet,
Mind egy cseppig, el-kiszívták én véreimet,
Elszaggatták, törték, marták gyenge piros szép színemet.
9. Parázsával töltötték meg a szájamat,
Jaj, nem szánták, tűzre vonták a májamat,
Serpenyőben olvasztották, forrasztották a májamat.
10. Felmérhetnék fejem alól könnyeimet,
Jaj, kivájták két szép, fényes szemeimet,
Letapodták, nem gondolták régi híreimet s nevemet.

11. Vaspöröllyel elrontották száraimot,
Hitvány vizslák mind kiszabták inaimot,
S mind vesztették, jaj, kitepték mind hajamot, szakállamot.
12. Aki látná, bizony szánná árvaságom,
Megersiratná, megjajgatná kínlódásim,
Nem tűrhetné, megkönnyezné ily keserves jajgatásim.
13. Az ég felé felhallana kiáltásim,
Ércet s követ megenyhítnék sikolytásim,
Ördögöknek mégsem fognak, többet ártnak panaszlásim.
14. Jaj, már nékem, jaj, örökre kell kínlódnom,
Jaj, nem lehet soha innen szabadulnom,
Jaj, e tűzben, e nagy füstben, hogy nem szabad megfűlnom.
15. Nincs mit tennem, föl kell vennem mindezeket,
Nem lelhetem ördögöknek én kedvüket,
Mert mintha csak kínzásomra eskették volna mind őket.
16. Elviselném, nem törődném annyit rajta,
De hogy engem egy kis kedvem erre hajta,
Azért értem szegény lelkem fölötte sokat sóhajta.
17. Örök kínra, rút halálra magát vetné,
Ó, mely nagy kár egy kis jóért így szenvedni,
Ezekkel a rút dögökkel mindörökké így kínlódní.
18. Ó, átkozott, kínra hozott igazságom,
Búra, jajra engem adott bujaságom,
Mert pokolban, sebes lángban, zártatok végmulatásim.
19. Átkozott volt földön néktek engedésem,
Átkozott volt e világra születésem,
Nem áldott, átkozott volt minden járásom s kelésem.

20. Átkozott volt, aki szült volt e világra,
Átkozott, ki nevelt ily nagy búra s kínra,
Átkozott volt, hogy meg nem meg nem ölt, ne jöttem volna e kínra.
21. Jobb lett volna, kis koromba, ha engemet
Víz mélyébe tették volna testecskémet,
Álnok dajkám mért nem metszé volt még akkor én gégémet.
22. Jobb lett volna oroszlányok nőstyénjének
Lettem volna eledelül kölykeinek,
Hogy nem mindig e szörnyű kínt szereztem az én fejemnek.
23. Mire hoza s mind-mind csala e rossz világ,
Kiszakasztá kezemből mind ez világ,
Mérget onta, és mind ronta szemfényvesztő testi hívság.
24. Ó, átkozott fősvény, sivár gazdagságom,
Kinccsel bélelt s jókkal teljes tárházaim,
Mint szántatok, s nem láttalak, hogy voltatok árulóim.
25. Vajha, lenne még köztetek én lakásom,
Jaj, nem szánnám titóletek megválásom,
Mert jobb volna bérészekkel, tarisznyával koldulásom.
26. Nem lehetek, nincs helyetek, immár, nektek,
Bárcsak együtt énvelem itt égnétek meg,
Sérelmeim, siralmaim, hogy ki nem nevethetnétek.
27. Ó, ha egyszer még kegyelem adattatnék,
Felfogadnám: soha többé nem vétenék,
Istenesen, nagy kegyesen, bizony, szent jámborul élnék.
28. Meg nem unnám az Istennek szent igéjét,
Megbecsülném bizony, annak a hirdetőjét,
Szívvel venném, nem gyűlölném Krisztusnak követőjét!

PLUTO: Ne szólj!
Hallgass, előbb kellett volna annak lenni,
Ne hagyjátok a rút latrot már nyelvelni,
Megtanítlak, ha nem szoktál, hogy majd veszteg fogsz
hallgatni!

Siessetek horgot vetni az orrába,
Forró ólmot beönteni a torkába,
Kivonjátok, ne hagyjátok a nyelvét is ő szájában!

MINDNYÁJAN: Köszönjük, hogy itten meghallgattatok,
A mi históriánkat meg nem utáltátok,
Azért néktek mennyben legyen koronátok,
Mi elmegyünk, s ti vígan maradjatok!

NAGYHÉT – Aranytiatyánk

Az esztendő rendjében itt következnek a passiójátékok. A 18. századi csíksomlyói misztériumdrámák közül, terjedelmi okokból, a *Színjátéka* sorozat *Misztériumjátékok 2.* című kötetében bocsátunk közre majd 3 passiójátékot.

E műfaj népi változataként – eredetét tekintve előzményeként – javasoljuk az Aranytiatyánk éneklését, amely egy késő középkori eredetű, dramatikus, nagyheti legendaballada. Az alábbi szövegvariáns és kotta alapdallamként a csángómagyar Lujzi-Kalagor (Moldva) változatát javasolja, megtartva a helyi nyelvjárás jellegzetességeit.

Az ének bánáti változata hallható: CD 22.

1. Virágszombaton este – Mária Fiát kérdezte: –
„Jövő héten mit fogsz tenni, – Szent Fiam, mit fogsz szenvedni?”
2. Virágvasárnapján / mit fogsz tenni, – Szent Fiam, mit fogsz szenvedni?” –
„Akkor, Anyám, / király leszek, – A Jeruzsálem/be bemenek.”

3. „Hát, nagyhetfőn / mit fogsz tenni? – Szent Fiam, mit fogsz szenvedni?”
„Akkor, Anyám, / beteg leszek, – A templomba nem mehetek.”
4. „Hát, nagykedden / mit fogsz tenni? – Szent Fiam, mit fogsz szenvedni?”
„Akkor, Anyám, / vándorolok, – Az utcákon / le s feljárok.”
5. „Hát, nagyszerdán / mit fogsz tenni? – Szent Fiam, mit fogsz szenvedni?”
„Akkor, Anyám, / hamis Júdás – Engem harminc / pénzért elad.
6. „Hát, nagysütörtökön / mit fogsz tenni? – Szent Fiam mit fogsz szenvedni?”
„Anyám, Geccemá/nyi kertben, – Felmenek az Ola/jok hegyikben.”
7. Jézus Geccemányi kertben, – Fenn az Olajok / hegyikben,
Térgyen állval / imádkodzik, – Piros vérrel / izzadodzik.
8. „Hát, nagypénteken / mit fogsz tenni? – Szent Fiam, mit fogsz szenvedni?”
„Akkor, Anyám, / egy keresztre – fel leszek én / majd feszítvel.”
9. Te a kereszt alatt leszel, – Szent kezedvel el nem érhetsz,
Szent kezedvel / el nem érhetsz, – Szűz öledbe / le nem tehetsz.”
10. „Hát, nagyszombaton / mit fogsz tenni? – Szent Fiam, mit fogsz szenvedni?”
„Akkor, Anyám, koporsómban, – Bészállok a gyá/szos síromba.”
11. „Húsvét napján / mit fogsz tenni? – Szent Fiam, mit fogsz művelni?”
„Akkor, Anyám, / feltámadok, – A mennyországban / uralkodok.”
12. Húsvét után / ötven napra, – Piros pünkösd haj/nalára,
Eküdüm a / Vigasztalót, – A fejerszi/nű Galambot.
13. Pünkösds után nyócvan napra, – Nagyboldogasszony / napjára
Felviszlek a / mennyországba, – Az örökös / boldogságba.” Ámen.

HÚSVÉTI MISZTÉRIUMJÁTÉK

Csíksomlyó, 18. század

SZEREPLŐK:

JÉZUS KRISZTUS (énekes és szöveges szerep)

SZŰZ MÁRIA (énekes és szöveges szerep)

ANGYALI KAR

NARRÁTOR (énekes és szöveges szerep)

NIKODÉMUS

ANNÁS FŐPAP

KAIFÁS FŐPAP

ELSŐ VÉN (a főpapi tanácsban)

ELSŐ FARIZEUS

MÁSODIK FARIZEUS

ELSŐ SZÁZADOS (SZENT LONGINUSZ)

MÁSODIK SZÁZADOS

ELSŐ ÓRÁLLÓ

MÁSODIK ÓRÁLLÓ

HARMADIK ÓRÁLLÓ

Az alábbi húsvéti misztériumjáték szövegeinek többségét a híres, 18. századi csíksomlyói misztériumjátékszás világából meríti, leginkább az 1772-ben bemutatott passiójáték húsvéti jeleneteiből. Ezt ötvöztük a dramatikus népekekkel és egy jelenet erejéig a *Makula nélkül való tükör* című (első kiadás: Nagyszombat, 1712), évszázadokig igen népszerű Jézus- és Mária-életrajz leírásával. A darab során elhangzó népekek szövege Kájoni János ferences egyházzenesz *Cantionale Catholicum* (Csíksomlyó, 1676) című gyűjteményéből származik, dal-lamaik népi gyűjtésből vannak. Játékunk egyesíti a sokszereplős iskoladráma, a szintén szereplőkre felosztható dramatikus népekek és a dramatikus lelki olvasmány (*Makula nélkül való tükör*) egy töről fakadó, egymást kiegészítő jelenségét.

Az egyes jelenetek és forrásaik:

1. jelenet: kereszt alatti Mária-siralom a csíksomlyói, 1767. évi passiójáték 6. (záró)jelenetéből. Kiadta: PINTÉR Márta Zsuzsanna, *Az Inductio de Passione Christi című csíksomlyói iskoladráma*, = LANCSÁK Gabriella–HARGITAY Emil (szerk.), *Írók és művek a XVII–XVIII. században*, Bp., 1984 (ELTE Acta Iuvenum), 182–183.
2. jelenet: a főpapok tanácskozása és a Jézus sírjához állított örök megvesztegetése: a Csíksomlyón, 1772. április 17-én, nagypénteken előadott passiójáték 9–11. jelenete. Bibliai forrása: Máté-evangélium 27,62–66; 28,11–15. A szöveg kézirat forrása Csíksomlyón, a ferences kolostor könyvtárában: *Liber Exhibens Actiones parascevicas...*, Csíksomlyó, 1774, 565–575. A szöveg nyomtatásban itt lát napvilágot elsőként.
3. jelenet: a feltámadt Krisztus elsőként édesanyjának, Máriának jelenik meg; forrása a *Makula nélkül való tükör* 109. része. Facsimile kiadása: *Makula nélkül való tükör*, s. a. r. és az Utószót írta FRAUHAMMER Krisztina, Bp., Pytheas Könyvmanufaktúra–MTA-SZTE Vallási Kultúrakutató Csoport, 2015, 456–460.
4. jelenet: a Három Mária, azaz Mária (Jakab anyja), Mária Magdolna és Mária Szalóme keresi Jézust a sírban, és egy angyal jelenik meg nekik, hírül adván Jézus feltámadását, lásd Máté 28,1–7; Márk 16,1–8; Lukács 24,1–8. Jelenetünk szövegének forrása a *Krisztus feltámadá, mi bűnünket elmosá* és az *Első napján szombatnak...* kezdetű húsvéti dramatikus népének Kájoni János *Cantionale Catholicum* című gyűjteményéből (Csíksomlyó, 1676, 1719). Kiadta: DOMOKOS Pál Péter, „...édes Hazámnak akartam szolgálni...”, *i. m.*, nr. 257. és 277. Dallama a 16. századból való.
5. Epilogus: *Feltámadt Krisztus e napon, alleluja!* Középkori kancióból (azaz korabeli strófikus énekből) lett minden felekezet körében méltán közkedvelt népének, Szövege, a *Surrexit Christus hodie...* latinul az 1430-as évekből származó *Zsigmond-kori (Iglói) töredék*-ben is olvasható. Ennek 16. századi fordítása ez a költemény, amely a *Cantus Catholici* (Lőcse, 1651) révén terjedt el.

A darab szövege nyomtatásban itt jelenik meg először.

PROLOGUS – ELSŐ JELENET

Mária-siralom a kereszt tövében, Jézus halála után

(Feltűnik a színen egy nagy alakú feszület, amely mögül Krisztus hangja szól:)

KRISZTUS: Atyám, kezedbe ajánlom lelkemet!

(Krisztus lehajtván fejét kileheli a lelkét.)

MÁRIA SIRALMA a kereszt alatt:

Poco parlando

Hol vagy, é-des Jé-zus, sze-rel-mes szü-löt-tem,

Ki nél-kül már ez vi-lá - gon hol-tig ár-va lettem?

Díszített moldvai népi változata Lészped hagyományából, hangzó variáns: CD 25.

Parlando, rubato

Jaj, nagy ked - ven tar - tott,
Sze - rel - mes szü - löt - tem,
Ki nél - kül már a vi - lá - gon
Hó - tig ár - va let - tem.

1. Jaj, nagy kedven tartott – szerelmes szülöttem,
Ki nélkül már e vi-lágon – holtig árva lettem.
2. Oh én szerencsétlen, – s keseredett anya,
Válik-é Szent Fiam testét – ki ölembe adja.
3. Rendelj segítséget, – oh, édes Istenem,
Hogy szülöttemnek szent testét – innen levéhessem!
4. Vajha volna, a-ki – Pilátushoz menne,
Szent testnek levételére – engedelmet kérne.
5. Ah, míg fog függeni – az ő holt szent teste,
Gyalázatosan kereszthez – rúttul leszegezve?
6. Hozzád folyamodom, – oh, Atyaúrísten,
Szent Fiamot, hogy vegyem le, – mutass módot ebben!

7. Ültem árnyékában, – kit kívántam annak,
Gyümölcse nem édes, – hanem keserű torkomnak.
8. Sírjatok énvelem, – jó asszony barátim,
Ez világon, kik tudjátok – az én árvaságim. Ámen.

MÁSODIK JELENET

*A főpapok tanácskozása. A katonák beszámolója
Jézus feltámadásának külső jeleiről.
A főpapok megvesztegetik Jézus sírjának őrzőit.*

NIKODÉMUS:

Mózes székén ülő papi fejedelmek,
Régi prófétákon alapuló nagy értelmek,
Bölcs farizeusok és írástudó vének,
Kik vagytok vezérei Izrael népének.

Felfoghatatlan rossz dolgot műveltetek,
Hogy a Názáreti Jézust megöltétek,
Ügyét alaposan nem szemléltétek meg,
De szokástok szerint felemelkedtetek.

Holott neki minden dolgai jók voltak,
Sokféle betegek általa gyógyultak,
Mindnyájan, kik hozzá hittel fordultak,
Ínségtől s ördögtől azonnal szabadultak.

Láttátok, minemű csodák történtek:
Az ő kimúlásán ég s föld megremegetek,
A Nap és a Hold sötét gyászba öltöztek,
Az erős kősziklák megrepedeztek.

Drága templomunknak erős kárpitja
Csodálatosképpen két részre szakada,
Sok régi koporsó földből elindula,
Melyen mindnyájunknak szíve megsajdula.

AZ ELSŐ VÉN:

Az én tetszésemet kimondtad igazán,
Akartam szólni én is ilyen formán,
Nem jól cselekedtem, elmondhatom méltán,
Helyes okok nélkül őt halálra adván.

Ha isteni lélek Jézusban nem lett volna,
Sok csodáját ő véghez nem vihette volna,
Bizonytalán nekünk is sokkal jobb lett volna,
Egy kevésbé őt, ha meghallgattuk volna.

ELSŐ SZÁZADOS (SZENT LONGINUSZ):

Én a vitézekkel keresztjénél állék,
Mindaddig, míglen e világból kimúlék,
A föld indulásán nagyon megrettenék,
S még inkább, hogy a nap meghomályosodék.

Úgy láttam, a Hold is vérbe borították,
Csodálatosképpen a Naphoz futamodék,
Melyen álmélgodván e szavakkal szólék:
Isten Fia volt az, bár mindenek higgyék!

KAIFÁS FŐPAP:

Tőletek várhatok ám, hasznos tanácsot,
Ti nyomhatnátok el efféle rossz gáncsot,
De látom, a tűzre raktok rossz forgácsot,
Nyakamra hányjátok nekem a korbácsot.

Hisz cáromkodás Jézus minden gondolata!
Ki Isten fiának őt lenni állítja,
Vétkes az, aki őt ártatlannak mondja,
S híres csodatetteit igaznak tartja.

Azért távol legyen, hogy én az ács fiát
Messiásnak valljam, s nagyra vigyem dolgát,
Sőt, majd jól beütöm annak is a fogát,
Aki előttem menti Jézusnak dolgát.

ANNÁS FŐPAP:

Tanítványi mondák: hősük mellől ők el nem állnak,
Mert várják feltámadását Szent Uruknek.
Mit félsz? Vajon ebből mi következik?

Egy éjszaka a testét titkon elrejtik,
És azután, hogy feltámadt, azt hirdetik!

ELSŐ FARIZEUS:

Azért az az én tetszésem, értsétek,
A koporsójából ti kivessétek,
Mindenek láttára vagy megégessétek,
Avagy a tengernek mélyére vessétek!

Ha így cselekedtek a népnek láttára,
Nem várnak tovább a feltámadására,
Tanítványainak kiáltozására,
Nem fognak hallgatni tovább ő hazudozásaira.

MÁSODIK FARIZEUS:

Várározzunk azért, amíg az ünnepek
Eltelnek, és hazamennek a jó népek.
Eközben legyenek jó, erős vitézek,
Akik koporsójánál mindenre figyelnek!

KAIFÁS FŐPAP:

Legyen így, nem bánom, sőt, biztosan akarom,
Ezt a jó rendelést régtől fogva várom.
Százados! Hallod-e? Néked parancsolom,
E dologban eljárj, azonnal kívánom!

*(A Második Százados újabb őrállókkal elmegy Jézus sírjához
és továbbadja a rendeletet társainak.)*

MÁSODIK SZÁZADOS: *(Jézus sírjánál szólítja az öröket:)*

Őrálló vitézek, békesség tinektek,
Parancsolatomra most jól figyeljetek!
Ha vannak valami új hírek köztetek,
Igazságban azt nékem jól megjelentsétek!

ELSŐ ŐRÁLLÓ:

Mitől fogva ezt a Jézust ide tették,
És a koporsóját megpecsételték,
Meg nem szűntek a nagy csodatörténetek,
S a szüntelen való változás-jelek!

Néha rettenetes nagy mennydörgést hallunk,
Szikrázó villámlást szüntelenül látunk,
A földrengés miatt majdnem elájultunk!
Nem tudjuk, hogy a fejünkön vagy a talpunkon álljunk?

Még több vitézt gyorsan rendeljete ide,
Mert a bátorságnak most van az ideje,
Itt megpróbálhatja, kinek mekkora az ereje,
Ki is derül hamar, mire áll a feje.

MÁSODIK SZÁZADOS:

Ti azért szüntelen itt talpon álljatok,
Éjjel és nappal mindenre vigyázzatok,
Tanítványai közül, ha valakit láttok,
Akármit keressen, mindjárt elfogjátok!

MÁSODIK ŐRÁLLÓ:

Rettenetes dolog, mennyit kell szenvednünk,
És ilyen sokáig csak egy helyben ülnünk,
Hideget s meleget egyaránt kell túrnünk,
S a rút félelemben egyaránt elmerülnünk.

(A Második Százados az Őrállókkal visszatér a sírtól a papi tanácsba és jelentik az ott történeteket:)

MÁSODIK SZÁZADOS:

Békesség veletek, népünknek vénei,
S nemes országunknak főpapi tisztjei!

Tegnap mindjárt a koporsóhoz mentem,
És a katonákat ottan megintettem,
A főpapi parancsot eléjük tettem,
S magam a koporsót ott megpecsételtem.

Ők nékem akkor mindjárt panaszkodtak,
Hogy rettentő jelenéseket ott láttak,
Melyek miatt nagy félelemben voltak.
Biztattam őket, hogy azzal ne gondoljanak!

NIKODÉMUS:

Vitézek, mindnyájan közelebb álljatok,
S igaz lélek szerint mindent, mit láttatok,
Itt, az egész tanács előtt megvalljátok,
Senkinek kedvéért el ne titkoljátok!

ELSŐ ŐRÁLLÓ:

Méltóságos urak, papi és főrendek,
Tiszteletes vének, törvénytudó tisztek,
Hiány nélkül meg kell mondanom tinéktek:
Feltámadott az a Jézus, elhiggyétek!

ELSŐ VÉN:

Miféle jelekből hiszitek ezt lenni?
Meg kell voltaképpen ezt beszélni,
Mert csak a mondástokból nem fogjuk elhinni,
Ha valami jelet nem tudtok most adni!

MÁSODIK ŐRÁLLÓ:

Jelet vagy jelenést eleget mondhatunk,
Mert történt elég abból, mióta ott vagyunk.
Nem volt azok miatt csendes békességünk,
Mind éjjel, mind nappal, félelemben voltunk.

A földnek rengését mindnyájan tudjátok,
Kősziklák romlását ti is csodáljátok,
A Napnak fogyatkozását jól láttátok,
Melynek mását soha nem tapasztaltátok.

De ezeken kívül más csodák is voltak,
Tüzes villámlások fényesen szikráztak,
A koporsó körül angyalok állottak,
Kik szép s örvendetes éneket mondtak.

ANNÁS FŐPAP:

Együgyű ostobák, miképpen beszéltek?
Azt vélték-e, hogy ezt elhitették?
Szemfényvesztés volt az, s ti nem értettétek,
Ördög művelte azt, s észre sem vettétek!

HARMADIK ŐRÁLLÓ:

Uram, bizonyára nem szemfényvesztés az!
Ahogyan engem itt látsz, ez olyan igaz:
Csodadolog volt az, nemcsak emez-amaz!

Egy szép, fényes Angyal előbb megjelenék,
Kinek jövetelén a sötétség elmúlék,
A követ elveszi, s az ajtó megnyílék,
A koporsó mindjárt megvilágosodék.

Láttuk, hogy a Jézus szépen előjöve,
Nagy gyönyörűséggel vala körülvéve,
Úgy tündöklék, mint Napnak ragyogó fénye,
Rá nem nézhet ember, mert megvakul szeme.

Azonnal rettentő nagy mennydörgést hallottunk,
Mely miatt a sírnál tovább nem állhattunk,
Egy szempillantás alatt mind földre hulltunk,
És holt elevenen sokáig maradtunk.

KAIFÁS FŐPAP:

Ördögi csalárdság volt az mind egészen,
Nincsen helyes esze, aki ennek hiszen,
Mind a tanítványi művelték, azt hiszem,
Akikre ezután újabb gondom leszen.

ELSŐ ŐRÁLLÓ:

Mi, uram, egyebet mondani nem tudunk,
Hanem csak azt, amit szemeinkkel láttunk.
Amit mondunk, abban bizonyosak vagyunk,
Vagy hiszitek, vagy nem, mi ebben állapodunk.

Hát, uram, mit lehet másoknak mondani?
Mert már az egész nép reánk kezdett járni,
Azt kérdezik tőlünk, hogy hová tudtuk tenni,
Avagy ki vitte el? Meg akarják tudni...

ELSŐ VÉN:

Ha kérdik, egyebet, semmit se mondjatok,
Hanem csak azt, amit illendőbbnek tudtok:
Hogy midőn ti éjszaka elaludtatok,
Titkon elvitték a csalárd tanítványok.

KAIFÁS FŐPAP:

Én fogadom nagy főpapi szavamra,
Katonák! Nagy gondom lesz mindnyájatokra!
Csak amit tanácsolunk, hajoljatok arra,
És sok aranyamat adom számotokra:

Ihon, erszényestől adom kezetekbe,
S a pénzen kívül maradtok jó kedvemben,
A tanács előtt is lesztek becsületben,
De ezzel legyetek ti nagy csendességben!

HARMADIK JELENET

A feltámadt Jézus megjelenik édesanyjának, Máriának.

NARRÁTOR:

Midőn Szűz Mária az egész éjjelt imádságban töltötte el, vasárnapra virradóra éjfél után nagy reménységgel várakozott és fohászzkodott:

MÁRIA:

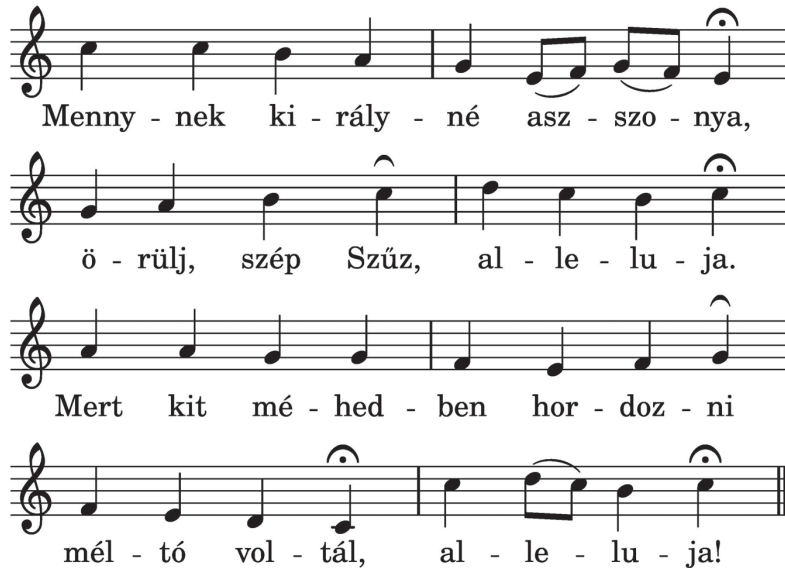
Ó, én fiam, mely sokára halasztod jövedeledet? Vajon, nem jössz-e el hozzám, hogy megvigasztalj feltámadásoddal? Jöjj el, vigasztalásom és reménységem!

NARRÁTOR:

Elküldte azért Urunk Gábrriel arkangyalt, hogy hirdesse meg az ő anyjának Jézus feltámadását, aki sok anygallal együtt megjelent a Szűz szobájában. Az angyalok kezdték énekelni:

ANGYALOK *éneklük:*

Országosan ismert dallamváltozat:

Menny - nek ki - rály - né asz - szo - nya,
ö - rülj, szép Szűz, al - le - lu - ja.
Mert kit mé - hed - ben hor - doz - ni
mél - tó vol - tál, al - le - lu - ja!

Erdélyi dallamváltozat:

2. Amint megmondotta vala, feltámadott, alleluja!
Imádd Istent, hogy lemossa bűneinket, alleluja!

(Az ének végén Jézus megjelenik édesanyjának, és így köszönti:)

JÉZUS:

Üdvözlégy, én édes anyám, íme, feltámadtam, és itt vagyok! Örülj és vigadj, Sionnak leánya! Íme, itt van a te méhednek gyümölcse, kit szűzen szültél és szűz tejeddel tartottál. Nyisd meg ajkadat és kérj tőlem, amit szeretnél, s megadom neked.

(Mária leborul fia lába elé, és így üdvözlözi gyermekét:)

MÁRIA:

Áldott, ki jön az Úrnak nevében! Most azért Fiam, Uram, vedd a te anyád és szolgálód kérését: ha a bűnösök közül valaki engem segítségül hív és hozzád akar térni, nyitva találja az irgalmasság ajtaját,

és akik bennem bíznak, haláluk óráján az ördög csalárdságától ne kelljen félniük!

JÉZUS:

Ó, áldott légy és boldog mindörökké, mely nagy a te szereteted és kegyességed! Te vagy Izraelnek dicsősége, te vagy népemnek tisztessége! Légy minden bűnösöknek irgalmas anyja, és mindek örüljenek tebenned és általad megvigasztaltassanak és megáldassanak!

ÖTÖDIK JELENET

*Asszonyok Jézus Krisztus sírjánál húsvétvasárnap hajnalán –
a Három Mária Jézus-keresése.*

Húsvéti dramatikus népének a Jézus-kereső asszonyokról, hangzó:
CD 26.

Poco rubato

Úr Krisz-tus fel - tá-ma-dott, ránk ma-laszt-ja
á - ra - dott, szent vé - ré - nek hul - lá - sa

Largo

lön po-kol-nak rom-lá-sa. R) Meg-vál-tot-ta Is-ten
mind e vi-lá-got szent ha-lá-lá - val.

A Narrátor és a többi szereplő az alábbi szereposztásban énekli ezt a dramatikusan népszerűt. A szereposztás utólagos bejegyzés, amelyet a szöveg alapján rekonstruáltunk:

NARRÁTOR:

2. Első Ádám vétkezett, – mindnyájunkat megsebzett,
De a kegyes Úristen – könyörült az emberen:
Megváltotta Isten mind e világot – szent halálával.
3. Alászállt a poklokra – raboknak váltságára,
Szabadítja híveit, – régi szentek lelkeit:
Megváltotta Isten mind e világot – szent halálával.
4. Első napján szombatnak – a Máriák indulnak,
Hogy kenettel Krisztusnak, – testét kenjék Urunknak.
Ó, kegyes, szerelmes, áldott Uram Jézus, – irgalmazz nekünk!
5. A Máriák így szóltak – úton járván egymásnak,
Ajtáján koporsónak, nagy kő fekszik, mondának:

MÁRIÁK:

Ó, kegyes, szerelmes, áldott Uram Jézus, irgalmazz nekünk!

NARRÁTOR:

6. Piros hajnal hasada, – sötétség megvirrada,
Eljutván koporsóra, tekintének, s' hát nyitva!
Ó, kegyes, szerelmes, áldott Uram Jézus, – irgalmazz nekünk!
7. Midőn már ott volnának, – fényes Angyalt láttak ott,
Melyen ők csodálkoztak, – és ott jó hírt hallottak:
Ó, kegyes, szerelmes, áldott Uram Jézus, – irgalmazz nekünk!
8. Szent Angyal vigasztalja, – Máriákat biztatja:

ANGYAL:

Ne féljenek, NARRÁTOR: azt mondja, – ANGYAL: Krisztus felkölt, NARRÁTOR: állítja.

MIND: Ó, kegyes, szerelmes, áldott Uram Jézus, – irgalmazz nekünk!

ANGYAL:

9. Tanítványoknak mondják, – hogy nyilván él, tudassák!
Pétert is vigasztalják, – kegyelmet nyer, biztassák!

MIND: Ó, kegyes, szerelmes, áldott Uram Jézus, – irgalmazz nekünk!

NARRÁTOR:

10. Nagy örömmel hogy mennek, – Szólal az Úr nékiek:

JÉZUS: Semmit ne rettegjete, – mert én vagyok és élek!

MIND: Ó, kegyes, szerelmes, áldott Uram Jézus, – irgalmazz nekünk!

JÉZUS:

11. Mondjátok mindnyájuknak, – az én tanítványimnak:
Hogy én élek s meglátnak, – higgyenek mondásomnak!

MIND: Ó, kegyes, szerelmes, áldott Uram Jézus, – irgalmazz nekünk!

12. Dicsőség az Atyának, – értünk megholt Krisztusnak,
A Szent Vigasztalónak, – teljes Szentháromságnak.

Ó, kegyes, szerelmes, áldott Uram Jézus, – irgalmazz nekünk!

EPILOGUS

Közös záróének a közönséggel:

Országosan ismert dallamváltozat:

Parlando **Poco rubato**

Föl-tá-madt Krisz-tus e na-pon. Al-le-lu-ja,
há-la-lé-gyen az Is-ten-nek.

Dunántúli variáns, hangzó: CD 27.

Parlando, rubato

Fel - tá - madt Krisz - tus e na - pon,
Al-le-lu-ja, há - la - le - gyen az Is-ten-nek!

Moldvai változat, hangzó: CD 28.

(Az aláhúzások a dunántúli változat hajlításait mutatják.)

2. Hogy az ember vigadozzon, alleluja! – Hála legyen az Istennek!
3. Szörnyű halált ki szenvedett, alleluja! – Hála legyen az Istennek!
4. Váltván bűnös embereket, alleluja! – Hála legyen az Istennek!
5. Szent asszonyok koporsóhoz, alleluja! – Hála legyen az Istennek!
6. Visznek kenetet Krisztushoz, alleluja! – Hála legyen az Istennek!
7. Fényes angyalt ők látának, alleluja! – Hála legyen az Istennek!
8. Vig örömet is hallának, alleluja! – Hála legyen az Istennek!
9. Ők félénk asszony-emberek! Alleluja! – Hála legyen az Istennek!
10. Galileába menjete, alleluja! – Hála legyen az Istennek!
11. Tanítványoknak hirdetve: alleluja! – Hála legyen az Istennek!
12. Urunk, hogy él dicsőségben! Alleluja! – Hála legyen az Istennek!
13. Megjelenék Szent Anyjának, alleluja! – Hála legyen az Istennek!
14. És kesergő Magdolnának, alleluja! – Hála legyen az Istennek!
15. Aztán megjelent Péternek, alleluja! – Hála legyen az Istennek!
16. S több apostolhíveinek, alleluja! – Hála legyen az Istennek!
17. A húsvéti vig örömben, alleluja! – Hála legyen az Istennek!
18. Dicsérjük Istent lelkünkben! Alleluja! – Hála legyen az Istennek!
19. Dicsőség Szentháromságnak, alleluja! – Hála legyen az Istennek!

ÚRNAPIJÁTÉK

Csíksomlyó, 18. század

SZEREPLŐK:

ELŐHANG [PROLOGUS]

ELSŐ ANGYAL [ANGELUS PRIMUS]

MÁSODIK ANGYAL [ANGELUS SECUNDA]

HARMADIK ANGYAL [ANGELUS TERTIUS]

NEGYEDIK ANGYAL [ANGELUS QUARTA]

ÖTÖDIK ANGYAL [ANGELUS QUINTUS]

HATODIK ANGYAL [ANGELUS SEXTUS]

Tanító jellegű misztériumjáték az Oltáriszentségről (Eucharisziáról). Az előadás az úrnapi körmenet négy oltaránál hangzott el Csíksomlyón, a 18. század egyik esztendejében. Az első két állomásnál a megszólaló angyalok bűnbánattartásra intik a nézőket, a 3. állomásnál az Eucharisztia ószövetségi előképeiről szólnak, a 4. állomás szövege pedig költői szépségű tanúságtétel Jézus Krisztus valóságos jelenlétéről és himnikus köszöntő az Oltáriszentség imadására. Egy Előhang és hat Angyal szerepel a darabban, akik fehér ruhában mondják el, lehetőleg recitálják szavaikat. Az egyes jeleneteket, állomásokat népénekek kötik össze, a szereplők eközben a résztvevőkkel együtt vonulnak körmenetben, vagy ők maguk alkotják a processziót.

A játék kézírata a *Liber Exhibens Actiones parascevicas...* című kéziratot tartalmazó kötetben, *Pro Festo Corporis Christi* címmel olvasható (Csíksomlyó, 1774. 715–720.). Jelenleg a Csíksomlyói Ferences Kolostor Könyvtára őrzi. Kritikai kiadását elkészítette: MEDGYESY S. Norbert, *Úrnapi játék Csíksomlyón, a XVIII. században (Szövegkiadás és elemzés)*, = MEDGYESY S. Norbert, ÖTVÖS István, ŐZE Sándor (szerk.), *Nyolcszáz esztendő a Ferences Rend: Tanulmányok a Rend lelkiségéről, történeti hívogatásáról és kulturális-művészeti szerepéről*, Bp., Magyar Napló–Írott Szó Alapítvány, 2013 (Művelődéstörténeti Műhely, Rendtörténeti konferenciák, 8/2), 1088–1108. Az alkalmazott népénekek forrása az erdélyi ferences egyházzene-szervező, Kájoni János által szerkesztett *Cantionale Catholicum* énekeskönyv (Csíksomlyó, 1676, 1719). Listájukat lásd *Az énekek forrásai* fejezetben, kötetünk végén.

A PPKE BTK Boldog Özséb Színtársulat Csíksomlyón, 2013. április 21-én előadta az alábbi úrnapi játékot. Lásd a világhálón: <https://gloria.tv/video/TxXGCcGqsKQ34BHYTSqfSEybF>

KEZDŐÉNEK:

Hangzó: CD 29.

Poco rubato

Ó, ki ez ol - tá - ron,
a tisz - ta os - tyá - nak
ke - nyér szí - ne a - latt,
fe - hér - sé - ge a - latt,
Fel - sé - ges Úr - is - ten,
el vagy rej - tőz - köd - ve
cso - dá - la - tos - kép - pen.

2. Testi szemeimmel noha nem láthatlak,
De mindazonáltal igazán imádlak,
Téged Teremtőmnek, Istenemnek vallak,
És Uramnak mondlak.

(A Prologus a főoltár előtt szónokol:)

ELŐHANG – PROLOGUS:

Krisztus halálával megváltatott népség,
Ördög kötéléből felszabadult közösség,
Erre a szent napra idegyűlt nemzetség,
Ájtatos légy, mert itt van az Istenség.

Kihez, kérlek, járulj töredelmes szívvel,
Mert megváltott téged sok szenvedésével,
Ártatlan veretett drága szent testével,
Egész tagjaiból kifolyt szent vérével.

Melyet őnéki sűrű könnyhullással,
Töredelmességből származott sírással,
Kell eleget tenned nagy hálaadással,
Kötelességed szerint óhajtással.

Mert tulajdon az ő formájára téged
Teremte felsége, s adta beléd lelked,
Melyet hogy elvesztél, látván veszedelmed,
Kihozott pokolból, s vigasztalja szíved!

(A szereplők átvonulnak az első oltárhoz. Közben a szereplők és / vagy az egész közösség éneklí a fenti, Ó, ki ez oltáron... kezdetű ének folytatását:)

3. Drága sebeidbe rejtem sok vétke^met – szent véred harmatja mossa meg lelke^met, – hogy szent színed előtt tisztán megjelenjek, – s így kegyelmet nyerjek!
4. Ó, angyali étek, tápláld lelke^met, – ó, mennyei ital, vigasztald szívemet! – S legfőképp, ha majdan közelget halálom, – légy vigasztalásom! Ámen.

ELSŐ ÁLLOMÁS – STATIO PRIMA

ELSŐ ANGYAL:

Térj ki hát bűnödből, ha üdvösségedet
Akarod keresni tébolygó elmédet,
Tedd le a világtól mulandó elmédet,
Fordítsd Megváltódhoz igazán szívedet!

Ki ez szent oltáron maga testét osztja,
Igazán megtérő bűnösökhöz nyújtja,
Igazságszerető népét táplálgatja,
Tőle elveszőket maga gyámolítja.

MÁSODIK ANGYAL:

Vigyázz, el ne vessze a szép fényes eget,
Hanem magasztalja a szent Istenséget,
Szüntelen dicsérje ugyan ő felségét,
Örökétig tartó Istened mélységét.

Az, melyet az ember soha meg nem foghat,
Vagy elméje néki át nem láthat,
Az ő füleivel hasonlót nem hallhat,
És az ő nyelvével soha ki nem mondhat.

HARMADIK ANGYAL:

Azért, aki voltál halálos vétkekben,
S eddig az óráig undok vétkeidben,
Igaz gyónást, vallást tégy ma kegyelmében,
Viszen, s élsz övéle örök dicsőségben.

NEGYEDIK ANGYAL:

Utáld meg a te sok ocsmány vétkeidet,
Vétkeid mocskából tisztítsd meg lelkedet,
Penitencia által oldd meg bűneidet,
Elnyerd kétség kívül üdvösségedet.

ÖTÖDIK ANGYAL:

Az, melyet ád néked az, aki itt vagyok,
Oltáriszentségben elrejtve vagyok,
Valamint Mennyekben Atya jobbján vagyok,
Es kenyér színében szintén jelen vagyok.

HATODIK ANGYAL:

De minek előtte arra a szentgyónásra
Mennél és készülnél bűnöd vallására,
Töredelmes szívvel vétkeid sírására,
Indulj, bűnös ember, előszámlálására!

Azután Krisztusnak drága szent testéhez,
Járulj tisztán elé, s eledeledhez,
A Szentháromságnak másod személyéhez,
Szűztől született Isten és emberhez.

(Az Angyalok átvonulnak a 2. oltárhoz, közben éneklük.)

Parlando

Üd - vözlégy, Ke - nyér é - le - tünk kút - fe - je,
 Sö - tét vi - lág - nak tün - dök - lő, szép fé - nye,
 Lel - künknek kin - cse, szép a - rany szek - ré - nye,
 Krisztus Szent Tes - te.

2. Üdvözlégy, égnek hatalmas, nagy Ura,
 Angyalseregnek koronás királya,
 Mi váltságunknak drágalátos ára,
 Krisztus szent teste.
3. Mennyből leszálltál szép Szűznek méhébe,
 Rút nyavalyáknak úsztál tengerében,
 Gazdagként éltél velünk szegénységben,
 Krisztus szent teste.
4. A szent keresztfán lettél mi váltságunk,
 Zarándokként lól a mi útítársunk,
 Hogy ne éhezzünk, lettél eledelünk,
 Krisztus szent teste.

MÁSODIK ÁLLOMÁS – STATIO SECUNDA

ELSŐ ANGYAL:

Ez a drága szent test lelkünk nehéz terhét
Elveszi, s helyében maga szent kegyelmét
Adja, és plántálja lelkünk drága kincsét,
Boldogságos Szűznek méhéből vett testét.

MÁSODIK ANGYAL:

Azért bűnös népség, hallgass szavainkra,
Ne vesd az elmédet te a bolondságra,
Ez világi csalárd mulandóságokra,
Hanem inkább tekints Krisztus oltárára!

Mert itt van a szent test e szentség oltarán,
Melyet Krisztus szerzett végső vacsoráján,
Szent tanítványinak maga osztogatván,
Emlékezetére kiadta igazán.

HARMADIK ANGYAL:

Ezt ő bélyegének nyilván nem mondotta,
Sőt, tanítványinak, bizony, testét adta,
Ezen szókat nekik ő maga mondotta:
„Fogjátok testemet, s egyétek!” – mondotta.

Melyet maga próbál Szent Pálnál ily szókkal,
Hogy ez az én testem s vérem biznysággal,
Nem figura s pecsét, ezt tartsad Szent Pállal,
Mint Krisztus mondotta világos mondással:

NEGYEDIK ANGYAL:

Ez a pohár az újtestamentum vére,
Amely kiöntettet ti üdvösségetekre,
Ezért míveljétek én emlékezetemre,
Midőn járultok ennek vételére.

Igyatok mindnyájan ebből a pohárból,
Kit most nyújtok nektek Irgalmasságomból,
Veletek közlendő szokott jó voltomból,
Részeseüljön ki-ki ezen áldozatból.

Mert ez öntetik ki sokak kedvéért,
Az egész világnak üdvözüléséért,
Rút, cégéres vétkek lemosásáért,
A megholt lelkeknek feltámadásáért.

ÖTÖDIK ANGYAL:

Úgy lesztek Istennek igazán hívei,
Anyaszentegyháznak szent követői,
Bűnös lelkeknek megüdvözítői,
A megváltó Jézus nevét szentelői.

*(Az Angyalok átvonulnak a 3. állomáshoz, közben éneklik a fenti, Üdvöz-
légy, kenyér... kezdetű ének további versszakait:)*

5. Atyád jobbján ülsz királyi székedben,
Mégis e széles földkerekségében,
Jelen vagy köztünk e szent eledelben,
Krisztus szent teste.
6. Ó, Jézus, szívünk nagy gyönyörúsége,
Éhező lelkünknek vagy édes méze,
Téged szeretők véghetetlen kincse,
Krisztus szent teste.
7. Áldott szent asztal, lelkünk vendégsége,
Áldott légy emberszívnek eledele,
Áldott légy angyalok gyönyörúsége,
Krisztus szent teste. Ámen.

HARMADIK ÁLLOMÁS – STATIO TERTIA

ELSŐ ANGYAL:

Tehát, keresztények, miért hogy bizonyosan,
Kényér s bor színe alatt itt valóságosan,
Oltáriszentségben, hogy ő világosan
Jelen vagy, szívből dicsérjük hangosan!

MÁSODIK ANGYAL:

Úgy hogy fogyatkozás senkiben ne legyen,
Hítetlenség az ő szívében ne legyen,
Hogy a gonosz Sátán konkolyt ne hinthessen,
Szíved hajlékában rabságra vihessen.

HARMADIK ANGYAL:

Mert vette vállára ez világ igáját,
Fáradhatatlanul hordozta nagy súlyát,
Egész harminchárom esztendő folyását
Töltötte mű köztünk, s úgy oktatta igáját.

Végre a keresztfán számtalan munkáját
Befejezte ottan, hogy kövessük atyját,
Tanított bennünket, mint kérjük malasztját,
Utáljátok is hamis világ undokságát!

NEGYEDIK ANGYAL:

Mint kegyes pelikán, maga fiainak,
Melyét kifaggatta, s enni ad magvainak,
Szándékozik rajtok, látván siránkozni,
Elosztja egészen hasát tagjainak.

A Krisztus Jézus is szintén úgy cselekedett,
Kezein, lábain értünk sok vért öntött,
Szent fején s oldalán nagy mély sebeket vett,
Úgy minket, fait, testével éltetett.

ÖTÖDIK ANGYAL:

Mi higgyük nagy méltóságát Istennek,
E szakramentumban²² ő jelenlétének,
Mert ha fényes ládáját Izrael népének,
Kellett tisztelni keményen mindennek.

Minél inkább szükség ezen nagy Felségnek
Tiszteletet tenni s vetni mindeneknek,
A frigynek szekrénye csak jele volt ennek,
De már itt jelen van Szent Fia Istennek.

HATODIK ANGYAL:

Tiszteljük, hát, Krisztust égő szeretettel,
Imádjuk és áldjuk itt szent félelemmel,
Az angyalok is teszik nagy énekléssel,
Imádjuk az Istent arcunkkal s szemünkkel!

Renddel udvarolják a szent arkangyalok,
Térdeket meghajtják áldott kerubimok,
Tisztelik s imádják a mennyi karok,
Szent, szent, kiáltással megvallják, hogy Urok!

(Átvonulnak a 4. oltárhoz, közben énekelnek. Az aláhúzások a hajlításokat jelölik:)

22 Szakramentum (Sacramentum): szentség; itt az Oltáriszentséget (Eucharisziát) jelenti.

Itt je-len va-gyon az Is-ten-nek Fi-a,
 itt je-len va-gyon fel-ál-do-zott Bá - rány,
 itt je-len va-gyon e-rős, i-gaz Is - ten:
 a Jé-zus Krisz - tus. Á - men.

2. Itt jelen vagyok mi édes Teremtőnk,
 Itt jelen vagyok a mi Közbenjárónk,
 Itt jelen vagyok Vigasztaló társunk: – a Jézus Krisztus.
3. Itt jelen vagyok Út, Igazság, Élet,
 Itt jelen vagyok a mennyei Főlség,
 Itt jelen vagyok fényes Világosság: – a Jézus Krisztus.

NEGYEDIK ÁLLOMÁS – STATIO QUARTA

ELSŐ ANGYAL:

Üdvözítő Krisztust e Szakramentumban,
 Ki jelen vagy, hiszünk e szent áldozatban,
 Gyámolíts, mint atya, te szent malasztodban,
 Hogy lehessünk veled boldog mennyországban.

MÁSODIK ANGYAL:

Üdvözlégy, Istennek egyetlenegy Fia,
Fény- és csillagországnak dicsóult koronája,
Minden nyomorultak kegyes orvoslója,
Elbágyadt szívemnek megvigasztalója.

Üdvözlégy, Úr Jézus Krisztusnak szent vére,
A mi lelkünknek, ki vagy megváltó bére,
Szomjú s fáradt lelkünk tiszta, szép tenyere,
Hogy el ne ejthessen ördögök vezére.

HARMADIK ANGYAL:

Itt vagyon Krisztusnak szentséges szent teste,
Szép Szűz Máriának drága, szép gyümölcse,
A Mennyei Szék tartómestere,
Ki örök haláltól embereket mente.

Itt van a királyi ember vendégsége,
Mennyei Vőlegény ékes menyegzője.

NEGYEDIK ANGYAL:

Ez az a test, aki égből alászállott,
Ez az a vér, ki nekünk italul adatott,
Ez a test a Krisztus, akit Szent Atya küldött,
Ez Jézus vére, ki értünk öntetett.

Ez a test a mennyei szentek dicsősége,
Ez a vér a bűnösök jó reménysége,
Ezt példázta régen a Mózes vesszeje,
Erre is célozott a frigynek szent szekrénye.

ÖTÖDIK ANGYAL:

Ő elégített meg öt árpakenyérrel
Az ötezer embert nagy csudatétellel,
A vizet is borrá ő változtatta erővel,
Galileai Kánában a menyegzőn, a Szűzzel.

Ő vezette ki az Izraelnek népét,
Fáraó kezéből választott seregét,
A Vörös-tengernek megrontatott vizét,
Kétfelé szakasztá, s úgy keresé kedvét.

HATODIK ANGYAL:

Elvárták limbusban²³ a régi szent atyák,
Felsőval erősen erről kiáltották:
„Nyíljatok meg, egek, és harmatozzatok,
Az igazat nekünk egyszerre adjátok!”

Nem kételkedem én, oh, édes Jézusom,
Te jelenlétedről, mert bizonynal tudom,
Hogy jelen vagy itten, szívem szerint vallom,
Oltáriszentségben s nevedet imádom.

Üdvözlégy, bőséges életünk kútfeje,
Ki vagy az Atyának szentséges Igéje,
Mi bűnös lelkünknek tisztító fürdője,
Gyarló embereknek kegyelmes Istene.

Áldott légy, szent asztal, lelkünk vendégsége,
Áldott légy, életnek édes eledele,
Áldott légy, angyalok tündöklő szép fénye,
Mert amint mondók, ma leszünk Teremtőnkkel!
Ámen.

ZÁRÓÉNEK

(*A fenti, Itt jelen vagyok... kezdetű himnusz folytatása:*)

4. Itt jelen vagyok váltságunknak Napja,
Itt jelen vagyok bűnünk megrontója,
Itt jelen vagyok szeretetnek lángja: – a Jézus Krisztus.

23 Limbus: a pokol tornáca, a Jézus Krisztus kereszthalála előtt élt igaz emberek lelkeinek lakóhelye, akit Jézus a halála után onnan kiszabadított. Lásd a *Hiszekegy (Credo)* soraiban: alászállt a poklokra.

5. Itt jelen vagyon a mi Vigasságunk,
Itt jelen vagyon Őrizőnk, Oltalmunk,
Itt jelen vagyon lelki bátorítónk: – a Jézus Krisztus.
6. Adja minékünk az ő szent országát,
Hogy megláthassuk szentséges lakását,
Angyali karból tiszta szép orcáját, – és ő szent Atyját.
Ámen.

MISZTÉRIUMJÁTÉK
SZŰZ MÁRIA MENNYBEVÉTELÉRŐL

Csíksomlyó, 18. század

Előadás alkalmá:
Nagyboldogasszony ünnepe, augusztus 15-e

SZEREPLŐK:

MÁRIA

KRISZTUS

ATYA ÚR ISTENNEK KÉPE

FIÚ ISTENNEK KÉPE (KRISZTUS)

SZENT LÉLEKNEK KÉPE

ANGYAL 1.

ANGYAL 2.

ANGYAL 3.

PÉTER APOSTOL

ANDRÁS APOSTOL

JÁNOS APOSTOL

JAKAB ID. APOSTOL (A COMPOSTELAI)

JAKAB IFJ. APOSTOL

TAMÁS APOSTOL

FÜLÖP APOSTOL

BERTALAN APOSTOL

TÁDÉ APOSTOL

SIMON APOSTOL

MÁTÉ APOSTOL, EVANGÉLISTA

MÁTYÁS APOSTOL

Ez a színdarab a magyar irodalom-, színház-, zene- és kegyesség-történet egyetlen Mária mennybevétele-misztériumjátéka. Írta egy ismeretlen csíksomlyói ferences gimnáziumi tanár a 18. század folyamán. Szűz Mária mennybevétele, azaz Nagyboldogasszony ünnepén, augusztus 15-én adták elő az 1700-as években, a híres Csíksomlyói Kegyetemplomban. Az alábbi színdarab az egyedülálló értékű, 18. századi csíksomlyói dráma-együttes része. Anyanyelven, felező 12-es

versmértékben hangzik el. Kétszintű színpadon játszódik: a mennyben és a földön.

A csíksomlyói Mária mennybevétele-játék kiemelkedő jellegzetessége, hogy ókeresztény apokrif iratok (*Transitus Mariae A, B*), továbbá a *Makula nélkül való tükör* (Nagyszombat, 1712, 126–129. rész) című Jézus- és Mária-életrajz nyomait őrzi, valamint késő középkori jegyeket hordoz. Ezek közé tartozik az első jelenet, amelyben az apostolok pünkösd után Jeruzsálemben sorsot húznak, hogy szétoszlásuk után ki hová menjen a keresztény hitet terjeszteni. A jelenetben a 12 apostol 12 részre felosztja az őskeresztény eredetű *Hiszekegy* (*Credo*) imádságot, és színre lépésekor a rá eső részt idézi, recitálja, majd sorshúzás után elmondja, hogy hová szól a missziós útja: Péter Rómába, András Szkítiába, János Nagy-Ázsiába, idősebb Jakab Spanyolországba, Tamás Indiába indult, ifjabb Jakab apostol pedig Jeruzsálemben maradt. Fülöp apostol Ázsia és Frígia földjét választotta, Bertalan Örményországot, Tádé Mezopotámiát, Simon Egyiptomot, Máté pedig Etiópiát. Ennek az eseménynek a tiszteletére *Apostolok oszlása* név alatt, július 15-én ünnepet is ültek a középkori Magyarországon. Emellett a pálos rendi Vadász Miklós püspök időszakából, az 1413 és 1428 közötti időszakból, Moldvából tudunk egy olyan latin nyelvű misztériumjátékról, amelyben szintén az apostolok sorolják 12 részre osztva a Hiszekegyet. Ugyanez a Hiszekegy-rész és apostolsorrend olvasható az alábbi, csíksomlyói, 18. századi darabban. A csíksomlyói, drámabeli *Hiszekegy* szövege és versmértéke leginkább a Kájoni *Cantionale* (Csíksomlyó, 1676) „Credo in unum Deum” című, *Hiszek én az egy Istenben...* kezdetű énekére hasonlít. A csíksomlyói Mária mennybevétele-darabnak szintén középkori eredetű része a Szentháromság szerepeltetése és égi döntése (vö. égi pör az Ádám-síralom után) arról, hogy a Fiúisten édesanyja lelkét a testével együtt a mennybe viszik.

A misztériumjáték kéziratának lelőhelye: Csíki Székely Múzeum Könyvtára, Ferences Állomány, Csíkszereda, Leltári szám: 4166. Az alábbi szöveg gépiratát elsőként Kedves Csaba készítette el 1997-ben. Az alábbi változatot Medgyesy S. Norbert – a javasolt népekekkel együtt – szerkesztette 2015-ben.

Színpadra állított kiadása a PPKE BTK Boldog Özséb Színtársulat előadásában: *Misztériumjáték Szűz Mária mennybevételéről. Csíksomlyó, XVIII. század*, szerk. MEDGYESY S. Norbert, rendező: BARTA Árpád, Bp., Magyar Napló, 2016. (Régi Magyar Színpad, 7.)

ELSŐ JELENET

Az apostolok pünkösd után Jeruzsálemben sorsot húznak, hogy a világban ki melyik részre indul téríteni. Recitálva a Hiszekegy – Credo imádságot adják elő dramatizálva.

ELŐHANG – KÖZÖS ÉNEK:

Hangzó: CD 30.

A pün - kösd - nek je - les nap - ján
Szent - lé - lek Is - ten kül - de - ték,
meg - e - ró - sít - ni szí - vü - ket
az a - pos - to - lok - nak.

2. Akit Krisztus ígért vala
Tanítványoknak akkoron,
Mikor méne mennyországba
Mindenek láttára.
3. Tüzes nyelveknek szólása,
Úgy, mint szeleknek zúgása
Leszállott az ő fejükre
Nagy hirtelenséggel.

4. Betelvén a Szentlélekkel
Kezdének szólni nyelvekkel,
Mint ónékik a Szentlélek
Ád vala szólani.
5. Azért örüljünk ónéki
Mondván ez ékes éneket,
Felmagasztaljuk szent nevét
Örökkön örökké.

PÉTER APOSTOL:

Ideje van immár, hogy dologhoz fogjunk,
S kötelességünknek útjára induljunk,
Világ részeire mindnyájan kiszálljunk,
S a Krisztus hitére mindeneket hívjunk!

Azért vegyük fel közösen a szent hitet,
S egymás közt osszuk fel cikkelyeinket,
Kinek-kinek sorsát s helyit rendeljük el,
S azután induljunk Isten kegyelmivel!

ANDRÁS APOSTOL:

Te vagy mindenekben előjárónk nekünk,
Amint elrendelte a mi szent Mesterünk,
Te magad tégy azért rendelést közöttünk,
Mi tőled hallgatunk, s tégedet követünk.

Vedd fel a legelső cikkelyt te magadnak,
Válaszd akármelyik részét e világnak,
Főpásztora vagy a Krisztus egyházának,
S rendelője a szent hit ágazatjának.

PÉTER APOSTOL:

Úgy vagyon, mert az Úr, áldott szent Mesterem
Előjáróvá tett közöttetek engem,
E dologban azért azaz én tetszésem,
Ki-ki sorsot vonjon, amint én cselekszem.

Előveszi a könyvet és sorsot von eképpen:

Az apostoli szent hitnek ágazatja,
S ez világnak nagyobb része s tartománya,
TIZENKÉT CIKKELYRE fel vagy on itt osztva,
Amint mindenitek majdan megláthatja.

*Sorsot húz és így folytatja, a következő versszakot recitálja,
dallamát lásd: Éneklő Egyház (ÉE) 442. és 422,*

szolmizációja: r r r d r m r - r r r d r d l, A / jel a recitációs hang végét jelenti.

Hiszek én az egy Is - ten - ben,
menny és föld Te - rem - tő - je - ben,
ki örökké volt kez - det - ben,
atyai szent ne - ve - zet - ben.

Szöveggel folytatja:

En ezzel indulok Róma városába,
A bálványozásnak sötét vakságába,
Kiteszem magam a nép sokaságába,
Bízzán Istenemnek irgalmasságában!

ANDRÁS APOSTOL *(sorsot húz):*

A következő versszakot recitálja, lásd a fenti kottát: Hiszek én az egy Istenben...

És az Úr Jézus Krisztusban,
Atyaisten/nek Fiában,
Világ szaba/dítójában,
Mi szentséges / Megváltónkban.

Szöveggel:

Szkítiába ezzel én el is indulok,
A bálványozókkal ottan szembe szálllok,
Üdvösséget nekik bátran prédikálok,
Ördögi tudományt onnan kigyomlálok.

JÁNOS APOSTOL *(sorsot húz):*

A következő versszakot recitálja, lásd a fenti kottát: Hiszek én az egy Istenben...

Ki A/tyától adaték,
Ki Szentlélektől / fogantaték,
Szűz Mári/ától születék,
Mi nekünk / rendelteték.

Szöveggel:

Megyek én is ezzel a nagy Ázsiába,
S annak külön-külön szép tartományába,
Ahol is szívemnek főbb buzgóságába,
Vezérem a népet Isten országába.

IDŐSEBB JAKAB APOSTOL *(a compostelai, sorsot húz):*

A következő versszakot recitálja, lásd a fenti kottát: Hiszek én az egy Istenben...

Pilátus / alatt kínzaték,
Szörnyen megos/toroztaték,
Keresztfára / feszítették,
S halva el/temettetéek.

Szöveggel:

E világnak egyéb tartományi közül
Spanyolországot választom én részül,
Ahol magamat kiteszem eszközül,
Hogy az üdvösségre hozzak népei közül.

TAMÁS APOSTOL (*sorsot húz*):

A következő versszakot recitálja, lásd a fenti kottát: Hiszek én az egy Istenben...

Szálla / alá poklokra,
Foglyok szaba/dítására,
Feltámad / harmadnapra,
Szép vigasz/talásunkra!

Szöveggel:

India jut nekem, jól látom, sorsomba,
Ahová is innen indulok biztonba,
De még több helyen is hirdetem azonban,
Az Úr Jézus Krisztust kegyes buzgóságban.

IFJABB JAKAB APOSTOL [nem a compostelai] (*sorsot húz*)

A következő versszakot recitálja, lásd a fenti kottát: Hiszek én az egy Istenben...

A mennyei / dicsőségbe,
Honnan le/jött közinkbe,
Csodálato/san felméne,
Atyja jobb/jára üle.

Szöveggel:

Én Jeruzsálemben megmaradok ezzel,
Mint igaz hitbéli főrabbi, cikkellyel,
Íme, szembeszállok egész Izraellel,
Nem gondolok életem veszedelmével.

FÜLÖP APOSTOL (*sorsot von*):

A következő versszakot recitálja, lásd a fenti kottát: Hiszek én az egy Istenben...

Onnan jó az / ítéletre,
Szentenciát / mindenekre,
Holtakra s e/levenekre,
Hoz az ő ér/demeikre.

Szöveggel:

Sorsomba jött nékem Ázsia és Frígia,
El is megyek nyomban prédikálni oda,
A bálványozókat onnan kigyomlálni,
S üdvösséges hitre a népüket hozni.

BERTALAN APOSTOL (*sorsot von*):

A következő versszakot recitálja, lásd a fenti kottát: Hiszek én az egy Istenben...

Hiszek Szentlé/lek Istenben,
Atya s Fiú / szerelmiben,
Ki minket az / igaz hitben
Megerősít / a lelkünkben.

Szöveggel:

Nagy Örményországba megyek ezzel én is,
Üdvösségre hozom annak szép népét is,
Krisztus tudományát kihirdetem ott is,
Ha bőrrömet le kell tennem érette is.

TADÉ APOSTOL (*sorsot húz*):

A következő versszakot recitálja, lásd a fenti kottát: Hiszek én az egy Istenben...

Az Anyaszentegyházat s a kereszt/séget hiszem,
Melyben szent egyesség s örök üd/vösség lészen.

Szöveggel:

Mezopotámia országa jó nékem,
Szorgalmatossággal oda el kell mennem,
Melynek szép népeit úgy kell térítenem,
Hogy lehessen Isten országába vinnem.

SIMON APOSTOL (*sorsot von*):

A következő versszakot recitálja, lásd a fenti kottát: Hiszek én az egy Istenben...

Bocsánatát / a bűnöknek,
Nagy jóvöltá/ból Istennek,
Hiszem, és hogy / üdvözülnek,
Kik igaz / hitben élnek.

Szöveggel:

Nekem Egyiptom a részem az osztásban,
Ott él a barbár nép nagy sötét vakságban,
Mindaddig fáradok buzgó tanításában,
Míg tudományt teszek az igaz vallásban.

MÁTÉ APOSTOL *(sorsot von):*

A következő versszakot recitálja, lásd a fenti kottát: Hiszek én az egy Istenben...

A testnek fel/támadását,
Rothadásból / újulását,
Hiszem helyre / állítását,
És örök meg/maradását!

Szöveggel:

Ím, ezzel indulok Etiópiába,
Az idegen nyelvű nép tartományába,
Eljárok az én Szent Mesterem dolgába,
Az evangéliumnak prédikálásába.

MÁTYÁS APOSTOL *(sorsot von):*

A következő versszakot recitálja, lásd a fenti kottát: Hiszek én az egy Istenben...

És hogy örök / élet leszen,
Hol mindenki ju/talmat véssen,
Melyben vég so/ha nem leszen,
Míg az Isten, / Isten leszen.

Szöveggel:

Belső-Indiának minden tartományát
Bemenvén eljáróm s még Etiópiát,
És annak tudatlan népe sokaságát,
Tanítom s bővítem az Isten országát.

PÉTER APOSTOL:

Így légyen, mert ez a hitnek ágazatja,
A szép üdvösségnek egyenletes útja,
Aki ezt szentül hiszi, és rend szerint tartja,
Az Isten országát örömmel várhatja.

Hirdessétek ezért velem együtt híven,
Az egész világon szózatotok zengjen,
Minden okos lélek az Istenhez térjen,
Melyet a Szentlélek malasztja segéljen!

(Máriához fordul és így szól:)

Mi tégedet pedig, asszonyunk Mária,
Bús, árva szívünknek egy vigasztalója,
Édes Mesterünknek drágalátos Anyja,
Megkövetünk, ha mindben bántottunk volna.

Tudod, hogy Szent Fiad mire rendelt minket,
Meg kell azért tennünk kötelességünket,
Talán, ezen túl már nem láthatsz bennünket,
Kegyességszóra, kérünk, áldj meg minket!

MÁRIA:

Drága szent Fiamnak kedves tanítványa,
Az igazi hitnek erős oltványa,
Elveszték Isten szép szelíd bányái,
Megölnek e világ gaz oroszlánjai.

Ne távozzatok el még mostan egymástól,
Annál inkább tőlem, szomorú anyától,
Mert ha elmaradok ti mindnyájatoktól,
Félek a rám törő ádáz gonoszoktól.

Különben is érzem végét életemnek,
Ellankadt ereje érzékenységemnek,
Ha holta történik szomorú fejemnek,
Ki ad tisztességet majd hideg testemnek?

ANDRÁS APOSTOL:

Szent akarata ez a Jézus Krisztusnak,
Az emberi nemzet szabadítójának,
A te Szent Fiadnak, mi édes Urunknak,
Nem lehet haladni tovább e dolognak.

Látod, veled marad egyik mi közülünk,
De így is mindnyájan reád figyelmezzünk,
Azért ne szomorítsd szívedet érettünk,
Inkább békességes utat ajánlj nekünk.

MÁRIA:

Teljesedjék, tehát, Isten akarata,
Ki minden dolgunkat rend szerint folytatja,
Sorsomat, tudom, nekem megmutatja,
S szomorú ügyemet örömmre juttatja.

Ti érettetek is könyörgök szívesen,
Hogy mindnyájatokra vigyázzon kegyesen,
Hordozzon mindenütt oly üdvösségesen,
Hogy gonosz Sátán törbe ne ejthessen!

(Mária a kezét felemeli és mondja:)

Ezért is, ó, Atya, Fiú és Szentlélek,
Kinek hatalmából mozognak mindenek,
Íme, szent nevedben megindulnak ezek,
Áldd meg azért őket, könyörgök teneked!

MAGNIFICAT – Szűz Mária hálaéneke (Lukács-evangélium 1,47–55);
hangzó: CD 31.

(A / jel a hangmagasság-változást, aláhúzás a hajlítást jelöli.)

Antifóna

Ma-gasz-tal - ja, ma-gasz-tal - ja

az én lel - kem az U - rat,

1. És ör - vendezett az én lel - kem *

az én Üdvözítő Is - te - nem - ben.

2. És örvendezett / az én lelkem, * az én üdvözítő / Istenemben.
3. Mert megtekintette az ő szolgálójának alá/zatosságát, * és íme, mostantól fogva boldognak mondanak engem minden / nemzet-ségek.
4. Mert nagy dolgokat cselekedett nekem, ak/i hatalmas, * és szent / az ő neve.
5. És az ő irgalmassága nemzetségről / nemzetségre, * az ő/tet féltőknek.
6. Hatalmasságot cselekedett az / ő karjával, * elszélyesztette a kevé-lyeket az ő szívök / elméjében.
7. Levettette a hatalmaso/kat a székből, * és felmagasztalta az alá/zatosakat.
8. Az éhezőket betöl/tötte jókal, * és a gazdagokat üresen / bocsátotta.
9. Felvette Izraelt, az / ő szolgáláját, * megemlékezvén az ő irgal/mas-ságáról.
10. Amint szólott az / atyáinknak, * Ábrahámnak és az ő ivadéká/nak örökké.
11. Dicsőség az Atyának / és Fiúnak * és a Szentlé/lek Istennek.
12. Miképpen kezdetben vala most / és mindenkor * és mindörökkön ö/rökké, ámen.

Magasztalja, magasztalja az én lelkem az Urat, az én lelkem az Urat!

MÁSODIK JELENET

A Szentháromság (Atyaúristennek képe, Fiúistennek képe, Szentlélek Istennek képe) az égben elhatározza, hogy Szűz Máriát felviszi a mennybe.

AZ ATYAÚRISTENNEK KÉPE:

Én, Atya, Fiú és Szentlélek Istenség,
Kezdet nélkül való egy, örök bölcsesség,
Az én országlásom mennyei dicsőség,
Mely örökké megvolt, s nem is lesz abban vég.

Mindenható vagyok az én Szentségemben,
A mennyet és földet tartom tenyeremben,
Mérhetetlen vagyok az én felségemben,
S kifürkészhetetlen cselekedetemben.

A Fiú éntőlem, öröktől született,
A Szentlélek tőlem s a Fiútól eredett,
Egyikünk a másikon soha erőt nem vett,
Tőlünk s tőlem minden egyenlő képpen lett.

A SZENTLÉLEK ISTENNEK KÉPE:

Én, az Istenségnek szerelme és lelke,
Atyának és Fiúnak egyenlő értéke,
Mindöröktől fogva mint ennek egyike,
A vigasztalásnak örvendetes Lelke.

A FIÚISTENNEK KÉPE:

Bölcsességnek Lelke s mindenható Atya,
A mi rendelésünk mennyet s földet tartja,
Mindhármunknak, nekünk egy az akarata,
Titkos tanácsunkat senki sem tudhatja.

AZ ATYAÚRISTENNEK KÉPE:

Kegyes mivoltából az én jóságomnak
S elrendeléséből irgalmasságomnak
Egyszülött Fiamat adtam e világnak,
Szabadulásáért emberi állatnak.

Kinek Szeplőtelen Anyát választottam,
Mielőtt az eget megalapítottam,
Annak szűz méhébe Fiamat szállítottam,
Hol az Istenségnek testet, formát adtam.

E szépséges Anya kedvemre lett nékem,
Kerubim angyalok felett megszerettem,
Leánynak, anyának, jegyesnek jegyzettem,
Hármas személyemet benne elhelyeztem.

Rég már, hogy szenved a siralom völgyében,
A sok nyavalyáknak habos tengerében,
Fohászkodik hozzám buzgó szerelemben,
Tisztaságos lelkét ajánlja kezembe.

Nem engedem továbbmenni szenvedésit,
Szívbeli, keserves nagy töredelmeit,
Éjjeli s nappali sűrű könnyezésit,
Megadom már érni víg örvendezésit.

A FIÚISTENNEK KÉPE:

Mindeddig, amíg csak halálra nem mentem,
Csendes nyugodalmat magamnak nem leltem,
Szűzanyámmal együtt tűrtém és szenvedtem,
Ki minden kínomban részesült mellettem.

Ezért én őhöz nagy kötelességgel
Tartozom, fiúi engedelmisséggel,
Mert ő hozzám volt mindenben segítségem,
Kegyes anyai nagy szerelmetességgel.

Úgy akarom azért, teljes hatalommal,
És fiúi kegyes nagy buzgósággal,
Tiszteltessék újabb privilégiummal,
S a hozzá illendő díszes jutalommal.

Valamint, hogy midőn ötőle születtem,
Szülésében neki fájdalmat nem tettem,
Tisztaságos méhét én meg nem sértettem,
Sőt, inkább sokféleképp ékesítettem.

Úgy most, midőn eljön halála órája,
Meg ne sértse őt a halálnak fullánkja,
Ne legyen test szerint semmi nyavalyája,
Legyen lelkének csendes az elválása.

Nem illik neki e gaz földön maradni,
S ártatlan testének rothadást szenvedni,
Angyalinkat illik őhózzá küldeni,
Kik által az égbe fel kell emeltetni!

A SZENTLÉLEK ISTENNEK KÉPE:

Személyem szerint én e Szűznek méhében
Tartattam mindenkor szeplőtelenységben,
Vallom azért lenni a Szűz leányt mátkámnak,
Tövisek közt kinyílt Liliomocskámnak.

Nem hagyhatom tovább már őt e világnak,
Az ég örömeire felhozom magamnak,
Eddig is őbenne volt az én lakásom,
Ártatlan Szívében kellemes szállásom.

Mai tanácsunkban az legyen a vég,
Hogy e drága Szűznek adassék tisztesség!

AZ ATYAÚRISTEN KÉPE:

Tehát, angyalaim, Máriához menjetek,
Szorgalmatossággal mellette legyetek,
Alázatossággal szintúgy tiszteljétek,
S mint királynétokat köszöntsétek!

Elválása után lelkének testéből,
El ne távozzatok hideg tetemétől,
Őrizzétek őt az incselkedésektől,
Míg nem más rendelést teszünk mindenekről.

SZÓLÓ vagy KÖZÖS ÉNEK: (Dallam: *Mikor Máriához...*, lásd a fenti kottát és CD 4!)

Krisztusnak szent anyja, áldott Szűz Mária,
Fiad, Jézus méne magas mennyországba,
Kíváná, hogy lennél az ő sátorába,
Istennek kertjében, fénylő szép házában!

HARMADIK JELENET

A Szentháromságnak rendeléséből Gábrriel arkangyal megjelenik Mária hajlékában és elmondja neki földi élete végét. Az első jelenetben a világ különböző pontjaira széteszlott apostolok az angyalok hívására most Máriánál jönnek össze, és végső tiszteletet adnak Jézus Krisztus édesanyjának.

MÁRIA (*térdelve imádkozik*):

Ó, én életemnek kívánt reménysége,
Ellankadt szívemnek egy gyönyörúsége,
Emlékezzél rólam, egeknek szépsége,
Legyen teáltalad siralmimnak vége.

Örök Atyaisten, ki engem felvettél,
Egyszülött Fiadnak anyjává rendeltél,
Szentlélek, ki engem magadnak jegyeztél,
Most ne felejts engem, mert mindig kedveltél.

ELSŐ ANGYAL (*Máriához szól*):

Üdvözlégy, és örülj, Boldog Szűz Mária,
Atya Úr Istennek kedves szép leánya,
Örülj, Úr Jézusnak drágalátos anyja,
Örvendezz, Szűz virág, Szentlélek mátkája!

Íme, örvendetes, új hírt hozok neked,
Melyen gyönyörködik mind szíved, mind lelked,
Mert ma megvirágzik a mennyország neked,
Így végződik gyarló világi életed.

MÁRIA *(meglátja a Krisztust)*

Én édes szülöttem, drága szép Jézusom,
Hallgass meg most engem, egy vigasztalásom,
Adjad, adjad, immár, országodat látnom,
Szent Istenségedet áldanom, imádnom!

KRISZTUS:

Íme, hajlottam szép kívánságodra,
Hallgattak füleim óhajtozásodra,
Indulnak az egek vigasztalásodra,
Majd érkezel végső boldogulásodra.

Jöjj hozzám, ím, várlak fiúi szívemből,
Jöjj fel már a földnek sötétes ködéből,
Jöjj fel Libánusból, siralom völgyéből,
Megkoronáztatsz most buzgó szerelemből.

MÁRIA:

Ah, én egyetlen egy gyönyörűségem,
Lelki víg örömem, édes reménységem,
Íme, mind elolvad énbennem a szívem,
Mert a te szózatod gyönyörködtet engem.

Csak éppen egy dolog tetszik már nehéznek,
Mely miatt fájdalmát ismerem szívemnek.
Azaz, tudniillik, hogy jelen nincsenek
A szent apostolok, kik megtisztelnének.

HARMADIK ANGYAL:

Ne bánkódjál azért, szívedben, Mária,
Ím, én elmegyek a széles nagyvilágra,
S az apostolokat egy fertály órára
Elődbe állítom vigasztalásodra.

(Az Angyal középről hangosan zengi:)

MÁSODIK ANGYAL:

Világ négy részében eloszlott férfiak,
Szent apostolai a Jézus Krisztusnak,
Kik tanúi vagytok az egy igazságnak,
Engedjete most a parancsolatomnak!

Ebben az órában mind ide siessetek,
Végső tisztelettel Máriához legyetek,
Életének vége eljött, úgy higgyétek,
Ma végbúcsút vesz tőletek!

(Erre az apostolok mind eljönnek Máriához.)

PÉTER APOSTOL:

Üdvözlégy, Asszonyunk, ím, elődbe jöttünk,
Csudálatosképpen hozzád vezettünk.

ANDRÁS APOSTOL:

Szent angyalid által, kik jöttek érettünk,
Világ részeiről egyszerre érkeztünk!

MÁRIA:

Íme, az Istennek csudálatos dolga,
S reám való kegyes, szorgalmatos gondja!

JÁNOS APOSTOL:

Mindenképpen fogy, hát, tested egészsége,
Nincsen-e valami súlyos betegsége?

BERTALAN APOSTOL:

És állapotodnak hogy van tehetsége?

SIMON APOSTOL:

A lelkednek van-e csendes békessége?

MÁRIA:

Tudni akarjátok egészségem dolgát,
S gyarló életemnek rendjét, állapotát.
Lássátok, az Isten halálom óráját
Elhozta már nekem életem határát.

Az én fiam, Jézus szólt a szívembe,
Hívott szép kegyesen színe elejébe,
Ama dicsőséges mennyei örömbé,
Nem hagy tovább lennem e romlandó testbe.

Azért fiamnak, kik tanítványi vagytok,
Végső beszédemet meg ne utáljátok,
Más parancsolatot néktek én sem adok,
Csak azt, amit Szent Fiamtól tanultatok:

(Harsogva mondja:)

Szeressétek egymást, amint ő szeretett,
Járjatok el abban, amire ő rendelt,
Tanítsatok mindenféle nemzeteket,
Nyerjetekek lelkeknek igaz üdvösséget!

MINDEN APOSTOL *egyre bátrabb hangon énekl:*

(A Mikor Máriához az Isten angyala kezdetű fenti ének dallamára, CD 4:)

Mi szentséges anyánk, Asszonyunk Mária,
Te voltál szívünknek felbátorítója,
Változásod minket megszorította,
Ha nagyobb reménység mennyből nem biztatna.

De mi nyilván tudjuk, hogy haláloed után
Örvendezni fogsz te bérednek jutalmán,
Mert királyné leszel az Isten országán,
Ahol mindörökké tündöklesz ezután.

Kérünk azért téged alázatossággal,
Töredelmes lelki igaz buzgósággal,
Vigyázzál mireánk szorgalmatossággal,
Figyelmes anyai szép irgalmassággal!

(Mária – rövid csend után – az apostolok és egyben a nézősereg felé mondja:)

MÁRIA: Édes Apostolim, mindnyájan tudjátok,
Hogy ez életben is volt gondom reátok,
Sokat imádkoztam, hogy minden dolgotok
Üdvösséges legyen, s távozzék romlástok!

Annál inkább, pedig, vigyázok ezután,
A Mindenhatónak színe előtt állván,
Ahol érettetek szívesen imádván,
Könyörgéseteket is bemutatom, nyilván.

Egyebeket most én néktek nem mondhatok,
Mert életem vége jelen van, látjátok,
Hanem, én anyai áldásom reátok
Szálljon, és maradjon örökké rajtatok!

(Mária ekkor megáldja az apostolokat, a kezét felemeli, és így szól:)

Atya, Mindenható felséges igazság,
Emberré lett Isten, fiúi méltóság,
Szentlélek, aki vagy véghetetlen jóság,
Vedd hozzád lelkemet, teljes Szentháromság!

(Ezután Mária csendesen elaluszik.)

PÉTER APOSTOL:

Én atyámfiái, férfiak, látjátok,
Íme, a szentséges patróna, anyátok,
Megholt már, azért a szent testet fogjátok,
S drága kenetekkel gyorsba takarjátok!

Azonban mindnyájan fejrbe öltözzünk,
Szép égő fáklyákat s gyertyákat szerezzünk,
Minden tisztességgel ómellette legyünk!

(Az apostolok gyászba öltöznek, és égő gyertyákkal rakják körbe Mária ravatalát.)

Mondjuk el a zsoltárt, mindjárt ez órába',
El ne hagyjunk semmit illendő dolgába!

(Az apostolok körmenetbe állnak és éneklük:)

Laetatus sum in his, dicta sunt mihi, Domum Domini ibimus!
(Vigadtam, mikor azt mondták nékem, fölme gyünk az Úr házába!
121. zsoltár, 1. vers)

NEGYEDIK JELENET

*Az angyalok testével és lelkével együtt felviszik Máriát a mennybe,
ahol a Szentháromság megkoronázza őt.*

ELSŐ ANGYAL:

Teljes Szentháromság, foghatatlan Isten,
Parancsolatodat, íme, hűségesen
Elvégeztük, és Szűz Máriát csendesen
Koporsóban hagytuk, szép tisztességesen.

Most azért, Szent Isten, tehozzád járulunk,
Alázatossággal elődbe borulunk,
Szent Istenségedtől új rendelést várunk,
Az, melyben viszontag nekünk kell eljárnunk.

AZ ATYAÚRISTEN KÉPE:

Máriának része készen van előttem,
Melyet eleitől fogva készítettem,
Ma teszem azt, amit róla elvégeztettem,
Drága, kedves vendég léssen énelőttem.

Ezért, én angyalaim, mindjárt induljatok,
Angyali karokkal a földre szálljatok,
Máriának lelkét testéhez adjátok,
S megdicsőült testben előmbe hozzátok!

(Mária koporsója körül állván így szólnak az Angyalok:)

MÁSODIK ANGYAL:

Mária, Mária, serkenj, ne aludjál,
Halál árnyékában tovább ne lakozzál!
Szent lelkeddel mindjárt összekapcsolódjál,
S a szép mennyországba jönni gondolkodjál!

HARMADIK ANGYAL:

Az a Jeruzsálem, az égi drága vár,
Hol a Szentháromság tégedet mostan vár,
Oda jössz mivelünk, ne kételkedjél, bár,
Mert e földön néked maradnod volna kár!

ELSŐ ÉNEKLŐ ANGYAL (*A Mikor Máriához az Isten angyala kezdetű fenti ének dallamára, CD 4:*)

Vivé Jézus Anyját mind testével együtt,
Dicső mennyországba, hogy vigadjon együtt,
Holott az angyalok a szentekkel együtt
Csodálkozván mondják: ki légyen ki most jött?

MÁSODIK ÉNEKLŐ ANGYAL (*A Mikor Máriához az Isten angyala kezdetű fenti ének dallamára, CD 4:*)

Szép, miképpen a Hold te ékes személyed,
Hajnalhoz hasonlik a te ékességed,
Választott edény vagy, mert Nap fényességed,
Nem láttuk mi soha a te szép személyed.

(*Itt Mária kilép a koporsóból és szép melódiáknak zengése alatt a mennybe véték, a Szentháromság előtt térdre borul, és így szól:*)

MÁRIA:

Üdvözlégy, szívemnek s lelkemnek Istene,
Áldott Szentháromság, mindenek mindene,
Én boldogságomnak drága, szép reménye,
Ki vagy az egeknek olthatatlan fénye!

AZ ATYAÚRISTEN KÉPE:

Örülj, dicsőséges mennyei asszonyság,
Örülj, méltóságos isteni anyaság,
Örülj, kedvem szerint teremtett szűz leányság,
Szeplőtelen, titkos, szép virág, mátkaság!

Örvendj, mennyországi szép, eleven képem,
Sok ezrek közül kiválasztott szépem,
Örülj, kívánatos nagy, drága vendégem,
Isteni házamban fénylő ékességem!

Íme, a jutalom, kit néked rendeltem,
Együtt Szentlelkemmel s Fiammal szerzettem,
Szép dicsőséggel ma veled közlöttem,
Ezután örökké tündöklesz előttem!

(Az Atya, a Fiú és a Szentlélek Istennek képei megkoronázzák Máriát:)

Vedd el koronádat, mely tégedet illet,
S drága szép ruhádat, mely csak reád férhet,
Vedd fel az angyali szép királyné nevet,
Országolj mind mennyen és mind a föld felett!

Fényes arkangyalim, most örvendezzetek,
Szép Királynétokra nagy vígan nézzetek,
Mennyei hárfáim, ti is zendüljetek,
S örömmel, szép egek, mostan rendüljetek!

(Közösen éneklék az angyalok:)

ANGYALOK ÉNEKE:

Poco rubato

Id - vez - légy, ki - nyílt szép Vi - rág,
Ép szü - zes - ség - ben A - nya - ság,
Ke - gyes Ki - rály - né Asz - szony - ság,
Csil - lag - gal fény - lő bol - dog - ság!

2. Tisztább vagy szent angyaloknál,
Méltóságosb királyoknál,
Fényesb szép, finom aranynál,
Fiad jobbára állottál.

A FIÚISTEN KÉPE:

Üdvözlég, egeknek drágalátos gyöngye,
A szép mennyországnak új, ragyogó fénye,
Gyönyörködjél, szívem választott edénye,
Szenteknek királynéja, élet reménye!

Ah, én szeplőtelen Szűzanyám, örvendezz,
Énrám, szülöttedre, vigasságosan nézz,
Szép üdvözlésemre örömmel figyelmezz,
S örökkön örökké előttem zengedezz!

A te országlásod végtelen boldogság,
S mindörökké tartó égi királynéság,
Nem sért itt tégedet semmi háborúság,
Mindörökké lészesz isteni anyaság.

A SZENTLÉLEKNEK KÉPE:

Örülj, szeplőtelen Szűz virág, jegyesem,
Szent Istenségemhez illő szerelmesem,
Örülj mind ezerszer, örülj, én kedvesem,
Sok ezerek közül választott kegyesem!

Örvendezz ez mai stallációdon,²⁴
Nagy királynéságra koronázásodon,
Vigadozz isteni nagy anyaságodon,
S mennyországi ékes mennyasszonyságodon!

Gyönyörködjél a te szentséges Atyádban,
Nagyon gyönyörködjél szerelmes Fiadban,
Örvendezz énbennem, Szentlélek mátkádban,
S ez három Személynek egy lényegében.

AZ ATYAÚRISTEN KÉPE:

Ezerszer áldassál, mennyei leányom,
Felmagasztaltassál, drága Szűz virágom,
Tiszteltessél mennytől s földtől, azt kívánom,
Teneked legyen minden birodalom.

Most hallassék, tehát az egeknek hangja,
A Mindenhatónak zengjen trombitája,
Szólaljon az egeknek minden szent lakója,
S mondja: Szent, szent, szent a Boldogságos Szűz Mária!

24 Stalláció, installáció: beiktatás, felemeltetés.

KÖZÖS ZÁRÓÉNEK:

Hallás után tanuljuk meg: **CD 32.**

(Az aláhúzások a hajlításokat jelölik, kottáját lásd: Éneklő Egyház 283:)

1. Felvitetett magas mennyországba, – angyali szép örvendetes házba,
E nap a Szűz nagy mennyasszonyságra, – az Istennek drága hajlékába.
2. A mennyei Atya udvarába – égi Sion drága városába,
Dicsőséges, szép palotájába, – már bemégyen nagy vigasságába.
Beteljesül Dávidnak zsoltára, – mit énekelt világ hallatára:
3. „A Királyné Királynak jobbjára – állítatík örök társaságra.”
Dicsértessél örök Szentháromság, – kitől árad reánk minden jóság,
4. Tiszteltessél, tündöklő Asszonyság, – mindenek közt legnagyobb
méltóság! Ámen.

IV. ADATTÁR, BIBLIOGRÁFIA

A kötetben szereplő népénekek forrásai

Rövidítések:

- KÁJONI *Cantionale* KÁJONI János: *Cantionale Catholicum*, Csíksomlyó, 1676. A 2. kiadást a szintén ferences BALÁS Ágoston szerkesztette: Csíksomlyó, 1719.
- ÉE *Éneklő Egyház: Római Katolikus Népénektár – liturgikus énekekkel és imádságokkal*, Bp., Szent István Társulat, 1985.
- DU *Dicsérvételek az Urat! Római katolikus népénektár liturgikus énekekkel, erdélyi változatokkal és imádságokkal*, szerkesztette a Főegyházmegye Egyházzenei Bizottsága, lektor: GERÉD Vilmos, Gyulafehérvár, 1993, 2007², 2014³.

1. *Paradicson közepibe...*: énekelt: Szakács Mártonné Vince Biri, 67 éves; gyűjtötte: Lajtha László, Szépkenyerűszentmárton (Szolnok-Doboka vm.), 1941. Kiadta: *Magyar Népzene Tára II. Jeles Napok Dalai*, szerk. KERÉNYI György, Bp., Akadémiai, 1953, 648–649, nr. 508.
2. *Nagy szívvvel várták...*: szöveg: Kájoni János (szerk.): *Cantionale Catholicum*, Csíksomlyó, 1676, 9; 1719, 12; dallam: *Cantus Catholici*, Lőcse, 1651; mai kiadása: *Éneklő Egyház: Római Katolikus Népénektár – liturgikus énekekkel és imádságokkal*, Bp., Szent István Társulat, 1985, nr. 233. Az éneket kiadta: DOMOKOS Pál Péter: „...édes Hazámnak akartam szolgálni...”: Kájoni János: *Cantionale Catholicum*, Petrás Incze János: *Tudósítások*, Bp., Szent István Társulat, 1979, 184–185, nr. 16; *Némely régi karácsonyi énekek*, Bp., Keresztény Értelmiségiek Szövetsége Szent Ágoston Liturgikus Megújulási Mozgalom, 2005, 4, nr. 1. Népi változata: *Epedve várták a pátriárkák...*: énekelt: Tamás Ferencné Pozsgai Erzsébet; gyűjtők: Domokos Mária, Szendrei Janika, Tornyosnémeti (Abaúj-Torna vm.), 1967. MTA BTK Zenetu-

dományi Intézet Népzenei Archívum AP 6531j. Hangzó kiadása: DOBSZAY László, NÉMETH István, *A magyar népének népzenei felvételeken, 8 kazetta*, Bp., Magyar Egyházzenei Társaság, 1997. IV/17. Szövegét kiadta: KOCSIS Csaba, *Népének szöveggyűjtemény*, Gödöllő, Premontrei Szent Norbert Gimnázium, Egyházzenei Szakközépiskola és Diákotthon, 2012, 76.

3. *E világot Ádám, hogy elveszté:*
szöveg: *Petri András-énekeskönyv* (Csíkszentkirály, 1630–1631); *Csíksobotfalvi kézirat* (1675); KÁJONI *Cantionale*; dallam: 16–17. századi cseh és lengyel forrásokból ismert, 4+6-os szótagszáma középkori eredetre vall, itt Perenye (Vas) hagyománya szerint közöljük. Első kiadása: *A karácsonyi ünnepkör énekei Perenye hagyománya szerint, Éneklő Perenye 1*, szerk. MEDGYESY S. Norbert, Perenye, 2008, 30–31, nr. 5. Hangzó: *Ecclesia Agathae. A 250 esztendő perenyei templom tanulmánykötete és népének-hanglemezei*, szerk. MEDGYESY S. Norbert, Bp., Magyar Napló, 2011, 2012. CD-ROM Nr. 028a–b.
4. *Mikor Máriához az Isten anyala:*
az angyali üdvözlétről szóló dramatikus népének eredeti szövegének forrása: KÁJONI *Cantionale* 2. kiadás, Csíksomlyó, 1719; a drámabeli szöveg forrása: passiójáték, Csíksomlyó, 1753. április 20. Népszerűsítő kiadása PINTÉR Márta Zsuzsanna gondozásában megjelent: „*Nap, Hold és csillagok, velem zokogjatok!*” *Csíksomlyói passiójátékok a 18. századból*, szerk. DEMETER Júlia, Utószó: PINTÉR Márta Zsuzsanna, latin ford. KILIÁN István, Bp., Argumentum, 2003, 310–312. Dallam: 16. századi, a történelmi énekekkel rokonítható melódia, moldvai csángómagyar népi gyűjtés szerint. Lásd: ÉE 265; DU 20b. A díszített változatot énekelte: Lőrinc Györgyné Hodorog Luca, előénekes, 67 éves, Klézse (Moldva), 1987, gyűjtötték: Seres András, Szabó Csaba, kiadta: SERES András, SZABÓ Csaba, *Csángómagyar Daloskönyv*, Moldva, 1972–1988, Bp., Héttorony Kiadó, é. n., [1989/1990], 369, nr. 299.
5. *Dicsőült helyeken, mennyei paradicsomban...:*
szöveg: csíksomlyói passiójáték, 1753. április 20. nagypéntek, 1. jelenet. Népszerűsítő kiadása PINTÉR Márta Zsuzsanna gondozásában: „*Nap, Hold és csillagok, velem zokogjatok!*” i. m., 2003, 313–314. Dallamának jelzése, „Dicsőült helyeken, mennyei Paradicsomban...”, egy népszerű melódia az 1600-as évekből. Dallamgerincét a *Cantus*

Catholici (Lőcse, 1651) tárja elénk. A költeményhez ugyanennek a dallamnak a kottáját nyújtja NÁRAY György *Lyra Caelestise* (Nagyszombat, 1695). A megadott dallamgerinc népi változatát adjuk Domokos Pál Péter zetelakai (Udvarhely vm.) gyűjtéséből (énekelte: Jakocs János, vak koldus 1928-ban) kiadta: DOMOKOS, „...édes Hazámnak...”, *i. m.*, 1268.

6. *Íme, midőn mindenek bírsággal hívatnak...*
KÁJONI *Cantionale*, Csíksomlyó, 1719 (2. kiadás, szerk. BALÁS Ágoston OFM); dallam: 17. századi, erdélyi népi gyűjtés szerint. Kiadta: DU 22b.
7. *Csordapásztorok*:
késő középkori eredetű, igen elterjedt dramatikus népének. Szövegének fő forrásai: *Cantus Catholici* (Lőcse, 1651); KÁJONI *Cantionale*. Dallama: 17. századi, alföldi és erdélyi népi gyűjtésből. Előző kiadása: ÉE 41–42; DU 41–42.
8. *Mennyből az angyal...*
országosan ismert népének a pásztorok betlehemi hódolatáról. Első feljegyzése: *Patai Graduale* (Gyöngyöspata, 1668). Dallama az 1700-as évekből való, újstílusú, alapképlete a középkori eredetű 5 szótagos volta-ritmus. Kiadta: ÉE 43.
9. *Gyermek születék Betlehemben...*
a késő középkori eredetű *Puer natus in Betlehem*-kanció népi változata. Szöveg: KÁJONI *Cantionale*, Csíksomlyó, 1676, 95; 1719, 71. 17. századi dallamát énekelte: Todor János, 75 éves, gyűjtötte: Forrai Magdolna, Kézdipolyán (Háromszék vm.), 1959. Kiadta: SZENDREI Janka, DOBSZAY László, RAJECZKY Benjamin, *XVI–XVII. századi dallamaink a népi emlékezetben*, Bp., Akadémiai, 1979, II/66/d. Gyakorlati kiadása: ÉE 25; DU 25.
10. *Kirje, kirje, kisededcske...*
szövegét és dallamát énekelte: Szakáll Veron, 58 éves, Tápé (Csongrád), gyűjtötte: Bálint Sándor, 1930. Kiadta: *Magyar Népzene Tára II. Jeles Napok*, *i. m.*, 1138.
11. *Betlehemi pusztán örvendetes hír van...*
a 17–18. század fordulóján keletkezett, kanásztánc ritmusú dallam, szövege a 18. század végéről való. Országosan ismert. Énekelte: Bejczy Józsefné Hittaller Anna (1928–2015), előénekes, Perenye (Vas), 1995; gyűjtötte: Medgyesy S. Norbert, kiadta: *Éneklő Perenye 1*, *i. m.*, nr. 25.

12. *Aludj, ó, magzatom...*:
KÁJONI *Cantionale*, Csíksomlyó, 1676, 59; 1719, 68. Kiadta: DOMOKOS, „...édes Hazámnak...”, *i. m.*, 265; *Némely régi, i. m.*, nr. 24.
13. *Krisztus Urunknak áldott születésén...*:
szövege PÉCSELI KIRÁLY Imre (1590 k. – 1641) református lelkész-rektor saffikus költeménye; 17. századi dallama református közösségekben hagyományozódott, elsősorban a *Kolozsvári énekeskönyv* (1744, nr. 137.) alapján. Zemplén megyei népi gyűjtésen (lásd: SZENDREI, DOBSZAY, RAJECZKY, *XVI–XVII. századi dallamaink, i. m.*, II/319/c) alapuló gyakorlati kiadását vettük át: ÉE 35; DU 35.
14. *Pásztorok, menjünk el...*:
szövege és dallama az 1700-as évekből származik. A kéziratos *Dőri énekeskönyvben* (1763–1774) szereplő szöveghez dőri (Sopron vm.) népi gyűjtésből származó dallamot adtunk: énekelte a dőri születésű Páli Sándorné Dombos Mária (1926–2014), gyűjtötte: Medgyesy S. Norbert, Győr, 1994. augusztus 24. A kotta nyomtatásban itt jelenik meg először.
15. *Csordapásztorok – Hol fekszik Jézus...*:
a késő középkori eredetű, dramatikus *Csordapásztorok*-népének változata a *Dőri énekeskönyv* (1763–1774) szövegével. 17. századi eredetű dallamát a jellegzetesen dunántúli dúr-hexachord dallammal énekelte a dőri születésű Páli Sándorné Dombos Mária (1926–2014), gyűjtötte: Medgyesy S. Norbert, Győr, 1994. augusztus 24. A kotta nyomtatásban itt jelenik meg először.
16. *Hej, hej, bezzeg jó hír ez nekünk...*:
a dőri betlehemes (1763) „Pastorella Stájer Notára” című záróéneke. Dallamát Kővári Réka egy osztrák népdalgyűjteményben találta meg, kezdősora: *Grüaß enk Gott beinander...*, kiadása: *Corpus Musicae Popularis Austriacae* 4. Teil 1, Wien, 1995, nr. 91. Ez úton köszönjük Kővári Réka magyar nyelvű szöveggel történt dallamközlését kötetünkben!
17. *Háromkirályok napját...*:
az egész magyar nyelvterületen kedvelt vízkereszt-i népének. Első kiadása: SZEGEDI Lénárd (szerk.): *Cantus Catholici*, Kassa, 1674. Melódiája a Közép-Európában ismert *Dum virgo vagientem* (első kiadása: *Cantus Catholici*, Lócse, 1651) dallamcsalád tagja, itt perenyei (Vas) népi gyűjtésből vesszük: énekelte Babócsi Miklósné Balázsvölgyi

- Mária (*Perenye, 1929), gyűjtötte: Medgyesy S. Norbert, Perenye, 1995. július 8. Hangzó kiadása: *Ecclesia Agathae, i. m.*, CD-ROM 037a–d.
18. *Ó, mily fényes ez a csillag, mely ma támada...:*
szövege *O, te fényes kis Csillag...* kezdősorral: KÁJONI *Cantionale*, Csíksomlyó, 1676, 108; 1719, 82. Dallama: 16. századi, mai erdélyi népi gyűjtés szerint. Kiadta: ÉE 58. és DU 58.
19. A szigetközi Balázs-járás énekei: *Emlékezzünk Szent Balázusra, hogy ma van a napja...*, *Régi szokás ez minálunk Balázst jární...*, *Hej, ha lenne dudásunk...* Halászi és Kisbodak községek (Moson vm.) hagyományából énekelt: Bendes János (szül.: 1922), Halászi, 1971. Timaffy László és Barsi Ernő gyűjtését kiadta: BARSÍ ERNŐ, *Daloló Szigetköz*, Győrzámoly, Győrzámolyi Általános Iskola, 1995, 67–69, nr. 39.
20. *A, a, a, ma vagyon Balázs napja...:*
a Marcali (Somogy vm.) népi gyűjtésből származó népdalt kiadta: *Magyar Népzene Tára II. Jeles Napok, i. m.*, 104–105, nr. 90.
21. A Bozzai (Vas megye) Balázs-járás énekesei: Mándi Tibor, Sági Antal, Gombkötő Imre, gyűjtötték: Békefi Antal, Martin György, Noszek János, Sztanó Pál, Bozzai, 1968. február 10. Elsőként kiadta: *Magyar Népzene – Hungarian Folk Music, 3/4.*, szerk. RAJECZKY Benjámín, Bp., Hungaroton, 1982. LPX 18053.
22. *Szent Gergely doktornak...:*
a 17. századi iskolakultúrából származó szokásdallam. Éneklik: Császár István, Bencze Lajos, Varga József, Varga Lenke; gyűjtötte: Kiss Lajos, Göntérháza (Zala vm.), 1969. április 18. Jelzete: MTA BTK Zenetudományi Intézet 7015d. Korábbi hangzó kiadása: DOBSZAY László, NÉMETH István, *A magyar népének népzenei felvételeken, 8 kazetta*, Bp., Magyar Egyházzenei Társaság, 1997. VIII/A/18.
23. *Kaszás e földön a Halál...:*
szövege: KÁJONI *Cantionale*, Csíksomlyó, 1676, 720; 1719, 612. Kiadta: DOMOKOS, „...édes Hazámnak”, *i. m.*, 1181–1183, nr. 790. 17. századi dallamon énekli: Gáspár Simon Antal (Bukovina). Kiadásunk alapja: DU 341b.
24. *Ó, búlátott, sok kint vallott gyarló testem...:*
a Dúsgazdag siralma, szövegének első kiadása: KÁJONI *Cantionale*, Csíksomlyó, 1676, 729; 1719, 630. Kiadta: DOMOKOS, „...édes Ha-

- zámnak”, *i. m.*, 1192–1195, nr. 795. 17. századi dallamon éneкли: Gáspár Simon Antal (Bukovina). Kiadásunk alapja: DU 342b.
25. *Hol vagy, édes Jézus... – Jaj, nagy kedven tartott szerelmes szülöttem...:* KÁJONI János *Hymnariumában* (1659–1677) elsőként leírt és a KÁJONI *Cantionale* 2. kiadása (Csíksomlyó, 1719) nyomán kedveltté vált Mária-siralom. Kiadványunkban alkalmazott szövege az 1767. évi csíksomlyói passiójáték 6. jelenetéből származik. 17. századi dallamát népi gyűjtésből kiadta: 1.) *Hol vagy, édes Jézus...:* DU 94b; 2.) *Jaj, nagy kedves tartott szerelmes szülöttem...:* Erdélyi Zsuzsanna gyűjtése lészpedi (Moldva) csángómagyar asszonytól, kiadta: ERDÉLYI Zsuzsanna, TÓTH Margit, *Középkori irodalmi és zenei elemek jelentkezése liturgikus néphagyományunkban*, Muzsika XV (1972), 3. szám, 9–14. E dallamot a nótajelzés alapján illesztettük hozzá az 1767. évi csíksomlyói passiójáték siralomszövegéhez.
26. *Mennynek Királyé Asszonya...:*
a húsvéti Mária-antifóna (*Regina coeli*) népének-változata. Az eredeti szöveget és gregorián dallamot a 11. században írta egy bencés szerzetes. Forrásunk: *Cantus Catholici*, Lócse, 1651; ÉE 224; az erdélyi változat Domokos Pál Péter csíksomlyói népi gyűjtése, kiadta: DOMOKOS, „...édes Hazámnak...”, *i. m.*, 1262; DU 224b.
27. *Úr Krisztus feltámad... [Christus fel-támad, mi bűnünket el-mosá] – Első napján szombatnak...:*
szöveg: KÁJONI *Cantionale*, Csíksomlyó, 1676, 236, 247; 1719, 190. Dallam: Közép-Európa népszerű középkori dallama, mely a 16. századtól kezdve a mi énekeskönyveinknek (pl. *Cantus Catholici*, Lócse, 1651) is alkalmazott szöveggel adott egyik kedvenc tétele. Lásd: ÉE 103; hangzó: DOBSZAY, NÉMETH, *A magyar népének népzenei felvételeken (8 kazetta)*, *i. m.*, II/A/13–14.
28. *Feltámadt Krisztus e napon, alleluja, hála légyen az Istennek!*
Késő középkori, 15. századi dallam, melyet Európa-szerte *dúr* hangnemben, nálunk pedig már a középkor óta *dór*-hangsorban énekeltek. Országos változat: ÉE 99. Dunántúli változat: Perenye (Vas), énekelte: Bejczy Józsefné Hittaller Anna (1928–2015), előénekes, gyűjtötte: Medgyesy S. Norbert, Perenye, 1995. augusztus 22.
29. *Ó, ki ez oltáron kenyér színe alatt...:*
szövege elsőként a KÁJONI *Cantionale* 2. kiadásában (Csíksomlyó, 1719) olvasható; a kottában a 17. századi dallamnak Lövete (Udvar-

helyszék) községből származó népi változatát közöltük a DU 167b tételéből.

30. *Üdvözlégy, Kenyér, életünk kútfeje...:*
szövege: KÁJONI *Cantionale*, Csíksomlyó, 1676, 314; 1719, 253. Dallamjelzése „Az igaz hitben végig megmaradjunk”: az 1500-as évek-ből származik, amelynek gerincét a *Cantus Catholici* (Lőcse, 1651; Kassa, 1674) és *Itt jelen vagyok...* kezdősorral a *Deák–Szentés kézirat* (Csíksomlyó, 1741–1774) őrizte meg. Lásd: ÉE 213; DU 213.
31. *Itt jelen vagyok az Istennek Fia...:*
a KÁJONI *Cantionale* alapján, 15. századi dallamon szerkesztett változat; az ÉE 163. tételét vettük át kiadványunkba.
32. *A pünkösdnek jeles napján...:*
szövege: KÁJONI *Cantionale*, Csíksomlyó, 1676, 268; 1719, 205; az ÉE 128. szerint. Dallam: középkori (*Kassai töredék*, 15. század vége) a *Cantus Catholici* (Lőcse, 1651) szerint.
33. *Hiszek én az egy Istenben...:* a *Credo – Hiszekegy* ősi, recitatív dallama alapján, vö. *Kyriale Simplex*, ÉE 441–442.
34. *Magasztalja, magasztalja az én lelkem az Urat!*
A Magnificat székely népi gregorián dallamon, csiki népi gyűjtésből. Kiadta: DU 235b.
35. *Krisztusnak szent anyja, áldott Szűz Mária...:*
szöveg: KÁJONI *Cantionale*, Csíksomlyó, 1676, 411; 1719, 339. – *A Valasztá az Isten magának hiveket...* kezdetű népének 11. versszaka. Dallam: *Deák–Szentés kézirat*, Csíksomlyó, 1741–1774, nr. 152.: Hálá-adásunkban. Kiadta: KÖVÁRI Réka, *A Deák–Szentés kézirat*, Bp., Magyarok Nagyasszonya Ferences Rendtartomány–MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont, 2013, 219, nr. 152.
36. *Mi szentséges anyánk, asszonyunk, Mária...:*
szöveg: *Actio Szűz Mária mennybevételéről*, Csíksomlyó, 18. század. Dallam: *Mikor Máriához...* – 16. századi melódia moldvai csángómagyar népi gyűjtés szerint díszítve, vö. ÉE 265; DU 20b.
37. *Vivé Jézus anyját mind testével együtt...:*
szöveg: KÁJONI *Cantionale*, Csíksomlyó, 1676, 1719. *A Valasztá az Isten magának hiveket...* kezdetű népének 17. versszaka. Dallam: *Mikor Máriához...*, lásd fent, ÉE 265; DU 20b.
38. *Szép, miképpen a Hold te ékes személyed...:*
szöveg: KÁJONI *Cantionale*, Csíksomlyó, 1676, 1719. *A Valasztá az*

- Isten magának híveket...* kezdetű népének 18. versszaka. Dallam: *Mikor Máriához...*, vö. ÉE 265; DU 20b.
39. *Idvezléggy, kinyílt rózsaszál...*:
szöveg: KÁJONI *Cantionale*, Csíksomlyó, 1676, 424; 1719, 348. A „Salve, mundi Domina” című, *Idvez-léggy Világ Asszonya...* kezdetű ének 25. versszaka. Dallam: *Az Úristent magasztalom...* – 16. századi dallam lövétei (Udvarhelyszék) népi gyűjtésből, vö. ÉE 190; DU 190.
40. *Felvitetett magas mennyországba...*:
szöveg: *Cantus Catholici*, Lőcse, 1651; KÁJONI *Cantionale*, Csíksomlyó, 1676, 414; 1719, 340; az ÉE 283 és DU 283. szerint. Dallam: *Angyaloknak nagyságos Asszonya* (ÉE 232; DU 232) – 16. századi, mai népi gyűjtés szerint.

A CD tartalma, énekesei, a dallamok gyűjtői és lelőhelyei

1. *Paradicsom kőkerájébe arany szőnyeg leterítve...*: csoportének, Visa (Kolozs vm.), 1969, gy. Kallós Zoltán, lelőhelye: MTA BTK ZTI 7118d, időtartam: 1:08
2. *Epedve várták a pátriárkák*: énekli Tamás Ferencné Pozsgai Erzsébet (1903), Tornynosnémeti (Abauj-Torna vm.), 1967. augusztus 23., gy. Domokos Mária és Szendrei Janka, lelőhelye: MTA BTK ZTI 6531j, időtartam: 0:55
3. *E világot Ádám, hogy elveszté*: énekli a Perenyei Hagyományörző Egyesület Férfi Népdalköre: Baumgartner András, Baumgartner Attila, Baumgartner Ferenc, Beniczky György, Hollósi László, Horváth Ottó, Krizmanich László, Medgyesy S. Norbert, Rétfalvi Balázs. A felvétel készült: Perenye, 2016. május 19. Az éneket gyűjtötte és a felvételt készítette: Medgyesy S. Norbert, lelőhelye: MTA BTK ZTI 201606_01, időtartam: 2:15
4. *Mikor Máriához az Isten angyala...*: énekli Gáspár Simon Antal (Istensegíts, Bukovina, 1895), gy. Domokos Mária és Németh István, Halásztelek, 1975. október 30., lelőhelye: MTA BTK ZTI 9797d, időtartam: 4:32
5. *Dicsőült helyeken, mennyei paradicsomban...*: énekli Lázár Istvánné Egyed Rózsa (1893), gy. Forrai Magdolna, Lövéte (Udvarhely vm.), 1963. augusztus 27., lelőhelye: MTA BTK ZTI 7872f, időtartam: 1:05
6. *Ím, midőn mindenedet...*: énekli Gáspár Simon Antal (Istensegíts, Bukovina, 1895), gy. Domokos Mária és Németh István, Halásztelek, 1975. november 4., lelőhelye: MTA BTK ZTI 9799h, időtartam: 5:22
7. *Csordapásztorok* (Dör, Dunántúl–Rábaköz): éneklük a Piliscsabai Táncház Egyesület tagjai: Sárközi Mária Stella, az LFZE Népzene Tanszék népi ének szakirány növendéke, Kardeván-Lapis Gergely, Medgyesy S. Norbert. A felvétel Piliscsabán, 2016. május 25-én készült. Lelőhelye: MTA BTK ZTI 201606_02, időtartam: 2:47. Az éneket Páli Sándorné Dombos Máriától (Dör, 1926 – Győr, 2014) Medgyesy S. Norbert gyűjtötte Győrött, 1994. augusztus 24-én. (A felvétel minősége nem volt alkalmas a kiadásra.)
8. *Csordapásztorok* (Alföld): énekli Jobbágy Istvánné Vasvári Erzsébet (1915), gy. Papp János és Sztanó Pál, Nyíracrásd–Asszonyrézpuszta

- (Szabolcs vm.), 1971. január 29; lelőhelye: MTA BTK ZTI 6925f, időtartam: 3:09
9. *Csordapásztorok* (Erdély): Magyarszovát (Kolozs), éneкли a helybéli kántor (szül. 1938), gy. Kallós Zoltán, Németh István és Vakler Anna, lelőhelye: MTA BTK ZTI MD 134_55, időtartam: 2:33
  10. *Csordapásztorok* (Moldva): éneкли Demeter Antalné Jánó Anna (Gerlén, 1927), gy. Kallós Zoltán és Sztanó Pál, Gerlén, 1963. február 8., lelőhelye: MTA BTK ZTI 4837a, időtartam: 2:46
  11. *Gyermek született Betlehembe*: éneкли Fülöp Máténé Gál Ilona (Menyhe, Nyitra vm., 1875), gy. Bartók Béla, Kodály Zoltán, Lajtha László, Manga János, Menyhe, 1938. július 22., lelőhelye: Néprajzi Múzeum, Budapest, Gr040Ba, időtartam: 0:36
  12. *A kis Jézus aranyalma*: éneкли Horváth Jánosné Kovács Mária (1892), gy. Bártol István és Kiss Lajos, Doroszló, (Bács-Bodrog vm.), 1968. december 16., lelőhelye: MTA BTK ZTI 7078o, időtartam: 0:54
  13. *Betlehemi pusz tán öröndetes hír van*: éneкли Gyuricza Józsefné Kerék Katalin (1938), gy. Kepe Zoltán, Németh István és Paksa Katalin, Petesháza (Zala), 1998. december 14., lelőhelye: MTA BTK ZTI Dat 223_71, időtartam: 1:20
  14. *Krisztus Urunknak áldott születésén*: éneкли: Erős Istvánné Kovács Terézia (1912), Kerekes Lajosné Győrfi Panni (1912), Gejzer Antalné Győrfi Zsuzsánna (1897), Biszák Andrásné Kovács Anna (1905); gy. Kiss Lajos, Hertelendyfalva (Torontál), 1968. december 17., lelőhelye: MTA BTK ZTI 7087j, időtartam: 2:31
  15. *Pásztorok, menjünk el...*: a dőri betlehemes éneke, éneкли a Piliscsabai Táncház Egyesület tagjai, adatközlő és énekesek: lásd fent, a 7. tételnél (dőri *Csordapásztorok*), lelőhelye: MTA BTK ZTI 201606_03, időtartam: 1:55
  16. *Háromkirályok napját*: helybéli (Perenye, Vas) szokás szerint éneкли a Perenyei Hagyományörző Egyesület Férfi Népdalkörének tagjai, bővebben lásd fent, a 3. tételnél, lelőhelye: MTA BTK ZTI 201606_04, időtartam: 1:40
  17. *Ó, lelkünköt ébresztő új csillag...*: éneкли Gáspár Simon Antal (Istensegíts, Bukovina, 1895), gy. Domokos Mária és Németh István, Halásztelek (Pest), 1976. május 10., lelőhelye: MTA BTK ZTI 9866e, időtartam: 0:42
  18. Balázs-járás a vasi Bozzai községből: éneкли: Mándi Tibor (1954), Sági Antal (1955), Gombkötő Imre (1955), gy. Békefi Antal, Mar-

- tin György, Noszek János és Sztanó Pál, Bozzai, 1968. február 10., lelőhelye: MTA BTK ZTI 6644a, időtartam: 2:27
19. *Szent Gergely doktornak...* (Gergely-járás): éneklik: Császár István (1955), Bencze Lajos (1956), Varga József (1956), Varga Lenke (1958), gy. Kiss Lajos, Göntérháza (Zala), 1969. április 18., lelőhelye: MTA BTK ZTI 7015d, időtartam: 2:29
  20. *Kaszás e földön a halál...*: énekli Gáspár Simon Antal (Istensegíts, Bukovina, 1895), gy. Domokos Mária és Németh István, Halásztelek (Pest), 1975. április 11., lelőhelye: MTA BTK ZTI 9803a, időtartam: 2:04
  21. *Ó, búlátott, sok kínt vallott gyarló testem*: énekli Gáspár Simon Antal (Istensegíts, Bukovina, 1895), gy. Domokos Mária és Németh István, Halásztelek (Pest), 1975. április 4., lelőhelye: MTA BTK ZTI 9801b, időtartam: 10:39
  22. *Aranymiatyánk – Jézus Getszemáni kertben*: énekli Kiss Dezsőné Makra Ilona (1944), gy. Bodor Anikó, Németh István, Németh Pál, Rábé (Torontál), 2002. december 30., lelőhelye: MTA BTK ZTI MD075_01, időtartam: 03:00
  23. *Királyi zászlók lobognak...*: énekli János Gergelyné, gy. Sárosi Bálint, Csíkkarcfalva (Csík vm.), 1967. július, lelőhelye: MTA BTK ZTI 6574d, időtartam: 0:36
  24. *Lehullott a Jézus vére...*: éneklik: Farkas Istvánné „Dulló” Kiskocsis Ilona (1917), Demeter Antalné Jánó Anna (1927), Bálint Erzsébet (1929), Bálint Ferencné (1928), gy. Andrásfalvy Bertalan, Andrásfalvy Pál, Kallós Zoltán, Kiss Attila, Lészped (Moldva), 1965. január, lelőhelye: MTA BTK ZTI 7188b, időtartam: 1:31
  25. *Jaj, nagy kedven tartott szerelmes szülöttem...*: énekli Szabó Mártonné Kotyorka Erzsébet „Tarkáné” (1910), gy. Andrásfalvy Bertalan, Andrásfalvy Pál, Kallós Zoltán, Kiss Attila; Klézse (Moldva), 1965. január, lelőhelye: MTA BTK ZTI 7155g, időtartam: 1:42
  26. *Úr Krisztus feltámad...*: énekli Lőrinc Györgyné Hodorog Luca (1920), gy. Kallós Zoltán, Klézse (Moldva), 1988. szeptember 22., lelőhelye: MTA BTK ZTI 18179f, időtartam: 1:24
  27. *Feltámadt Krisztus e napon...* (Dunántúl): éneklik a Perenyei Hagyományörző Egyesület Férfi Népdalkörének tagjai, bővebben lásd fent, a 3. tételnél, előénekel: Hollósi László; az ének forrása: Bejczy Józsefné Hittaller Anna (1928–2015), előénekes, gy. Medgyesy S.

- Norbert, Perenye, 1995. augusztus 22., lelőhelye: MTA BTK ZTI 201606_5, időtartam: 4:46
28. *Feltámadt Krisztus e napon...* (Moldva): énekli Demeter Antalné János Anna (1927), gy. Kallós Zoltán, Olsvai Imre, Sztanó Pál; Gerlén (Moldva), 1963. február 8., lelőhelye: MTA BTK ZTI 4629a, időtartam: 0:51
29. *Ó, ki ez oltáron kenyér színe alatt...*: énekli Tókos Péterné Orbán Rozália (1898), gy. Vikár László, Lövéte (Udvarhely vm.), 1963. január 1., lelőhelye: MTA BTK ZTI 4495d, időtartama: 1:20
30. *A pünkösdnek jeles napját* (részlet a vitnyédi pünkösdlőből): éneklik: Horváth Angéla (1924), Tóth Rozália (1924), Simon Anna (1924), Magyar Ágnes (1924), Németh Matild (1924), Németh Erzsébet (1926), Simon Gizella (1928), gy. Volly István, Vitnyéd (Sopron vm.), 1938. február 7., lelőhelye: Néprajzi Múzeum, Budapest, Gr002Ba1, időtartam: 0:52
31. *Magasztalja, magasztalja az én lelkem az Urat...*: énekli: Benke Jánosné Benedek Rózszi (1906), gy. Domokos Pál Péter, Diószin (Moldva), 1961. szeptember 1., lelőhely: MTA BTK ZTI 4659b, időtartam: 4:03
32. *Felvitetett magas mennyországba...*: énekli Gáspár Simon Antal (Istensegítség, Bukovina, 1895), gy. Ferenczi Ilona, Németh István, Halásztelek (Pest), 1975. november 25., lelőhelye: 9817e; időtartam: 3:50

A kötethez ajánlott bibliográfia

Szöveg- és dallamkiadások:

„*Nap, Hold és csillagok, velem zokogjatok!*” *Csíksomlyói passiójátékok a 18. századból*, szerk. DEMETER Júlia, Utószó: PINTÉR Márta Zsuzsanna, A drámák latin nyelvű részeit és a rendezői utasításokat fordította: KILIÁN István, Bp., Argumentum, 2003. [12 csíksomlyói szindarab népszerűsítő kiadása.]

ALSZEGHY Zsolt, SZLÁVIK Ferenc, *Csíksomlyói iskoladrámák*, Bp., Magyar Tudományos Akadémia, 1913. (Régi Magyar Könyvtár 32.)

Ferences iskoladrámák I. Csíksomlyói passiójátékok 1721–1739, szerk., s. a. r.: DEMETER Júlia, KILIÁN István, PINTÉR Márta Zsuzsanna, Bp., Argumentum, Akadémiai, 2009. (Régi Magyar Drámai Emlékek XVIII. század /6/1.)

FÜLÖP Árpád, *Csíksomlyói nagypénteki misztériumok*, Bp., 1897. (Régi Magyar Könyvtár 3.)

Iskoladrámák, szerk. DEMETER Júlia, Bp., Unikornis, 1995. (A magyar dráma gyöngyszemei)

KILIÁN István, *A kézdívásárbelyi betlehemesről*, Napjaink, 1986. december, 20–23.

Magyar Népzene Tára II. Jeles napok dalai, szerk. BARTÓK Béla, KODÁLY Zoltán, s. a. r. KERÉNYI György, Bp., Akadémiai, 1953.

Makula nélkül való tükör, s. a. r.: FRAUHAMMER Krisztina, Budapest–Szeged, Pytheas Könyvmanufaktura–MTA–SZTE Vallási Kultúrakutató Csoport, 2015.

Minorita iskoladrámák, s. a. r., KILIÁN István, Bp., Akadémiai, 1989. (Régi Magyar Drámai Emlékek, XVIII. század/2.)

Régi Magyar Drámai Emlékek I–II., szerk. KARDOS Tibor, DÖMÖTÖR Tekla, Bp., Akadémiai, 1960.

VOLLY István, *Népi játékok II: Betlehemes, bölcsöske, Háromkirály*, Bp., Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, 1938.

Szakirodalom:

A magyar színháték honi és európai gyökerei: Tanulmányok Kilián István tiszteletére, szerk. DEMETER Júlia, Miskolc, Miskolci Egyetemi Kiadó, 2003. (Régi Magyar Színház 2.) [A csíksomlyói misztériumdrámákról lásd a 11–120. oldalt!]

BÁLINT Sándor, *Ünnepi Kalendárium 1–3.*, Szeged, Mandala, 1998.

BARSI Ernő, *Daloló Szigetköz*, Győrzámoly, Győrzámolyi Általános Iskola, 1995.

DOMOKOS Pál Péter, „...édes Hazámnak akartam szolgálni...” *Kájoni János: Canticone Catholicum. Petrás Incze János: Tudósítások*, Bp., Szent István Társulat, 1979.

DOMOKOS Pál Péter, *Dramatizált „Credo” a XV. század első negyedében*, Filológiai Közölny X (1964), 1–2. szám, 123–131.

DÖMÖTÖR Tekla, *Naptári ünnepek – népi színhátzás*, Bp., Akadémiai, 1964.

KAPOSI Krisztina, „Az Istenért kérek, bocsásd el Lázárt...!”: *A Névtelen Comico-Tragoedia második scénájának folklorizálódása*, = *Doromb: Közköltészeti tanulmányok 2.*, szerk. CSÖRSZ Rumen István, Bp., reciti, az MTA BTK Irodalomtudományi Intézetének recenziós portálja, 2014, 11–33. A világhálón: http://reciti.hu/wp-content/uploads/04_Kaposi_Doromb2.pdf

KILIÁN István, *Magyar nyelvű betlehemes játékok a XVII. század első feléből*, ItK LXXXVIII (1984) 5–6. szám, 695–722.

KILIÁN István, *A betlehemes játék a XVII. századi Magyarországon*, ItK LXXXXLI (1992), 633–638.

KILIÁN István, *A minorita iskolai színjátszás a XVIII. században*, Bp., Argumentum, 1992. (Irodalomtörténeti Füzetek, 129.)

KILIÁN István, *A piarista dráma és színjáték a XVII–XVIII. században*, Bp., Universitas, 2002.

Kocsis Csaba, *Népelek szöveggyűjtemény*, Gödöllő, Premontrei Szent Norbert Gimnázium, Egyházzenei Szakközépiskola és Diákotthon, 2012.

KÓVÁRI Réka, „*Ad notam...*” – énekek és énekelt drámaszövegek három 18. századi csíksomlyói passióban, = *Tükröződések: Ünnepi tanulmánykötet Domokos Mária népzenekutató-zenétörténész tiszteletére*, szerk. SZALAY Olga, Bp., L'Harmattan, Könyvpont, 2012, 385–416.

KÓVÁRI Réka, *A Deák–Szentés-kézirat – The Deák–Szentés Manuscript*, Bp., Magyarok Nagyasszonya Ferences Rendtartomány–MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont, 2013.

KÓVÁRI Réka, *Népelemek a Régi magyar betlehemes játékok c. kötetben, = Drámák határhelyzetben I.: A 2012. szeptember 4–7-i nyitrai konferencia szerkesztett szövegei*, szerk. BRUTOVSZKY Gabriella, DEMETER Júlia, N. TÓTH Anikó, PETRES CSIZMADIA Gabriella, Nyitra, Konstantin Filozófus Egyetem Közép-európai Tanulmányok Kara, 2014, 97–112.

MEDGYESY S. Norbert, *A misztériumjátékok és a jeles napi dramatikus szokások az oktatásban*, Mester és Tanítvány, 6. szám, 2005. április, 149–159.

MEDGYESY-SCHMIKLI Norbert, *Karácsonykor vagy a nagyhéten játszották? Az Ádám-(Paradicsom)játék és az égi pör hagyományvilágunkban*, = *Színházvilág – Világszínház*, szerk. CZIBULA Katalin, Bp., Ráció 2008 (Régi Magyar Színház, 3), 118–132.

MEDGYESY S. Norbert, *A csíksomlyói ferences misztériumdrámák forrásai, művelődés- és lelkiségtörténeti háttere*, Piliscsaba–Budapest, Pázmány Péter

Katolikus Egyetem BTK–Magyarok Nagyasszonya Ferences Rendtartomány, 2009. (Fontes Historici Ordinis Fratrum Minorum in Hungaria – Magyar Ferences Források 5. — PPKE BTK Művelődéstörténeti Műhely, Monográfiák 1.)

PINTÉR Márta Zsuzsanna, *A ferences iskolai színjátszás a XVIII. században*, Bp., Argumentum, 1993.

SCHRAM Ferenc, *Három történeti betlehemes játék*, ItK LXVIII(1964), 497–520.

TÁTRAI Zsuzsanna, KARÁCSONY MOLNÁR Erika, *Jeles napok, ünnepi szokások*, Bp., Planétás, 1997.

VOLLY István, *Karácsonyi és Mária-énekek*, Bp., Szent István Társulat, 1982.

Misztériumjátékok hang- és filmfelvételei:

A kis Jézus aranyalma – Régi magyar karácsonyi énekek és köszöntők: Eredeti felvételek a Magyar Tudományos Akadémia Zenetudományi Intézete és a Néprajzi Múzeum archívumából, válogatta és szerkesztette: PAKSA Katalin, hangrestaurálás: NÉMETH István, Bp., Allegro Thaler Kiadó, 2004. (A lemez száma: MZA 072)

Csíkсомlyói Passiójáték a XVIII. századból, előadja a Boldog Özséb Színtársulat, sorozatszerk. MEDGYESY S. Norbert, rendező: GODENA Albert, Piliscsaba, Pázmány Péter Katolikus Egyetem, 2010 (Régi Magyar Színpad, 1.)

Két történeti és egy népi betlehemes játék: kantai minorita (1732 előtt), podolini piarista (1738) betlehemes játék és a perenyei népi bötlehemes, előadja a Boldog Özséb Színtársulat, sorozatszerk. MEDGYESY S. Norbert, rendező: GODENA Albert, Piliscsaba, Pázmány Péter Katolikus Egyetem, 2010 (Régi Magyar Színpad, 5.)

Misztériumjáték Szűz Mária mennybeviteléről, előadja a Boldog Özséb

Szintársulat, sorozatszerk. MEDGYESY S. Norbert, rendező: BARTA Árpád, Bp., Magyar Napló, 2016. (Régi Magyar Színpad, 7.)

PAKSA Katalin, *Karácsony, húsvét, pünkösd a zenei néphagyományban. Bálint Sándor születésének 100. évfordulójára*. Készült: MTA Zenetudományi Intézet–Néprajzi Múzeum, Bp., Akadémiai, 2004. (A lemez száma: AKKCD 13/2004.)

Régi Magyar Betlehemes [Várad, 1629.], közreadja: KOBZOS Kiss Tamás, Bp., Református Egyházzenei Munkaközössége, 1999.

TARI Lujza, *Bukovinai székely betlehemesek*, PC-CD-ROM, Bp., Arcanum, 2006.

Énekeskönyvek:

Dicsérjétek az Urat! Római katolikus népénektár liturgikus énekekkel, erdélyi változatokkal és imádságokkal, szerkesztette a Főegyházmegye Egyházzenei Bizottsága, lektor: GERÉD Vilmos, Gyulaféhérvár, 1993, 2007², 2014³.

Éneklő Egyház: Római Katolikus Népeénektár – liturgikus énekekkel és imádságokkal, Bp., Szent István Társulat, 1985, és további kiadásai napjainkig.

Némely régi karácsonyi énekek, Bp., Keresztény Értelmisségiek Szövetsége – Szent Ágoston Liturgikus Megújulási Mozgalom, 2005.

A Protea Kulturális Egyesület
korábbi kiadványai

Szenvedelmek, szenvedélyek. Kazinczy Ferenc magánvilága,
összeállította: Czibula Katalin és Demeter Julia,
Budapest, Protea, 2009.

A XVII–XVIII. századi magyarországi iskolai színjátszás bibliográfiája
(1998–2009), szerk. Szedmák Andrea,
Budapest, Protea, 2009.

Medgyesi Gabriella – Garancsi Györgyi,
Színekben oldott életek – Cigány festőnők a mai Magyarországon,
Budapest, Protea, 2011.

Szín – játék – költészet:
Tanulmányok a nyolcvanéves Kilián István tiszteletére,
szerk. Czibula Katalin, Demeter Júlia, Pintér Márta Zsuzsanna,
Budapest–Nagyvárad, Partium–Protea–reciti, 2013.

Dukkon Ágnes
Az Aranykortól az Ezüstkorig
Fejezetek az orosz kritika és irodalomtudomány történetéből
Budapest, Protea, 2014.

Komédiák
sajtó alá rendezte: Brutovszky Gabriella
SzínjáTéka
Régi magyar iskolai színjátékok 1.
Budapest, Protea, 2015.

www.protea.uw.hu
protea.egyesulet@gmail.com

Az MTA Régi Magyar Dráma Kutatócsoport évtizedek óta foglalkozik a 18. századi magyar drámák összegyűjtésével és kritikai kiadásban való megjelentetésével. A Régi Magyar Drámai Emlékek című könyvsorozat már a 8. köteténél tart, melyben eddig több mint 250 magyar nyelvű színjáték látott napvilágot betűhű kiadásban, jegyzetekkel. A sorozat munkálatai közben merült fel az a gondolat, hogy az újonnan előkerült vagy rég elfeledett, de ma is aktuális szövegek közül kiválogassuk azokat, amelyek a mai iskolások számára is érdekesek, izgalmasak és előadhatók lehetnek, s ezeket egy külön sorozatban tárjuk a nyilvánosság elé.

Kötetünkben a bibliai üdvösségtörténet és az ezt tükröző egyházi év rendjében adjuk közre a költői formában írt, irodalmi, zenei szempontból is értékes, ma is könnyen érthető és lelki élményt nyújtó misztériumjátékokat. Kiadványunkban Ádám bűnbeeséséről, az angyali üdvözletről, Jézus Krisztus betlehemi születéséről, a háromkirályok hódolatáról, Krisztus feltámadásáról és Szűz Mária mennybevételeéről vannak színjátékok (az egyedülálló, 18. századi csíksomlyói ferences misztériumjátékokból válogatva). Mellettük az úrnapi játék az eucharisztiairól tanít, a Lázár-játék erkölcsi példázatként szolgál, a Balázs- és a Gergely-járás pedig a klasszikus iskolai műveltség tükröire. A közölt színdarabok tartalmassá és élményszerűvé tehetik az ünneplést advent, karácsony, vízkereszt, húsvét, úrnapi és Nagyboldogasszony jeles napjain, továbbá bármely iskolai és templomi ünnepség alkalmából a tanév során.

A kötet szövegei mai helyesírással készültek, az énekek tanítását kották és CD segíti, amelyen eredeti népzenei felvételek hallhatók.